(c) 2006 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

© 2006 Ministerio de Cultura

Tom. 207.

Dialogos de S. Gregori Papa.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

·j·

En nō de nr̄e senyor ihu xst. aci comencen los capitols del primer libre del dialogorum. del benoyrat sen gregori papa. p̄mer capitol.

·j· De honorat abat del monestir de fundis. en la p̄ma carta.
ij De liberti p̄bost del monestir de fundis. ·ij.
iij Del mōge ortolan del monestir de fundis. ·iij.
iiij De equici abat de la p̄uincia de valeria. ·iiij.
v De costanç māsionari de lesgleya de sent esteue. ·vij.
vj De marcelli bisbe de la ciutat dancona. ·viij.
vij De nōnos p̄bost del monestir del mōt qui es apelat sorrac. ·ix.
viij De atanasi abat del monestir q̄ es apelat subpentoma. ·ix.
ix De bonifaci bisbe de la ciutat de ferens. ·x.
x De fortunat bisbe de la ciutat tudertina. ·xij.
xi De martino mōge de la p̄uincia de valeria. ·xvj.
xij· De seuer p̄uera de la p̄uincia de valeria:- ·xvi.

Aci comencen los capitols del segon libre del dialogorum. de la vida e dels miracles del benoyrat benet abat:- lo primer capitol:-

·j· Del capisteri trencat e puys entir tornat. ·xvij.
ij De la tēptacion de la carn sobrada. ·xix.
iij De lampola del uydre p lo senyal de la creu trencada. ·xx.
iiij Del mōge uagaros de pensa a salut retornat. ·xxi.
v De la ayga q̄ trase de la pera en lo cap del mont. ·xx·ij.
vi Del ferre q̄ estāt en layga p̄gon al manec retorna. ·xxij.
vij Del seu dexeble q̄ sobre les aygues peu aexut ana. ·xxij.
viij Del pan enuijnat p lo corp luyn portat. ·xxij.
·ix· De la gran roca p les sues orōs leugeramēt mudada. ·xxiiij.

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

x De la fantasia del foc de la cuyna. .xxiiij.
xj Del moget caut e trencat / e puys per el sanat. .xxiiij.
xij Dels moges qui auien menjat contra la regla. .xxiiij.
xiij De valentinia qui venia al sant dejun. .xxv.
xiiij De la simulacio del rey totila per el coneguda. .xxv.
xv De la prophetia daquest mateix rey per el feta .xxv.
xvj Del clergue deliurat del demoni. .xxv.
xvij De la prophetia de la destruccio del seu monestir. .xxvij.
xviij Del flac amagat / per el revelat. .xxvij.
xix De la toayola per lo moge presa. per el coneguda. .xxvij.
xx De la erguylosa cogitacio del moget. per el coneguda. .xxvij.
xxj Dels .CC. muygs de farina trobatz a la porta del monestir. .xxviij.
xxij De la obra del monestir de terracina per visio ordonada. .xxviij.
xxiij De les moges gitades de lesgleya / apres la mort per el absoltes. .xxix.
xxiiij Del moget sotrat / lo cal la terra fora gitava. .xxx.
xxv Del moge fugen que troba lo drac quil volia devorar. .xxx.
xxvj Del lebros gorit. .xxx.
xxvij Dels diners per miracle trobatz / que dona al pages. .xxx.
xxviij Del vexel del vidre que casec sobre la roca / e no trenca. .xxx.
xxix Del doyl buyt trobat plen doli. .xxxj.
xxx Del monge del demoni deliurat. .xxxj.
xxxj Del pages ligat / e ab lo seu esgardament deliurat e solt. .xxxj.
xxxij Del mort per el resuscitat. .xxxij.
xxxiij Del miracle de sa sor escolastica. .xxxij.
xxxiiij De la anima de sa sor vista com exi del cors pujada per angels al cel. .xxxij.
xxxv Del mon ajustat denant sos vylls. e de la anima de sen germa. .xxxij.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

xxxvi Con escriuí la regla dels monges. xxxiij.
xxxvij De la prophecia de la sua mort als frares denunciada. xxxiiij.
xxxviij De la fembra orada en la sua balma sanada. xxxiiij.

Aci comencen los capitols del terç libre del dialogorum: j. capitol.

j De paulin bisbe de la ciutat de nola. xxxv.
ij De johan papa de roma. xxxvij.
iij De agapit papa de roma. xxxvij.
iiij De daci bisbe de la ciutat de milan. xxxvij.
v De sabin bisbe de la ciutat ~~de nermes~~. canosina. xxxviij.
vi De daci bisbe de la ciutat narniensi. xxxviij.
vij Den andreu bisbe de la ciutat de fons. xxxviij.
viij De costanç bisbe de la ciutat dequino. xxxix.
ix De frigdian bisbe de la ciutat de lunes. xxxix.
x De sauin bisbe de la ciutat de plaença. xl.
xi De cerbonj bisbe de la ciutat de populonia. xl.
xij De fulgent bisbe de la ciutat utricolensi. xli.
xiij De herculan bisbe de la ciutat de posa. xli.
xiiij De ysaac hom de marauellosa uirtut. xlij.
xv De eutici e de florenç seruidors de deu. xlv.
xvi De martin monge del mont de marsici. xlvi.
xvij Del monge del mont dargentayre que resuscità .j. mort. xlvij.
xviij Den beneset monge. xlviij.
xix De lesgleya de sen zenon. xlviij.
xx Den esteue capelan de la prouincia de valeria. xlix.
xxi De la donzela que fo desertada per tal cor no uolc pendre marit. xlix.

BIBLIOTECA PUBLICA TARRAG[ONA]

(c) 2006 Ministerio de Cultura

xxij De el capelan qui can fo mort atura lo ladre. .l.
xxiij Del abat de penestre. e dun seu preuere. .l.
xxiiij. De Theodoron garda de lesgleya de sen. p. .l.
.xxv. De acona masionari de la dita esgleya de sen. p. .li.
xxvi De mena monge solitari. .li.
xxvij De .xl. pageses mortz car no uolgren menjar carn ydolatica. .lij.
xxviij De la multitut dels catius mortz car no uolgren adorar .j. cap de cabra. .lij.
xxix Del bisbe arrian qui perde la uista. .liij.
xxx De lesgleya dels arrians consecrada per los catholics. .liij.
xxxi De hermenuldo rey per la fe de .x. per son pare mort. .liiij.
xxxij Dels bisbes dafrica qui per la fe perderen les lengues e parlauen. .lv.
xxxiij De Eleuteri seruidor de deu. .lv.
xxxiiij Quantes maneres son de compunccio:- .lvi.
xxxv De amanci capelan. .lvij.
xxxvi De maximia bisbe de çaragoça. .lviij.
xxxvij De santulo sant preuere. de la prouincia de nursia. .lviij.
xxxviij De la uisio de resemur bisbe de ferentina. .lxi.

Aci comencen los capitols del quart libre del dialogorum:-

1 Que los homes carnals no cresen les coses espirituals. .lxij.
ij Que sens fe negun hom fasel no viu. .lxij.
iij Que tres espiritz qui an vida son creatz. .lxiij.
iiij De la questio de salamo qui .i. es la mort dels homes e de les besties. .lxiij.
v De la questio de la anima inuisible. per que nos pot ueser si es o no. .lxiiij.
vi Que la anima viu en lo cors. .lxv.
vij Que qui uol ueser ab uylls corporals anima no corporal peca. .lxvi.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

viiij Del eximent de la anima de sen germa bisbe de capua. lxvi.
ix Del eximent de les animes de dos sans monges de sen beneset fetz pobres per amor de deu. lxvi.
x De la anima dun resclus. lxvi.
xi Del eximent de la anima de speciós abat. lxvi.
xii Del eximent de la anima del preuere de nursia. lxvii.
xiii Del eximent de la anima de probo bisbe de la ciutat de rieta. lxvii.
xiiii Del passament de galla siruenta de deu. lxviii.
xv Del passament del paliticat que aya nom seruulo. lxviii.
xvi Del passament de romula sancta uergen. lxix.
xvii Del passament de tarsilla sancta qui viu ihesu xrist. lxx.
xviii Del passament de musa infanta. lxx.
xix Que alscuns enfans son dapnatz per colpa dels pares e de les mares. lxxi.
xx e done exemph dun qui blastoma deu.
xx Del passament den esteue seruidor de deu. lxxi.
xxi Que en lo eximent de la anima dels sants no es mostrada la sanctitat. e puys apres es declarada. lxxi.
xxii De dos monges penejatz per longobartz. lxxi.
xxiii Del passament de suran abat. lxxii.
xxiiii Del passament del diaque de lesgleya dels marsons. lxxii.
xxv De la mort del baro de deu tirannes contra samaria. lxxii.
xxvi Si les animes dels iusts son resebudes en lo cel ans del dia del iudici. lxxii.
xxvii En quina manera aquels qui more denuncien alscunes coses. e done exemph dun auocat. e de la reuelacio de Geronti. e den Mellito monge. e de la mort dun enfant Ermetari. e de la diuersitat de les lengues:-

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

xxviij. De la mort de Theophanio comte. lxxiiij
xxix Que enaxi co les aies dels sans apres la mort son en lo cel. axi les aies dels maluatz son en infern:- lxxv.
xxx Que la aia sens cors es retenguda p foc corporal. lxxv.
xxxi De la mort de Theodoric rey arrian. lxxv.
xxxij De la mort de Tiburç capelan carnal. lxxvi
xxxiij De la mort del curial qui cremaua en lo sepulcre. lxxvi.
xxxiiij Si los bons en lo regne de deu conexeran los bons. els mals en infern los mals. lxx.vi
xxxv De la mort dun religios q cant moria vii los ppfetes.. lxxvij.
xxxvi Que les aies quant ixen del cors se conexe. e saben en comment si deuen au pena. o glia. e posen exempli de la mort den ioha. e den. vrsin. e den Eumorfi. e den Estqeuen. lxx.viij.
xxxvij Daqls qui quax p error more e en loc daltres son apelatz. e puys torne e coten moltes coses daço q an uist. e posen exempli den. p. moge. e den Esteue. e daltres visions. lxxix.
xxxviij Den Deude la casa del qual se edificaua dor. lxxx.
xxxix De la pena de sodoma. e de gomorra. E q les aies dels sans estans encare en lo cors uesen les penes q deue soferir apres la mort. e posen exempli de Theodoro ifant. e de la mort de Crisori moge. e dun Conquister lxxxi.
xl Si es foc de porgatori apres la mort. lxxxij.
xli Del passament de paschasi diaq. lxxxiij.
xlij Per que en lo teps de la mort se mostren moltes coses qui dabans eren amagades. lxxxiij.
xliij En qual loc deue creure que sia infern.. lxxxiiij.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

xliiij Si en infern ha .j. foc. ho diuses focs. lxxxiiij.
xlv Si los dapnatz cremaran tostemps. lxxxiiij.
xlvj Con la anima sia inmortal. com es aço que de pena de mort sia punida. lxxx.v.
xlvij Dun sant hom qui quant se dec morir ac gran paor. e com per paor
de la mort los peccatz menutz son perdonatz. lxxxvj.
xlviij Deu consola les animes per tal que nos espaden en la mort. e posa exempli
den Antoni. e den Mexul monges. lxxxvj.
xlix. Quantes maneres son de sompnis. lxxxvj.
l Dalcun aqui fo per sompni mostrat que uiuria longament. e fo breument
mort. lxxxvij.
li Si profita als mortz esser sepelitz en les esgleyes. lxxxvij.
lij De la monge parlera qui fo serrada. lxxxvij.
liij Daquel qui per diners fo sepelit en lesgleja. e diables dessoterraren lo.
e rocegan gitaren lon. lxxxvij.
liiij Daquel qui fo gitat de lesgleja de genoa. lxxxviij.
lv Del tinter qui fo en lo sepulcre cremat. lxxxviij.
lvj Si apres la mort les animes poden esser absoltes. ne quals por ajudar.
posen exempli dun preuera de centol. al qual .j. anima demana que offe
ris per ela la hostia del sant sacrifici. e encare posa exempli de la
anima den just monge:- lxxxviij.
lvij. Del sant bisbe qui cascun dia celebraua missa. cassian per nom. lxxxix.
lviij De la uirtut del sant sagrament en lo notxer. posen exempli dun
qui fo pres per sos enamyes. e en la hora que la hostia del sacrifici era per
el offerta los ligams se solujen:- xc.
lix De la uirtut e del misteri del sant sacrifici. xc.
lx Daquels qui affligen lur cor en lo sant misteri del altar. xc.

BIBLIOTECA PUBLICA DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Con deuē pdonar als altres los mals qn̄s an fetz, p tal qls nr̄es nos sien pdonatz:— .xcj.

Esplegatz son los capitols de totz los quatre libres del dialogorū. deo gr̄as:—

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Aci comença lo primer libre del dialogorum del benoyrat sen gregori papa:

Un dia yo fort lassat per brugit dels seus negocis seglars als cals som
soven forçatz de satisfer en lurs negocis. neyx en aqueles coses que
son certes qui no deuen cercar loc secret couinent a plor. Un me
venguessen deuant mon pensament tot ço qui·m desplaya de la mia oc
cupacion. e que totes les coses qui·m solien donar dolor / aguessen licencia de venir
uistades en semps deuant mos uyls. E axi com sagues aquí fort turmentat / e calas
longament. Pere .j. dia fil meu molt amat me fo present vinclat am familiar
ment en amistança de puys de sa jouentut / e companyon en inquisicio de la sancta es
criptura. lo qual uesen mi esser aussit per greu langor de cor me dix. At esdeuengu
da alcuna cosa de nou / que mes te ten tristor que no sol. Al qual yo dixi. Pere la
tristor que tot dia sofir / tostemps mes ueja per us / e tostemps nouela per turment.
lo meu coratge malestruc tabuxat per nafra de sa occupacio ha memoria car
fo alcun temps en lo monestir com li eren de jus totes les coses trespassans. e com
era sobiran a totes les coses qui ua en regirament. que no auia acustumat
de pensar si no les coses celestials. e jatsesia que fos retegut per lo cors / ja tres
passaua les clausures de la carn per contemplacion. E que la mort la qual es
pena quax a totz / amaua axi com aquela cosa qui es entrament de vida / e lo
guer de son trebayl. Mas ara per occasion de la cura pastoral / es perdut per ne
gocis dels homes seglars. e apres de tan gran belesa de son repos / es ensutzat per
pols de obra terrenal. e com ses escampat a les coses foranes per satisfer a moltz / car
uol tornar al desig de les virtutz de dins / sens dupte menys uigoros hi torna.
E axi pens me ço que sofir / e pens me ço que he perdut. e com gart ço que he perdut / es
me pus greu ço que port. Cor uet ara que son tabuxat per les ondes de la gran mar.
e en la nau de la pensa son perdut per torbamens de fort tempestat. e com me membra
la primera vida / axi com gir los uyls tras lo dors uista la riba suspir ço qui·m es pus
greu / metre que iu uag torbat per les desmesurades ondes / ja apenes puse ueser lo
port que he lexat. Cor aquestz son los estrebums de la pensa. que primament pert
lo ben que te / mas pero membra li ço que perdut ha. com senes luyn partida / neyx lo ben
que tenia oblida. E axi fas aço que depuys neyx per memoria nouela ço que pri

[Stamp:] ...PUBLICA ... DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mament tenja p obra. don se fa co q ~~aja he pdut~~ he dit. que co ne ueiam pus luyn. ja no uesem neix lo port del repos q auem lexat. mas moltes uegades sa justa aço a creximent de la mja dolor/ quant ue a memoria la uida dels sancts qui an lexat lo psent segle de tota lur pensa. la altesa dels quals co lem esgart/ conec co yo jac al jusa grau. molts dels quals an plagut al seu creador. cor en nouitat de lur pensa/ nos enueyren p humanals reguanies. e deu tot podos no uolc q fossen occupatz en los trebayls daqst mo. mas aqles coses q he dites/ mils les demostrare. si en ço qui es dir demanan/ e respone/ fas departiment/ notan de sobre los noms:- gregori.

No he conegut en tota ytalia vida dalscus au resplandit p uirtuts ne p miracles. no se donqs p compacio de quals es axi encés. Certes yo creu q bons homes aja autz en esta tra. mas no estim eer fetz p els virtutz ne miracles. cor axi son calatz entro ara/ q no sabem si mj son fetz. ~~pere~~ G.

Pere si yot recomte solament aqueles coses q yo .j. sol homenet he sabudes p mj matex. ho p testimonj de bons e de faels homes dels psetz/ e dels appatz barons/ ans nos faltria dia segons que pens/ que puules:- ~~gregori~~. Pere.

Volria q amj demanan ne comtes alcunes coses. net sia greu en aquesta cosa mj fer compayon al estudi de la esposicio de la sta escriptra. cor edificacio no res menor neix de la memoria de virtutz. En la esposicio conex hom co deu eer trobada e tenguda. mas en recontar miracles conexem trobada he tenguda en cal mana es declarada. he anj molts q mes lo enflamen en amor de la tra celestial exemplis/ q picamens. e moltes vegades se fa doble adiutori en lo coratge del oydor en los exemplis dels sans pares. cor es enflamat en la amor de la vida esdauenidora p compacio dels passatz. e si estima ja si eer cascu/ co conex dels altres meylors coses humlies:- gregori. j. capitol.

Aqles coses qm son ctes p recomtament donrables barons te recomtare sens triga/ ha exempli de la sta actoritat. co me sia cert pus clar q lum/ q sen marc e sen luc/ lauegeli q escriuire nol apsen p uista mas p oyda. mas p ço q tolga als legidors occasio de dupte/ manifest p cascunes coses q escrisc p quals actors me son manifestades. mas aço uuyl q sapies que

(c) 2006 Ministerio de Cultura

en algunes coses tenc solamet lo seyn / e en altres coses les paraules e lo seyn.
cor si de totes les persones uolgues retenir en especial les paraules / lo dictat
de la escriptura no les resabera couinenmet. co fossen dites grossamet e page
siuol. ço qe retouc apres per recontamet danciās fort dignes donor. Una uila fo
en les partides de sannia de uenatri ça entera partica / en la qual .j. seu uas
sal ac .j. fil qui ac nō honorat. lo qual fo fort ardent en amor de la celestial
terra / per abstinencia de sa infantesa. e en apres co resplandis per tan gran conuersacio.
restreyia si matex de paraules ociosses. e segons que he dit domdaua la sua carn
molt per abstinencia. E .j. dia lo pare e la mare faseren .j. conuit ab lurs ueyns.
en lo qual conuit agren apareylada carn a menjar. e co aquel les rebujas de men
jar per amor de abstinencia / els lo comencaren a escarnir / e dir menja / e aportarte
pex en aquestes montaynes. ara en aquel loc pex oyali hom nomenar / mas nonj
solia hom ueser. e co honorat fos escarnit per aquestes paraules / soptosamet defali ay
ga al servey del conuit. e .j. macip ana a la font ab .j. poal de fust / axi co la es cus
tuma. e co poas la ayga / ~~ab layga ensems~~ .j. pex entra en lo poal / e torna lo
macip ans dora. e deuant la multitut dels conuidans ab layga ensems ua gitar
.j. pex qui pogues bastar a uianda de tot .j. dia a honorat. E marauelyaren se
totz / e tot lescarn daquels cessa / cor comencaren a donar marauelya / e abstinencia de la
que dabans escarnien. e axi lo pex del mont / tolc lescarn / e les ontes del hom
de deu. Aquest co resplandis per grans virtutz / fo enfranquit per son senyor de
mont dit. e basti .j. monestir en aquel loc qui a nom fundis. en lo qual fo abat
pare de .CC. monges. e aqui dona la sua uida en torn ab bons exemples de marauelyosa
conuersacio :— gregori.

Tor .j. dia seranca .j. gran troç de roca daquel puig qui alteja sobre lo seu
monestir. la qual casen per lo costat del mont / tost mostraua lo peril del
derrocamet de tot lo monestir / e la mort de totz los frares. e co lo sant hom la
uiu desobre uenir / nomena en sa ueu souen lo nom de ihesu xrist / feu li encontra
lo senyal de la creu. e axi uala fer posar metra que cahia sus en lo costat pres del
monestir. segons que diu lo religios baron lorenç. e per ço cor noy auia loc on se
pogues posar / ueu la hom encare ara qui garda al puig penjar / axi co si deuia
Laure :—

Aquest tan noble baron si el ac primamēt masestre. e que fos Pere
pujs masestre delos derebles. Gregori.

No he oyt aquest ēēr estar dereble de negū. mes lo don del sant espit no
es costret ne obligat a neguna lig. Cert us es de ditta cōsiacio q̄
negū no gos ēēr sobre altre qui no ha aps ēēr sotzmes. ne gos manar obedie
cia als sotsmeses qui no la sab rette als plats. Mas a uegades nja alscūs qui
son axi instruitz de dins del magistri del sant espit. q̄ si ben lus fal quāt al defora
informacio de dujnal magisteri nols fal de dins endreçamēt de masestre. e
empo la franqesa de la uida daytals no deu ēēr tirada ha exempli dels enferms.
p ço q̄ cascun en quāt ha psumpcio semblanmēt si ēēr cōplit del sant espit no
mespriu ēēr dereble dom. ne sia fet masestre de error. Mas la pensa qui es
cōplida del sant espit ha sos senyals maifestz. ço es saber uirtutz e humilitat. les
quals .ij. coses si en sems pfetamēt uenē en .j. pensa. clar es q̄ donē testimo
ni de la psencia del sant espit. Axi matex cōtes nos lig sen iohan baptista au
ant masestre ne la uirtut p si matexa ço es ihū xst p psencia corporal ense
yan los apostols no auista aquest entre los derebles. Mas auja lexat quax
en sa franqesa quāt al defora aql q̄ instruja de dins. Axi moyses instruyt p
langel en lo desert aps lo manamēt que p hom no sabe. Mas aqstes coses se
gons q̄ auē dit deuē als enferms donar honor no ressemblar. Pere.

Plau me ço q̄ dius mes demā te quē digues si aquest tan gran pare le
xa negū dereble ressemblador de si matex :— Gregori. Segon .ij. ca.

Liberti baron de gran reuerencia qui en lo tēps del rey Totila fo plat
del dit monestir de fundis. fo nutrit e instruit en discipol del. del cal
liberti la fesia q̄ cert recotamēt de moltz naja diuulgades moltes virtuts.
empo lorenç religios barō demōt dit qui encare es viu e en aquel tēps li
fo molt famjliar. e ha acustumat de dir amj moltes coses de les quals po
qes qui me mēbren ten recotare. En aqla matexa puincia de sannja
q̄ dessus he nomenada lo dit baron liberti fasia son camin p pfit del mones
tir. e cō .j. comte dels gotz qui auja nō Darida fos uengut en aqt matex loc
ab host lo furidor de deu fo derrocat de la bestia en q̄ caualcaua p los ho

n… daqt. e el sofiren uolentosamet lo dapnatge de la bestia pduda. dona
nelex les correjades q tenia als toludors / e dix. iauetz pnetz q ajatz co pus
catz menar aqsta bestia / e dit aço matinet se dona a oro. e la host del dit duc
uec corret a .j. fluuj quja no uultorno. e aqui comecare castius a ferir e a bu
tre sos cauals ab les astes / e nelex fer sangonoses ab los espons. Mas los cauals
cascatz p colps / e sangonoses p espons / lassar se poden / mas mouire nos pode.
e tamje axi tocar layga del fluuj / co si fos cochant mortal. E co los caualcadors
castius longamet fossen cansatz. j. dels dix / q p la onta q auje feta al suidor
de deu en la carrera / sofferien aqt enbarc de lur camj. e els tornas tan tost tro
barē liberti apres de si gitat en oro. al cal co els dixessen leua pn ta bestia / e
el respos uja ab ben. yo no he obs caual. mas els deualans forçadamet leua
re lo en lo caual du lauje deualat. e anare sen matinet. e los lurs cauals
passare tan corret aquel fluuj q dabans passar no podien / co si p la canal
daqt fluuj gens dayga no agues. e axi fo fet / q co al suidor de deu fo retut
son caual / castius foren resebutz dels seus. En aqt matex teps butilli uec
ab francesses en les partides de campanya / e era exida romor q en lo monestir
del demo dit suidor de deu auja moltz dirs. los francesses entras en loratori en
rabians / comecaren a cerquar liberti / e cridar la vn el estaua gitat en oro. Ma
rauellosa cosa fort cerqn entrabia los francesses entraue / e encepegaue en el. he
ues nol podie. e axi fadigatz p lur cegueda tornare sen buytz del monestir.
Aytambe. j. altra teps anaua a rauena p obs del monestir p manamet del abat /
qui era successor de honorat mas sestre seu. e vn q anas liberti p amor donorat
sobre dit digne donor / solia portar tosteps en lo seu sine. j. caucta del. e axi co
anas esdeuec se que. j. fembra portaua lo cors du seu fil mort. la qual con
viu lo suidor de deu / encesa damor de son fil / tec la bestia del p lo fren / e dix
ab juramet. En naguna mania no mje partire / si no resuscites mo fil. e aqt
q no auja usat aytal miracle / espauetas del iuramet daqla demanda. e vole se
partir de la fembra. e co no pogues / dupta en son cor. plau me pensar quina
e co gran bataja auja en la sua pensa. cert aqui fasien bataja humilitat de la
sua compassio / e pietat de la mare. temor q no presumis coses no acustumades.

… PUBLICA … DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

e dolor q̄ no acorregues ala fembra desconsolada. Mas a major glā de de[...] e
ce pietat aq̄l cor de uirtut. lo qual fo fort per ço cor fo ueēçut. cor no fora cor
de uirtut si pietat nol agues ueēçut. e axi auala de la bestia e fica los jonels
en tr̄a e estes les mās al cel e trase la cauceta del sinc e posala sobre lo pitz
del enfant mort e el oran torna la ānā al cors. e pres lo per la man e retel viu a
la mare ploran. e acaba lo cami que auia comēçat:- Pere.

E que dic que es aço la uirtut del gran miracle. feu ho lo mērit de hono
rat ho la demanda ho preguera de liberti:- Gregori.

En la demostrāça de tan marauelos seyal ueēt en sems ab la fe de la fem
bra la uirtut de castitat. e estim per aço auer fet liberti aqstes coses. cor
auia apres cōfian mes si matex de la uirtut del masestre q̄ de la p̄pia. cor el po
san la cauceta de honorat masestre seu en lo pitz del enfāt mort certes q̄ la
ānā del estima obtin ço q̄ demanaua. Cor heliseu aytambe portan lo mātel
del masestre ueēt a flom jordan feri ab lo mātel .j. uegada e no parti layga. e
cō dixes soptosamēt e on es ara lo deus de helyes. he altra uegada feri al flu
mj ab lo palli del masestre e layga feu cami. Penses tu .p. quāt ual humilitat
en obra de uirtutz ho de miracles. lauores pogē obrar les uirtutz del mases
tre. cor cō torna a humilitat sotz lo masestre feu el ço q̄ feu lo masestre. Pere.

Plau me ço q̄ dius. mes prec te q̄ si y ha res altre q̄ contes del ānā edificatio.
que ho digues. Gregori.

Certes ara si y ha negū qui li uuyla ressemblar. Mas yo estim uirtut
de paciēcia eēr major q̄ seyals ne miracles. Cor .j. dia aquel q̄ tenia
lo regimēt del monestir apres del honrable baron honorat sescalfa en fort gran
ira cōtra lo dit honrable barō liberti. axi q̄ estes les mās en el e cor no troba
uerga ab quel pogues ferir pres .j. banqt e batelyn lo cap e la cara. e feu li
la cara tota bosaguda e inflada. e el castat fortmēt partissen calan e a
nassen en son lit. Mas laltra dia hi auia negoci del monestir establit. cōpli
des donqs les matines liberti ueēt al lit del abat e demana humilmēt be
nediccio. e aqst saben quāt era honrat per totz e quāt amat cuydas q̄ per la in
juria q̄ el li auia feta se uolgues partir del monestir. e demana li e dix li.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

vu ..els anar. al qual el respos. pare negun hi a ordonat del monestir al qual
no p..ssar cor yo p(er)metsi q(ue) nuyl hi p(er)ia e la he uolentat danar. lauors aq(ue)st
p(er)san del fons del seu cor la sua duresa e aspresa. e la humilitat e mansesa
de liberti sorti del lit e tene los peus de liberti e cofessa si auer peccat e auer er
rat e eser colpable. qui auia assajat ha aytal e tan gran baro fer tan cruel
onta. De laltra part liberti gitan se en terra e clina se als seus peus dien que ço
q(ue) auia sofert colpa era estada sua no crueltat del. e axi fo fet q(ue) retorna lo pa de paciencia
re a gran mansesa. e la humilitat del dereble fo feta masestra del masestre. e em
p(er) lo p(ro)fit del monestir fos exit al temps assignat del pler. Molts conexens seus
nobles homes qui tostemps lonrauen fort meravelatz fortment demanauen curo
samen que era aclo q(ue) la cara auia tan inflada e tan blaua. als quals el dix.
ir era uespra empatxat de mos peccatz encepegue .j. banquet dejus peus e p(er) si
aço. e axi lo sant hom fuan en son cor honor. dona ueritat del masestre ne des
cobri lo ira del pare ne encorrec peccat de falsia :- Pere.

Aquest tan noble baron liberti del qual as contatz tans senyals e miracles.
si lexa alscuns ressembladors seus en uirtutz en tan gran auistament de frares.

Heliu qui es apelat corp lo qual tu ben coneguist. qui. Gregori. iij. ca.
fo plat no ha gayre daquel matex monestir contaua anij moltes co
ses meraueloses dels frares daquel monestir. de les quals coses alcunes po
ques me calare cor a altres coses me cuyt. mas .j. cosa ten dire que contaua
la qual no estim en naguna manera que faça a passar :- Gregori.

En aq(ue)st matex monestir auia .j. monge de gran uida e era ortolan. e
.j. ladre auia acustumat de pujar p(er) la bardiça e amagadament por
taua sen la ortaliça. e com aquel plantas moltes coses he o trobas meyns. e
ueses alcunes coses calcigades ab peu e altres robades anan entorn del h
ort e troba lo cami on solia uenir lo ladre. e anan p(er) lort aq(ue)st troba ayta
ben .j. serp a la qual mana e dix seguex me. e uenc en la entrada del ladre.
e mana a la serp e dix. en nom de ihesu xrist te man que gartz aquesta entrada.
e no y lexis entrar ladre. E mantinent la serp se estes tota de traues en la car
reta e lo monge tornassen a la sua cella. e com a hora de mig dia reposassen

(c) 2006 Ministerio de Cultura

totz los monges / lo ladre venc segons que auia acustumat / e puja en la barda. e mentre posaua lo peu en lort / viu soptosament que la serp estesa aucia tacada tota la carrera / e espaordit casec derrera. e lo seu peu pres se per lo calçar a .j. pal de la barda. e penjaua / axi cap aual tro que torna lortolan la hora acustumada. e troba lo ladre penjan en la barda / e dix ala serp. gracies a deu / complit as ço que't mane / ara ten ve. e ela anassen tan tost. e el venc al ladre / e dix. que es frare. deus ta liurat a mi. per que as gosat tantes vegades fer ladornici en lo trebayl dels monges. e dien aço desligan lo seu peu de la barda en que's tenia. e deualal sens tot mal / e dix li. seguix me / e seguil. e el manal ala porta del ort. e ab gran dolçor donali de la ortaliça / que el sen volia portar emblan. e dix li. ve e daquj auant no faces ladornici. mas com hauras obs entra aci a mi. e ço en que tu trebaylaues tolre ab pecat / yo to dare ab deuocion:- Pere.

Entro ara segons que trob. debades me pensaua yo no auer autz pares en ytalia qui faessen miracles. Gregori. iiij. ca.

Aço que aret recompte he apres per recontament de fortunat honrable baro abat del monestir qui es apelat bayn de citero / e daltres barons de reuerencia. En les partides de valeria auia .j. sant hom Equicia per nom / era aci en gran manera ab la deuant los homes per merit de la sua vida. al cal lo dit fortunat fo conegut molt familiarment. e aquest equicia per la granesa de la sua santat / fo pare de moltz monestirs en la dita prouincia. Aquest com en lo temps de la sua ioventut los abraçaments de la carn lo tirassen per fortor batayla. les engoxes daquela sua temptacio lo fasen pus apres al estudi de oracio. e com el demanas ab lagremes continues a nostre senyor deu tot poderos remey en aquesta cosa. vna nit aparec langel / viu que'l crastaua. e aparec li en la visio que tot mouiment carnal li taylaua delo membres de la generacio. e daquel temps auant axi fo estrayn a temptacio / com si en son cors no fos mascle / ne femena. e gornit daquesta uirtut per aiuda de deu tot poderos / axi com dabans era plat domes / comença aytambe esser plat de fembres. mas no cessaua de monestar sos dexebles que per exempli del nos donassen laugerament a aytal cosa. e

(c) 2006 Ministerio de Cultura

no tentassen lo don que no aguessen resebut :— gregori.

D[...]en aqt teps quels encantadors fore mostratz en aqsta ciutat Ro
mana. basili qui fo pncipal en los encantames fugi e anassen en
valeria en abit de moge. e ana al molt honrat baro castori bisbe de la ciu
tat amjtiina e espaua del qt comanas al abat equicia. e qt meses p saluar
en lo seu monestir. e lauores uec lo bisbe al monestir e mana ab si basili
moge. e pga equici fuidor de deu q resebes aqt moge en la sua cogregatio.
e lo sant hom lo garda tan tost e dix. Pare aqst quie comanes yo nol ueg
eer moge mas diable. Al qual aqt respos. ocasio qs que no deges donar ço
q hom te demana. e dix li sempre lo fuidor de deu. yo etes demostra el eer
ço q ueg. mas p ço q no estims q not uuyla obesir faç ço q demanes. e axi
fo resebut en lo monestir. Lauores aps de no moltz dies lo dit fuidor d deu
se parti .i. poc luyn del monestir p amonestar los fasels als desigs etnals e so
birans. e partit lo pare esdeuec se q en lo monestir de les uges en lo qual
la cura daqt matex pare ueglaua ho entenja. comença a .i. febra .i. deles.
la qual aparia bela segons la pudridura de la carn. e comença a enguxar
fortmet e cridar ab grans ueus ja maiors ascles. ara morre si no ue basi
li moge e q el me reta salut p estudi de la sua curacio. Mas en la absencia
del gran pare negus dels moges nos gosaua acostar en la cogregacio d les
uges. quat meys aqt qui era uegut nouel. e la cogregacio dels freres no
sabia la sua uida. emperamens hom tost e denuncia ho al fuidor de deu eqci que
aqla moge turmetada p grans febres cuytosamet demanaua uisitacio de
basili moge. lo sant hom oyt aço ab indignacio somris e dix. no dixi yo
q diable era aquest no moge. vets e gitatz lo de la cella. mas de la fua d
deu qui es costreta p enguxa de febres no ajatz ansia. cor daqsta hora t
auat no aura treballs de febra ne demanara basili. e lo moge tornassen e
conec aqla hora eer restituida a tan gran salut la uge de deu. en la cal
lo fuidor de deu qui luyn era dix la dita salut ho sanitat. Etec segons
uitat en la uirtut del miracle exempli del maestre. lo qual cuydat ho pre
gat al fil del regeto lo restitui a salut ab sola la paula. axi que lo pare

(c) 2006 Ministerio de Cultura

torna troba lo fil del regeto / e conec lo eer restituit a sa vida. en la qual
hora la uida daquel auia ausida de la boca de uistat / ço es inu[illegible]. Oxas
totz los monges coplens lo manamet de lur pare / gitare fora de la hita
cio del monestir lo dit basili. e aquel gitat fora dix / si au penjat mol
tes uegades lo monestir dequi en laer ab artz dencatamets. e empero
a .j. dels frares no auia pogut noure. Aquest aps per de teps en esta ciu
tat de roma escalfan lo zel del poble crestian fo cremat al foc. Oxit .j. dia
daqst matex monestir de les ugens una serujdora de deu entra en lort.
e uiu .j. letuga / e cobeseja la / e oblida li benesir la ab lo senyal de la creu.
e uassen la / e vay mordre. mas tan tost casec psa p lo diable. e co fos
fort turmetada / fo denunciat aytosamet al dit pare equicii q tost uen
gues / e ajudas ab oro. e lo dit pare entra sempra en lort. e lo diable q
la auia psa / comença a cridar p la boca de la monge. e satisfer dien. yo que
he fet / yo que he fet. yo sehia sobre la letuga / e uec ela / e mordem. el ho
de deu mana li ab gran indignacio q sen partis. e no agues loc en la seruj
dora de deu tot poderos. lo qual de maitinet sen parti. ne dequi auat no la
poc tocar:- Gregori:-

Un dia .j. noble hom de la puincia de nursia felix p nom pare daqst
Castori qui ara esta ab nos en aqsta ciutat romana. co uesés lo
dit honrable baron no au grau de sacres ordens. el ueses anar p cascus
locs e estudiosamet picar / e encees .j. dia p rahon de familiaritat uec a el
e dix li. tu qui orde sant no as. e del papa de roma sotz lo qual estas / lice
cia no as de picar resebuda. co psumeys picar. e lo sant hom forçat p
la sua demanda. mostra li en qual mana auia resebuda licencia de pi
car. e dix. aqles coses q tum dig yo matex les tracte ab mi enlex. mas .j.
nit .j. bel jouencel me aparec p uision / e posam en la mja lenga .j. ferre
medicinal / ço es la lanceta ho lo sagnador / e dix me. uet q les mies pau
les he posades en la tua boca / ue a picar. e daquel dia ença ben con me
uuyl no pusc calar de deu:- Pere:-

Volria aytamben conexer ho saber la obra daqst pare / del qual se cota

(c) 2006 Ministerio de Cultura

que resebe aytals dons. — Gregori.

Pus la obra uen del don / no lo don de la obra. en altra mana gracia no es gracia ia. ctes los dons uene pmerz de tota obra / iatsesia q aqts dons reseben creximet de les obres qs seguexen. empo q no sies puat de la conexença de la sua uida. albin molt honrat baro bisbe de lesgleja de re at lo conec ben. e encare son vius moltz qui ho pogre saber. mas que qs mes dobra pus sacordaua nadesa de vida ab estudi de picacion. Cert tan gran feruor lauja encés de tirar aies a deu / q el corria ça e la. p les esgleyes p castels p carreres / e p cases de castus fasels. e despartaua los coratges dls oydors en amor de la tra celestal. mas era fort uyl en sos uestutz / e axi ~~pre presat~~ meyspsat q qui nol conegues saludat p el / lo meyspsara resalu dar. e tota uegada q anas en altra loc / solia caualcar la pus uyl bestia de totes qui fossen en lo monestir / en la qual usaua de cabestre / en loc d fren. e pels de moltons p sela. e portaua el matex al costat drer e esquerra los sans libres en sacs de pels. he on q uegues obria la font de les escriptes. e regaua los pratz de les penses. la opinio ho fama nelex la picacio da qst uec a conexença de la ciutat de roma. e axi co sotz la lenga dels le gotery qui aucia la aia del oydor fasen ~~legotia~~ falegaria. En aql tepms clergues daqsta seu aplical se clamaren lagotejan al papa / e dixen. qui es aqst hom pages qui sa psa actoritat de picar / e pec e ydiota psumex he arapa assi losici del apostoli senyor nre. sit plau trametey hom que sia psentat aci / p ço q conega quina es la seyoria ecclastica. E axi co es custuma qt coratge occupat en moltes coses sotz entra fort falegaria e lausengia / si tost no es fora gitada dessus la porta del cor. Conseylans los clergues / lo. pp. cosenti q dagues eer amenat ala ciutat de roma / e q conegues qna fos la sua mesura. Empo trames lauors julia defensor / q depuys fo bisbe en la esgleja sabina / al qual mana qt amenas ab gran ho nor / e no sentis res de iniuria lo suidor de deu / ne daqla afrontacio / e aqt uolen tost obesir ales uolentatz dels clergues e del. corre tost al mones tir daqt. e aqui absent aqt / troba notaris qui escriuye / e demana on era la

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

bat e els dixen. En aqsta ual qui es deuus lo monestir segu fenal. e aqt
iulia auia .j. fadrin fort erguylos e rebella. del qual apenes el podia eer
senyor. Aqst donqs trames quel li amenas cuytosamet. e lo fadrin ana
e ab rabios espit entra p lo prat. e uesen totz segar fen / demana q era
equici. e quat oy cal era / gardal de luyn. e fo tot copres p gran temor /
e comensas a espaordir / e enujar / e tremolan apenes per si matex portar.
e axi tremolan uec al hom de deu. e estreyen humilmet los seus ionevls ab
los bratcs / ual basar. e denuncia li q son senyor era uegut. e lo serudor de
deu ressaludal. e mana li e dix. leua daquex fen uert / e porta amesar a les
besties en q sotz uegutz. uet yo qui he coplida la obra. tor .j. ione me fal.
yon uag aps tu. e aqt iulia qui era trames defensor maravelaues fort q
era q tant trigaua a tornar lo fadrin. e uec q viu tornar lo fadri e por
tar en son col del fen del prat. e el irat comensa fort a cridar e dix. q es aço.
yot tramesi amenar lome / no aportar fen. al qual lo fadri respos. aquel
q ques uet q uen aps mi. e uec lome de deu qui uenia portan al col la r
falç del fen / calçat ab calçames clauatz. lo qual co encare fos luyn. lesfant
mostra a son senyor q el era aquel qui uenia. e aqt iulia tan tost co viu
lo serudor de deu lo menyspsa p son uestir. e apeylaues ab braua pensa co
li degues parlar. e tan tost co lo serudor de deu fo prop / paor no portable
uec sobre lo cor del dit iulian. axi q tremolaua / e apenes li bastaua lenga
a mostrar ço p q era uegut. e tan tost lespit humiliat / correc als ioneyls
del / e demana ord eer feta p si. e denuncia li q lo seu pare lo bisbe aposto
lical lo uolia ueer. e lo baron de gran reuerencia equici / comensa a fer gracies
sens mesura a deu tot podos / a ferman q la gra sobirana la uia uisitar
p lo seu bisbe. e tan tost apela los frares. e aqsta matexa hora mana apare
yar besties. e comensa a costreyer molt fortmet lo seu exeguidor q tan tost
deguessen anar. al qual iulia dix / aço nos pot fer en naguna mana. cor
yo viar del cami noyc puse vuyl partir. e el respos / fil agreuges me / q
si vuyl noyc partim / ja dema noyc partire. e axi lo serudor de deu forçat
p lassetar daquel seu exeguidor / romas aqsta nit en lo seu monestir. e uec

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qui uenc
lo seguent dia lun matin .j. macip a iulia ab la bestia fort lassada de correr
ab .j. letra. en la qual li manaua hom que no gosas tocar lo seruidor de deu ne
moure de son monestir. e com aquel li demanas per que era la sua mudada.
sabe que aquela matexa nit que lo dit exeguidor fo la trames. lo papa fo fort espa
ordit per uision per ço cor auia gosat trametre per a forçar lome de deu. e aquel
leuas tan tost e comana se a les oracions del honrable baro e dix. prega lo
nostre pare que nons deiatz enuiar. e com aço agues oyt lo seruidor de deu fort trist
dix. nor dixi yo ir que si tan tost no anauem que ia no aurien licencia danar.
lauores per mostrar caritat retenc .j. poc aquel seu exeguidor en lo monestir.
e dona a el forçat e contrastan profit de son trebayl. Adonqs. P. coneis en quanta
garda de deu son cels qui saben si matexs menyspreçar en aquesta uida. e aquels
qui no an uergoya de esser menyspreatz defora als homes ab quals ciutadans
son nombratz e compatz en honor quant al de dins. cor per lo contrari aquels que
deuant los seus uyls e dels prismes desigen linflament de uana gloria. iaen
ço es cautz deuant los uyls de deu per que la uitat din a alscuns. uos sotz que
iustificatz uos matexes deuant los homes. mas deus conex los uostres corat
ges. cor ço qui es alt deuant los homes. abhominable es deuant deu. Pere.

Marauelyl me fort lo bisbe tan gran com poc esser sobornat daytal baron:-
Gregori. Con ta maraueyles. P. cor son enganatz qui homes son.
Cesta desmembrat que dauid qui auia acustumat auer esperit de prophecia dona
sentencia contra lo fil de ionatas innocent com oy les paraules del ser qui mentia. la
qual cosa cor fo feta per dauid creesem que fos iusta cosa per amagat iudici de
deu. e empero per humanal rahon no uesem en quina manera fos iust. quina maraue
lya donqs si nos qui prophetes no som per la boca daquels qui menten a uegades
som en als regiratz. e aço es molt que espessura de cures degosta la pensa de
cascun bisbe. e axi lo coratge com es partit a moltes coses es fort menor ço
es menys percebut a cascunes. e aytant pus tost es sobrepres en cascuna cosa.
quant es caut e occupat en moltes:- Pere.

Ueres son fort les coses que dius:- Gregori.

No deg calar ço que he conegut daquest baron. recompte ualencio abat

meu ça entera molt honrat cor deyia q̄ lo seu cors cō fos soterrat en loratori de sen lorenç mr. .j. pages posa .j. archa ab forment sobre lo seu sepulcre. he no ac cura qs donas garda nes pensas qui e cō gran barō iasia aqui. he nes soptosament terbolina feta del cel estan totes les coses qui aqui erē en sa fermetat sen porta la archa qui aqui era posada sobre lo seu sepulcre. axi q̄ coneguessen totz manifestament cō de gran mrit era aqł. lo cors dł cal aqui iasia. Aqueles coses aytambe q̄ dic ap's sabi p recontament del dit honrable barō fortunat q̄ am plau p edat e p obra e p simplicitat:—

Entrans los longobartz en aqła matexa pruyncia de valeria. Ggori .v. ca. monges del monestir del molt honrat barō equicia fugirē en lo demōt dit oratori al sepulcre seu. e cō los longobartz enrabians fossē entratz en loratori començaren a tirar defora los ditz monges. p ço qls examinassen p turmens els auciessen ab coutel. .j. dels quals gemega. e comogut p grā dolor dix: E sant equici plau a tu que ixe siam gitatz e nos defensaras? a la veu del qual mantinent lo maligne he molt sutze espit va pendre los cruels longobartz. los quals casens en tra tan longament foren turmentatz. entro q̄ totz los longobartz qui eren defora ho sabessen. p ço q̄ no gosassen daqui auant assejar lo sant loc. e axi lo sant hom en quant defes los seus derebles. dona aytambe remey a moltz fugens de pruys la. Ço q̄ aret conte ap's p recontament daqst bisbe meu qui visc moltz ayns en la ciutat dancona en abit de monge. e aqui feu vida religiosa no mijançanament mas pfetament. a la qual cosa fan testimonj aytambe alscus dels nres ia de etat anant a da qui son daqueles partz:— Gregori:—

Cor pp daqła ciutat es assitiada .j. esgleja del benoyrat mr sen tastene. en la qual .j. honrable barō Costanci p nō ̃ s'uia en offici de mansionari ho donat. la fama de la santitat del qual sera estesa amplament e luyn. cor lo dit baron menyspsan de tot en tot les coses tenals enardia de tota sa força de sa pensa a soles les coses celestials. e .j. dia cō en la dita esgleja defalis oli e lo dit s'uidor de nre senyor en neguna mana no agues duy encesses les lanteses va les totes omplir daygua. e segons la sua custu

ma poça al mig paperç ho metres. e aportar foc encés les. e crema layga en les lanteses axi com si fos oli. Penses tu .p. de quin merit fo aquest baro qui forçat per necessitat muda la natura del element.— Pere.

Marauelosa cosa es fort ço que oy. mas uolria saber de quina humilitat per era ab si matex aquest que de tan gran excellencia fo defores. Gregori.

Couinement demanes lo coratge entre les uirtutz. car aço es molt fort que les marauelles quis fan defora per sa temptacion combaten la pensa de dins. mas si entens .j. cosa que feu aquest honrable costanç coneyras tan tost de quyna humilitat fo.— Pere.

Pus que mas dit aytal miracle del seu fet. aço torna que en dons edificacio de la humilitat de la sua pensa.— Gregori.

Per ço car la fama de la sua santitat era fort crescuda. moltes de diuses prouincies anxiosament lo desijaue ueser. e .j. dia .j. pages de luyn loc uenc lo ueser. e aquela hora eras esdeuengut per auentura que lo sant hom recom plia les lanteses estan en unes grases de fust. e era fort poc e de sotil forma e meyspresada. e com aquel quil era uengut ueser encercas qual era. e demanas curosament quel li dagues hom mostrar. e aquels quil conexien mostraren li qual era. e axi com les foles penses dels homes mesuren lo merit per la qualitat del cors. uesen el petit e meyspreat. comença a creure de tot en tot que no fos aquel. car en la pensa pagesiuol sera leuada quax .j. contenço entre ço que uesia e ço que auia oyt dir. e nos pensaua que tan poc pogues esser de uista aquest que auia oyt tan gran en fama. e com li fos fet cert e sen per moltz que aquel era meyspresal e escarnil. ~~e com lome de deu costanç~~ e dix. yo cresia que fos .j. gran hom. mas aquest no ha res dome. e com lome de deu costanç oy aço alegre demantinent lexa les lanteses que encenya. e deuala tost e lexas anar a abraçar lo dit pages. e per gran amor començal ha estreyer ab los braces e besar e fer grans gracies qui aytals coses auia conegudes del. e dix. tu est sol qui as autz lo uyls obertz en mi. En la qual cosa deuem pensar de quina humilitat fo ab si. quel pages meyspresan si amas mes. car la onta feta per uia o demostra quin era amagat. car axi com los erguyo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sos salegren en honors. axi moltes vegades salegren los humils en son meys
preu. e co vesen si mateys vils en los uyls dels altres/ alegrense per aço
cor entene que es cofermat lo iudici q els mateys ab si enleys an fet de
Segons que yo conec/aquest baron fo gran defora en Petre. si:-
miracles. e major dins en humilitat:- Gregori. vj. ca.

Aquela matexa esgleya dancona fo .j. bisbe marcelli digne donor per
virtut. al qual podagra per gran dolor avia tolt lanar/ e fet contret. e fa
miliars seus portaue lo en les mas sius fos obs vnacom. e .j. dia per colpa de no
cura ala dita ciutat dancona se mes foc. e co cremas fortment/ corregren totz q
apagassen lo foc. e aquels gitan ayga a folcatz/ axi crexia la flama que ja
paria q manaças lo destruyment de tota la ciutat. e axi co lo foc se preses als
locs pus pp. e agues ja cosumida no pera partida de la ciutat. e negu noy i
pogues cotrastar. vec lo bisbe aportat en les mas/ e forçat per gran necessitat
del peril. mana e dix als seus famliars quil portaue. posatz me contra lo foc.
e fo posat en aql loc on lus fo vigares q fos tota la major força de la flama.
e marauelosament comença la flama en si matexa retudir. axi co si en lo seu regi
rament cridas/ e dixes q no podia passar lo bisbe. e axi fo fet que la flama da
quel abraçament refrenada en aquel terme/ refreda en si matera/ e no gosa daq
anat tocar res del edifici. Penses tu .p. de quina sctat sia estat. seure .j. hom ma
lalt/ e venere les flames oran:- Petre.

Emo pens e men marauelyl:- Gregori:-

Aret cotare alcuna cosa de loc vey e pp. la qual sabi per recotament de ma
ximian bisbe honrat. e de laurencio monge entic. q tu coneys cascu/ dels
quals es encare la .j. viu. lo qual laurencio fo nodrit per anastasi molt sant baro.
en aquel monestir quia no subpentoma pp la ciutat nepessina. lo qual ana
tasi a .j. abat honrable baro de vida nonos per no prelost del monestir q seu
en lo mot de cerac. e era ajustat axi co en veynatge del loc/ axi en granesa d
fortes. e aquest baro estes cotinuament en estudi de virtutz. el dit nonos vi
via sotz molt aspra pobresa del seu monestir. e axi co el acustumaue soure les
yres del pare per humilitat. axi era sobre totz los frares en gran mansedat. e per co

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cor lo seu monestir era assitiat sus alt en la cima del pug/ noy aparia neguna
planta. feu corroar sol .j. petit dorter als fres. mas auiey .j. fort breu loc en
lo costat del pug crexen. lo qual occupaua .j. gran peça de roca qui y sobre
xia naturalment. e .j. dia mentra que nonos baro de reuerencia pensas que aquel
loc pogre esser bon a nodrir .j. poc derbolam per condiment. si aquela roca nol ten
gues occupat. venc li aytamben en cor que .l. pareys de bous no porien mou
re lo pes daquela. e con fos desspacio de trebayl humanal. gitas al solaç ho con
fort diuinal, en lo silenci de la nit/. e donas en aquel loc a oro. e quant uenc lo
mati uegren en aquel loc. e trobaren la roca de gran pes esser partida luyn
del dit loc. e per son partir auia donat loc e espay als fres:- Gregori.

Altre temps aytamben con aquest matex honrable baro leuas lanteses
de uidre en loratori. casec li ni .j. de les mans. e sirui trencada per peces sens
comte. e el auen paor molt gran de la ira del pare del monestir. adonchs manti
nent totes les peces de la lantesa. e ab greu gemec donas a oro deuant laltar.
e con agues leuat lo cap de la oro trobà la lantesa entira/ la qual auia caiguda
ab paor a peces menudes. e axi en .ij. miracles ressembla la uirtut de .ij. pares.
ço es assaber en lo pes de la roca, lo fet de gregori qui moc lo mont. e en la repa
racio de la lantesa la uirtut de ~~honorat~~ donat. qui restitui ala primera inte
gritat lo calze trencat:- Gregori. vij. ca.

Uols saber ara en la obra de nonos aytambe de ressemblament de heliseu:- P.

Uuyl ho de tot en tot. cor segons que jo ueg nouels miracles auem dels ue
yls exemplis:- Gregori:-

Un dia con loli uey defalis al monestir. e ia sacostas lo temps de culir
les oliues. e en les oliues negun fruit noy aparagues con si fossen vyras
tes. fo uyiares al pare del monestir quels fres daguessen anar celen en torn
e suir e fer obra als estrayns en cuyler les oliues. per ço que del loguer de lur
obra aportassen .j. poc doli al monestir. la qual cosa uedà nonos ab gran humi
litat que nos fases. per ço quels fres ixens del monestir no presessen dapnatge de
les animes. mentre querrien guayn del oli. e cor uesien vnes poques oliues en los
arbres del monestir. manales cuylir e metre al truyl. e per poc doli quen isques

...IOTECA PÚBLICA ... DE TARRA...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

seren
manal se aportar e fo fet. e p loli en .j. petit uexel. els fres portare lo al seru
dor de deu nonos. lo qual el posa mantinent deuant laltar. e apres apelatz los fres
manals q loli q auie aportat leuassen el portassen p totz los uexels del mo
nestir. meten sengles pocs q semblassen totz uitatz de bndiccio daquel oli.
e axi co sen buytz feu los tan tost tancar. e laltra dia obrir e totz fore trobatz
T or dia pruam esser complides les paraules de ueritat. pere: — Plens:
q diu lo meu pare obra entro ara e yo obra: — gregori. .viij. ca.
E n aquel mateix temps lonrat baro anastasi del qual he feta dessus men
cio notari daquesta sca esgleya de roma. en la qual yo fuesc p or
dinacio de deu. e aquel desiran entendre solament en deu desempara lescrin el
escriptori. e elegi monestir en aql loc q dessus he dit quia no subpentoma.
aÿns e p moltz feu vida en santes obres. e aqui fo plat ab diligent custodia. En lo
qual loc altega de sobre .j. fort gran roca. e dejus ha .j. gran enbanç. e .j. nit co
deus tot poderos agues ja ordonat regordonar los treballs del dit honrable ba
ro anastasi. de la roca alta fo feta .j. veu qui crida ab lonc son e dix. Anastasi
vine. e el apres lat aytambe .vij. altres fres foren apelatz p nom. e la veu aqla q
era feta cala .j. poc moment. e puys crida e apela lo .viij. frare. e co la cogrega
cio agues oydes les ueus manifestament. no era dupte quel obit sa prismaua da
quels qui eren apelatz entro pocs dies. Adonqs lonrable baro anastasi axi
primer desta uida e puys los altres p orde axi co eren apelatz del cap de la
roca. mas aql frare del qual a apelar la veu cala .j. poc. moriren los altres ius
qn pocs de dies e lauors feni sa vida. mostrac manifestament quel silenci ouia
posat de la ueu significaua .j. poc espay de vida. mes esdeuec se marauellosa
cosa. q mentre ql honrat baro anastasi exia del cors auia .j. frare al monestir
qui no uolia derrera el viure. e enclinat als seus peus comença li a demanar
ab lagremes e dir. p aql te prec al qual tu uas q no uiua .vij. dies apres tu
en aquest mon. e abans del .vij.en dia aquel aytambe fo mort. qui empo
aqla nit entre los altres no fo apelat. q fos clara cosa q sola la pregueria dl
honrable anastasi auia pogut empetrar lo seu obit. gregori.
E n ayço que aquest frare no fo apelat entre los altres. empo fo desta

(c) 2006 Ministerio de Cultura

de predestinacio :-

vida gitat. q altres sia donat a entendre. si no q aquels qui son dauant
deu de gran merit. poden auegades obtenir aqles coses q predestinades no son:-

AQueles coses qui predestinades no son en naguna gregori.
Amaña nos poden obtenir. Mas aqles coses q fan los sans homes oran.
axi son predestinades qs obtenguen per prees. Cor axi matex la predestinacio
de eternitat. axi es ordonada per deu tot podos quels elegitz venguen per tre
bayl. per ço q demanan merexqn ço q deus tot podos los ha aparelat d donar
ans dels segles:- pere.

Volria que fos prouat pus aptament. si a predestinacio pot hom aiudar ab
Aço que yo te dit. p. tost se pot prouar. cor gregori. | prees:-
Acert ben sabs q nre senyor dix a abraam. en ysaac sera apelada a tu
semença. al qual axtambe auia ia dit pare de moltes gens te establir. e nol
promes encara e dix. yo beneyre a tu e multiplicare la tua semença axi co les
esteles del cel. e axi co larena q es en la riba de la mar. En la qual cosa
es certament manifest q deus tot podes auia predestinat multiplicar la seme
ça de abraam per ysaac. e empero es escrit. prega ysaac nre senyor per sa muyler.
per ço cor era exorqua. e fo exausit. e dona concepcio a rebeca. Si donques la
multiplicacio del linatge de abraam fo predestinada per ysaac. per que ac muyr
exorqua. mas cert manifest es q predestinacio se compler per pregues. co
aql en qui deus auia predestinada la semença de abraam. acaba ab oro que
pogues auer fils:- pere.

PEr ço cor rahon ma manifestat lo secret no ha res romas d dupte:-
Pols quer com alcuna cosa dels porz de toscana. per ço q sapies quins. g.
barons hia autz. e co perfimes a prop de la conexença de deu tot podes. pere.
Muyl ho e de tot en tot ho deman:- gregori. x. capitol.

FO .i. baron de bona vida bonifaci per nom. qui en aqla ciutat quia
no ferqnt tec offici de bisbat el compli per bones custumes. daqst
recota molts miracles aqst puera gaudenci qui encara es viu. lo qual e
ra nodrit en lo fuey de deu tant mes ne pot les coses qui son ues quant
sesdeuenç mas q y fo present. La esgleya daquest auia fort gran pobresa. la

© 2006 Ministerio de Cultura

qual sol eer garda dumilitat ales bones penses. e res altre no auia en tota sa cuyleta
si no tan solament vna viya. la qual .j. dia per pera sobreuinent fo axi gastada. que
en pogues si meus a penes pocs e clars rayms romasen. e com hi fos entrat lo molt
honrat baron bonifaci bisbe rete grans gracies a deu tot poderos. cor encare en sa
fraytura sentia que li trametria ajuda. Mas com lo temps hi vengues els rayms qui
eren romases fossen maduratz. posa garda ala vinya segons sa custuma. e ma
nada gardar ab diligent garda. e .j. dia mana a costanç preuera nabot seu que
totz los uexels e les tines de la casa del bisbe apeylas ab peguta be estreyes
axi com dabans solia. e com aço oy lo preuera nabot seu fo fort maueylat que
quax paguesses e folies. que fases apeylar los uexels del vin que vin no auia.
oxes empero no presumi encerquar per que manaua aytals coses. mas obediet
al manament feu los totz apeylar segons sa custuma. Lauores lome de deu
entra en la viya culir los rayms e aportals al folador e feu ne tot hom
exir. e romas hi el tot sol ab .j. enfanton. lo qual mes en lo folador. aquels
pocs rayms li feu folar. e com degotas .j. poc de vin dels ditz rayms. lome de
deu lo comença a rasebre en les sues mas en .j. poc uexel. e partir en totz
los uexels e tines qui eren apeylatz per benediccio. axi que totz aquels uexels pa
rie sobre fusses daquel vin. e com sengles pocs de la licor del vin agues mesa
en totz los uexels. apelat lo preuera matinent mana fer uenir los pobres. La
uores comença a crexer lo vin en lo folador axi que totz los uexels dels pobres
qui foren aportatz ne ua omplir. e com uesses que couinenment los auia satis
fet feu exir lo fadrin del folador. e tanca lo celer. e leval segelat ab son
segel. e tornassen tan tost alesgleya. e lo terç dia apela lo demont dit costanç
preuera. e feta la oracio obri lo celer. e troba los uexels en los quals auja mesa fort
poca liquor que abundantment sobrexie de vin. axi que si lo bisbe tardas dentrar lo
vin sobrexen agra pres tot lo pauiment del celer. Lauores mana treblement al pre
uera que metria que el fos viu a negun hom aquel miracle no reuelas. tament segu
rament que la uirtut daquel fet tocat per humana feruor dalo no fos res quant
al de dins. don aparegra gracia als homes quant al defora. cor segui lexempli
del masestre qui per ço ques instruis a humilitat mana als dexebles e dix de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

si matex que aqles coses que auie uistes / no dixessen a nuyl hom tro lo fil
de hom ço es de la uergen fos resuscitat de mort :- Pere.

Plau me demanar q fo aço quel nre redeptor quant rete la uista a .ij.
sechs mana q no ho dixessen a negu. e aqls sen anare e difamare lo p
tota aquela terra. e donqs lo fil qui es .j. sol engenrat axi eternal co lo pa
re el sant espit ac uoler en aquesta cosa q no pogues coplir / e que no
pogues fer celar lo miracle que uole calar ho celar :- Gregori.

Aquel nre redeptor tot ço que feu al cors mortal. tot ho dona a nos
en exempli dobrar / q seguiscam les sues peades / segons la mana
de nres forces. façam lo cami daqsta psent uida. no encepegue lo peu
ço es la obra. cor fasen lo miracle el mana calar / e empo nos poc celar. p
ço qls seus eletz segues los exemplis de la sua doctina. en les grans coses
q fan / agen en la uolentat uoler amagar. mas p ço q psiten als altres /
forçatz sien manifestatz. p ço q aço sia de gran humilitat. q els desigen les
sues obres eer calades. No uole donqs lo senyor alcuna cosa eer feta / e q
no pogues. mas dona exempli p magisti de doctina q degen uoler los seus
mebres e q deia eer fet delo. els no uolen ho forçatz :- Pere.

Plau me ço que dius :- Gregori.

Alcunes poqs coses quiy romane encare de les obres de bonifaci Exe. contra ioculatores
bisbe recotare. Cor en .j. altre teps appTaues la festa del sant
mr feulx. e en aql loc estaua .j. noble hom fortunat p no. e aqst ab grans
pgueres demanaua al dit honrable baro que quant auria feta la sollepni ala sua casa.
tat de la missa del sant mr apres la bndiccio dada / qs giras. el ho de deu
no poc negar ço q caritat demanaua en la pensa de fortunat. E feta la sol
lepnitat de la missa / co fos uegut ala taula del demot dit fortunat / abans
que dixessen la oro a deu. axi co hia moltz homes qui solen peaçar lur ui

(c) 2006 Ministerio de Cultura

da ab art de uiglaria. soptosamet fo deuat la porta .p. hom ab .j. simia e ua
tocar cembes. el sant hom oy sonar lo son e fo felon e dix. heu heu mort es
aqst mesqui mort es aqst mesqui. jo son uegut ala taula a refectio e en
care no he oberta la boca a laor de deu. e el es uegut ab simia e ha tocades
cembes. auistay mes empo e dix. uetz e p cantat duitz li amenjar e beure. sa
piatz empo q mort es. e lo malestruc home co agues resebut pan e vin da
qla casa uole exir de la porta. mas .j. gran pedra fort soptosamet caser del
teginat e uec li sobre lo cap. p lo qual colp el endertoquat en les mas dels
fo leuat mig mort. mas laltra dia segons la sciia del hom de deu del tot
feni la sua uida. En la qual cosa .p. deu ho pensar qnta honor deu hom do
nar als sans homes. cor teples son de deu. e co lo sant ho conogut p ira.
qual altre es conogut a ira si no labitador daqst temple. aytat donqs deu
eer temuda la ira dels iustz co sia cert q en lurs coratges es psent aqst qui
es podos a fer tota uejança qs uuyla:- gregori.

Aytambe en .j. altre teps lo demot dit costanç preua nabot seu auia
uenuda .j. sua bestia p .xij. drs dor. los quals posa en sa ppia archa.
e partissen a fer ses faenes. e uec soptosamet que uegren pobres al bisbe
qui pgauen preuolan qst sant hom bonifaci bisbe lus dagues casacom dar
a cosolacio de lur freytura. mas lome de deu cor no auia q donas comença an
eguxa en son pensamet. que pobres nos partissen del buytz. e soptosamet
uec li en memoria q costanç preua nabot seu auia uenuda la bestia en que
solia caualcar e q auia lo preu en la sua arca. e piadosamet e forçiuol treca
les tencadures de la arqua e pres los .xij. drs dor. e partilo als pobres axi con
li plac. E axi costanç torna puera de les sues faenes e troba trecada la arca
e no troba lo preu de son caual qy auia posat. e començas fort a turbaylar ab
gran ueu e cridar ab gran felonia. totz hic uiue aci e jo sol noyc puc viure.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ales uey del qual uec lo bisbe enoz maueyla. e totz cels qui eren en
la casa del bisbe. e co lom de deu lo uolgues a sustaujar ab blana
paula/ aqt comença a respondre ab barayla e dix. tot hom viu ab
tu/ yo sol son qui no pusc viure deuat tu. p les quals ueu comno
gut lo bisbe/ entra en lesgleya de la ugen tosteps nra dona sca. m. e
leuades les mas/ e estes lo uestimet estant de peus comença a fer oro.
q nre senyor li retes du pogues a sustaujar la feloma del preua fe
lon. e co agues gitatz soptosamet sos uyls al uestimet qui era entre
los seus braces esteses/ ço es la falda. tan tost troba los .xij. dis dor en
son sine ho falda/ axi luens co si aqla matexa hora fossen exitz dl foc.
e tan tost exi de lesgleya/ e lançals en la falda del preua felon/ e dix. uet a
ra as tos son ho tos diners. mas açot sia cert q tu apres la mia mort no
sias bisbe daqsta esgleya p la tua auaricia/ p la uitat de la cal senya
auem/ qt preua apeylaua aqls dis p cosegur lo bisbat. e axi lo dit
costanç preua/ en offici de preueta feni la sua uyda. gregori.

Aytambe en .j. altre teps uegren a el p ostelejar .ij. gotz qui ere ges
paganes. los quals dehien q anaue cuytosamet a rauena. als
quals el dona de la sua ma .j. barraler de fust plen de vin. de que po
guessen au a boure a .j. dinar en lo cami. del qual aqls gotz begre tro
q foren a rauena. e estegre en aqla ciutat alscus dies. e cascu dia agre
que boure del vin q auje resebut del sant hom. e axin anare tro q fore
tornatz al honrable pare/ q negu dia nos lexaren de boure. e empero vin
daqt barraler nols fali. axi co si en lo uexel aquel qls auja dat lo bisbe.
vin noy cresques mas hi nasques :- gregori.

Aytambe altra dia uec .j. clergue ueyl de les partides daqt loc. e ço q
recota del/ no deu eer calat. car dix q .j. dia que el entra en .j. gran

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ort/ trobal cubert de gran multitut de erugues/ e co ueses q tota la ortaliça se
gastaua. giras a aqles erugues e dix. coiur uos en no de nre senyor ihu xt
ques partiscatz daci/ e no uuylatz mesar aqst erbolam. e tan tost ala par
la del hom de deu axis nexiren totes/ que .i. no romas dins lespay del ort.
Mas qna maueyla q comtam aço del temps del seu bisbat/ qnt ja fort cresut
deuant nre senyor deu tot podos/ e p orde ço es dignitat/ e p bones custumes.
co aqles coses sien pus maueyloses. q aquest clergue ueyl fa testimoni que
feu encare mentra era enfanto:— Gregori.

COr diu q en aqst temps que estaua enfant ab samare. e co moltes ue
gades fos exit de casa/ tornaua meys de camisa/ e souen meys de gone
la. cor tan tost co trobas negu despuyiat/ se despuyaua/ el uestia. p ço que de
uant los uyls de deu fos uestit. lo loguer e el nuyt. e sa mare soliel souen repedre
e dehia li q no era iusta cosa q el co fos fraytos/ donas uestadures a pobres.
e .i. dia ela entra al gran. e troba qt forment qs auia apereyat a obs de tot layn.
lo seu fil lo auia tot p per donar a pobres. e co ela se bates ab palmas/ e
ab puyns/ q quax agues pdut tot lo secors del ayn. linfant de deu bonifaci
sobreuent. e comença a consolar ab aqles paraules q per la sua mare. e co ela nos
uolgues consolar. pregala qs degues exir del gray. en lo qual de tot lur forment
auye trobat qnt auia .i. per romas. e linfant de deu aqui mateix donas a orō. e
apres per espay/ axi defora/ e amena la mare al gran/. e ua lo trobar axi plen d'
forment co era dabans. Con la mare salegraua q auia auistada despesa p tot
layn. e uist aqst miracle/ ac compunctio la mare/ e foy bona deq auant/ q donas
aqt qui tan leugament podia aui ço que demanaua:— Gregori.

AQuesta sua mare aytambe en .i. pati del seu alberc auia acustumat
de nodrir galines. Mas de les montayes de pp uema .i. uolp qui sen
portaua les galines. e .i. dia co linfant bonifaci estigues en aqt pati. uent la

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uolp axi cō solia e portassen .j. galina. e el cuytosamēt entra en lesgleya
e gitas en orō. e dix ab uen obertes. he senyor plau a tu q̄ yo no pusca
meiar del nodrimēt de la mia mare. cor uer les galines q̄ ela nodrix la
uolp les sen porta. e leuā se de la orō. exis de la esgleya. e tan tost torna la
uolp. e lexa la galina q̄ portaua en la boca. e casec en t̄ra deuāt los seus
uyls e encōtinēt mori. — Pere.

Gran marauelya fo q̄ deus uolc exausir les ꝑgueres daquels qui an
esꝑanca en el. e ueler en les coses uils. — Gregori.

Pere aços fa ꝑ gran dispensacio del nr̄e creator. ꝑ ço que deiam auē es
ꝑança de maiors coses ꝑ les menors q̄ resebem. cor lo sant hō e simple
fo exausit en les coses uyls ço es de pocs preu. ꝑ ço que apres q̄ūta ꝑsup
cio degues auē de deu en les grans demandes. — Pere.

Plau me ço que dius. — Gregori. .x. capitol.

Altra baró aytambe de uida honrable fortunat ꝑ nō. fo en aqueles
materes partides bisbe de lesgleya Tudertina. lo qual resplandia
ꝑ gracia de sobre gran vtut en encalçar e fora gitar los malignes esperitz.
axi q̄ moltes uegades fora gitaua legions de demonis dels corses dels homes.
e era entes a estudi de cōtinua orō. sobraua gran mltitut de demonis po
satz cōtra si. Daqst baró fo molt familiar iulian defensor de la nr̄a esgle
ya qui es mort no ha lonc de tēps en aqsta ciutat. ꝑ lo recōtamēt del cal
yo he aprs ço q̄ aret recōte. cor souē era ꝑsent als seus fetz ꝑ rahon de fa
miliaritat. e puys tenia en boca memoria del a instrucció nr̄a. axi cō dol
cor de bresca. Vna nobla ꝑfembra era en les partides ueynes de tosca
na e auia nora. la qual dins breu tēps q̄ auia ꝑs son fil ꝑ marit fo conuida
da a la dita socra sua a dedicacio dun oratori de sen sebastia mr̄. e aqla
nit q̄ lendemā deuia anar a la dedicacio del dit oratori. uençuda ꝑ lo de

Ex. cōtra
irotatos:

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sig de la carn nos poc abstenir de son marit. e uegut lo matin com la delec
tacio de la carn complida. espauentas la consciencia e ugoyia daltra part la manas ho cos
trayes danar. mes auen ugoyia de la cara dels homes que tamen lo iudici de
deu ana ab sa sogra al dedicar del oratori. e tan tost com foren entrades en
loratori a les reliquies de sen sebastia martir. lo maligne esperit ua pendre la
nora de la dita dona. e començala a turmentar deuant tot lo poble. e com lo pre
uere del dit oratori ueses aquesta esser fortment turmentada. mantinent aporta .j.
drap del altar e ualen cobrir. mas lo demoni soptosament entra aytambe
en lo preuera. e car uolc presumir alcuna cosa ultra ses forçes. ac ha saber per
força en son turment que era. mas aquels qui aqui eren presens en lus mans leuaren
lenfanta del oratori e portaren la a la propria casa. e com lentic enamic per continu
at turment la turmentas forçosament. sos cosins aman la carnalment. e anima ...
ue que li poguessen obtenir remey de salut. liuraren la a encantadors ho con
iuradors que aucissen del tot la sua anima. esforçan sa a fer profit a temps ala sua
carn per art dencantamens. e axi fo menada a .j. fluui e cabuçada en la ayga.
e longament esforçaren se de fer los encantadors ab les lurs artz quen isques lo
demoni qui y era entrat. mas per marauelos iudici de deu mentra que ab .j. ma
ligna ho peruersa art ne fo .j. foragitat soptosament nentra en ela .j. legion.
e per rahon daço aquesta se comença a trebaylar. ab tantes perdudes e ab tantes
ueus e ab tans crits cridar com mals esperitz le tenien. lauores sos parens
aut lur conseyl confessan la colpa de la lur meyscreença manaren la a for
tunat honrable baro. e leuaren la li. e el resebuda ela donas a oracio moltz
dies e moltes nitz. e donas a pregueres ab tant major esforç com uiu host
duna legio estar contra si. e apres de poes dies retela axi sana e salua con si
diable en ela nuyl temps no i dret no agues aut. — gregori.

En .j. altre temps aytambe aquest matex baro seruidor de deu tot poderos fo

ra gita .j. inmũ de espit dũ hom al qual era entrat en lo cors. lo qual malig
ne espit cõ sen nespria e ueses la hora secreta als homes. anaua en sem
blança dalcũ pegrin cean entorn la ciutat e les places e cridaua. o lo
sant hom fortunat ueg q̃ ha fet. j. hom pelegrin ha gitat de son ostal.
equir vn pusqua posar. e en la ciutat del no trop ostal vn pusqua po
sar. aqla hora .j. hom en son albere sehia al foc ab sa muyler e ab .j. fil
petit. e cõ oy la veu daquest demana li q̃ li auia fet lo bisbe. e cõuydal
a hostal e feu lo seure ab si ꝓp lo foc. e cõ se raonassen en sems dalscu
nes coses. lo maligne espit ua pendre aquel seu fil petit e lançal al foc.
e aqui matex de cõtinẽt arrãca li la aĩa. e axi aqͥl mesqui conec qui era
aquel que auia resebut. e lo bisbe qui auia fora gitat. Petre.

Q ue dirẽ q̃ es aço qͥ entic enamic pses ardimẽt dauciure en lal
berc daqͥ qui ꝑ gracia de hospitalitat lauia acuhit pesan se q̃ fos peleg.

P Ere moltes coses parẽ bones qui no ho son. cor no ꝑgori.
son fetes ab bon coratge. dun diu la ũitat en lauẽgeli. Si lo teu
uyl es maluat tot lo teu cors sa tenebros. cor si lentẽcio q̃ ua deuãt es pu
sa. tota la obra quis seguex es mala, jatsesia q̃ aparega dretera. cor aquest
hom qui fo del fil pͮuat. mẽtre quax fahia hospitalitat. no estim el auer
aut plas de la obra de pietat. oras q̃ ac plas en rephensio de la errada
del bisbe. cor la pena quis seq̃ demostra q̃ aqla rephensio feta no fos ses
colpa. cor moltz ña q̃ par q̃ facen ben ꝑ ço q̃ auciẽ ho en fosqͥn la gra
de la obra del altra. ꝑ ço qẽ pasqͥn no de la obra bona q̃ fan mes de
la laor del ben. en q̃ uesen los altres ho sobrepugen. ꝑ la qual cosa yo
estim q̃ aquest hom qui resebe en son hostal lo maligne espit. estes entres mes
agaubar e demostrar si q̃ no a la obra. ꝑ ço que fos uist fer meylors
obres qͥ bisbe. que el agues resebut aqͥl q̃ fortunat hom de deu auia
fora gitat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Axi es cõ tu dius. cor la fin de la obra pua que no ac muda ente. P.
cio en lobrar:- Gregori.

Aytambe en .j. altre tẽps cõ .j. agues pduda la uista dels uyls fo
amenat en aqst. e demana ajuda de la sua pgueta. e axi fo fet.
cor cõ lo barõ de deu feta la orõ fases lo senyal de la creu als uyls daquel.
mãtinẽt li fo retuda la uista partida tota escuretat e cegueta. Caytal
ben lo caual dũ caualer era tornat rabios axi q̃ a penes moltz lo podien
tenir. mas quals q̃ pogues a cõseguir peceiaua lurs mẽbres ab morses.
lauores cõ fos p moltz ligat e amenat al hom de deu. el tan tost estesa la
mã feu lo senyal de la creu al seu cap. e muda en mãsetat tota la sua rabia.
axi q̃ deqni auãt fo pus suau q̃ no era estat ans daql enrabiamẽt. La
uores aql caualer delibera e ua offerir al dit sant hom lo caual q̃ auia
uist mudat de la sua rabia p tan soptos manamẽt daql miracle. e cõ el
lo rebujas de pendre e aqst pseuas en les sues pgueres q̃ no meyns psas
la sua offerta. lo sant hom tẽc la mijana uia den dues les partz. e exausi
la demanda del caualer e rebuja resebre don p lo miracle mostrat. cor pri
mamẽt ua donar preu sufficiẽt e puys resebe lo caual qui li era offert. cor
p ço cõ el uiu q̃ lo caualer ne sia trist si nol pses forçan caritat cõtra ço
q̃ mest no auia. Certes aço no deg calar de les uirtutz daqst barõ. la cal
cosa he sabuda no ha pus de .xij. dies. cor aun fo amenat .j. ueyl pobre. e
axi cõ rahonar ab ueyl me sol eẽr fort amable. demane li cõsamẽt dũ era.
lo qual respos q̃ era de la ciutat Tudertina. al qual yo dixi. demã te pare si
coneguist fortunat bisbe. e aql dix. aql hom luyn fo daqls homes q̃ are
uesem. cor tot ço q̃ demanaua a deu tot podos axi cõ ho demanaua ho aca
baua. del qual me recõta .j. miracle lo qual me ue deuãt la pensa a psent.

Cor .j. dia uegren gotz p la ciutat Tudertina. los quals anauẽ cuytosa

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mēt a les partz de rauēna. e auie pses .ij. patitz enfans duna masada qui r
es dejus la demot dita ciutat cidertina. e cō aço fos denūciat al molt sant
barō fortunat. trames tan tost e feu apelar assi los ditz gotz. e parla los ab
blana paula. e primamēt estudias a sufauiar lur aspresa. e puys hi auis
ta e dix. qn pu uos uinjatz uos dare. e retetz me los enfans q auetz pses. e
donatz me aqst don ab uira gracia. lauores aql qui parla pncipal dels res
pos e dix. Apeylatz som de fer tota altra cosa qns demas. mas en neguna
mana aquestz enfans no retriē. al qual lonrat barō manaça blanamēt
e dix. agreuges me fil. e no ous lo teu pare. nō uuyles agreuiar net co
ue. Mas lo dit got estan en sa malesa de son cor. e partissen negan. Mas
laltra dia guias altra negada p uef lo bisbe. e lo bisbe altra uegada lo p
ga ab aqles materes paules p los ditz enfantōs. e cō en neguna mana
no uolgues cōsentir a rettre los enfans. lo bisbe agreuiat dix. yo se q not
coue. o not es bon qnt te parteix de mi agreuiat. les quals paraules
meyspsa lo got. e tornassen al hostal. e posa sobre les besties los ditz en
fans de qui tractauē. e trames los ne deuāt ab los seus homes. e el tā tost
pujan en lo caual seguils aps. e cō en aqla matexa ciutat fos uegut de
uāt lesgleja de sen. p. apostol. lo seu caual alenega lo peu. e el casec ab
el. e tan tost cō fo caut. trencas la cuxa. axi q̄l os era partit en .ijes. partz. la
uores leual hom en les mās. e fo reportat en lostal. e cuytosamēt trames
e feu uenir los enfans q auia pmerament tramesos. e trames a dir al honrable
barō fortunat. pre te pare quē trametes lo teu diaq. E cō lo diaq fos uegut
a el. qui iahia el feu uenir aqui los enfantos q auia negatz de tot en tot al
bisbe de retre. e retels al seu diaq. e dix. Vet e diu a mō senyor lo bisbe. p que
co cor ma malesit. uet q son ferit. mas reseb los enfans q as demanatz.
e prec te que prec p mi. e axi lo diaq resebutz los enfans. amenals al bisbe.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tan tost

Al qual diaq̄ lonrable fortunat dona aygua beneyta e dix li. ve tost e gi
tala sobre lo cors jaent. e axi ana lo diaq̄ e entra al got. e escampa lay
gua beneyta sobre los mēbres del got. Cosa marauelosa e de gran esba
laymēt. tan tost cō layga beneyta toca la cura del got. axi fo feta
la trencadura sanada. e la cura restituida a la prima salut q̄ aquela
mateixa hora se leua del lit e puja al caual e feu lo camī q̄ auia
comēçat. axi cō si nuyl tēps no agues auda nafra en son cors. e axi
fo fet q̄ aquel qui no auia uolgut los enfans retre al sant hom for
tunat ab preu p inobediēcia q̄ls rete sens p̄u subiugat p pena. Com
plides donq̄s aquestes coses estudiaues lo ueyl recontar del altres co
ses. mas cor moltz hi erem p̄sens als quals amonestar jo era occupat.
e ja sacostaua la hora tarda del dia nō lec oyr longamēt los fetz del ho
rable fortunat. los quals nuyl q̄ tostēps los me lega oyr. mas laltra
dia aquel ueyl me recōta cosa encare pus marauelosa daq̄st e dix:—

En aq̄sta matexa ciutat ciudertina fo .j. hom de bona ...
... vida marcel p nō e hitaua ab .ij. sues sors. en aq̄st ...
... ma lautia corporal. mori lo dissapte de pascha anespre. e cō lo seu cors de
gues esser luyn portat aq̄l dia nos poc sepelir. e axi cō agues atrigar
lonc tēps a cōplir lo deute de la sua sepultura les sues sors turmētades
p la amor del corregirē plorans al honrable fortunat. e començaren li
a cridar. Nos sabem q̄ tu tens la uida dels apostols. tu mondes lebroses.
tu illumenes secs vine e resuscita lo nr̄e mort. e aq̄l tan tost cō sabe q̄
lur fra... era mort. comēça aytambe a plorar de la mort daq̄st. e respos
lus e dix. partitz vos hic e no uuylatz aq̄stes coses dir. cor manamēt es
de deu tot poder al qual nuyl hom encōtra anar no pot. e axi aqueles
partirē se daqui. e estec lo bisbe trist de la mort daq̄st. mas lo dia seguēt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

de durege ans de lalba leuan/ apelatz .ij. seus diaqs. ana ala casa del de
funt. e acostas al loc un iasia lo corş mort. e aqui donas a oro. e cōpli
da la pgueta/ leuas e fec se pp lo corş. e ab ueu no gran crida al defunt
p son nō e dix. frare marcel. e aql axi cō si dormis leugamēt despertat ala
ueu/ jatsesia q fos poca. obri tan tost los uyls e gardan lo bisbe dix.
ho que as fet/ ho que as fet. al qual respos lo bisbe e dix. e que he fet.
e aquel dix. ir uegren .ij. qui gitas mi del corş me menarē en bon loc.
mas unyl fo trames .j. qui dix. amenatz lo q fortunat bisbe es uegut
ala sua casa. les quals paules cōplides matinēt fo fortz de la malautia.
e estec longamēt en esta uida. Empo no fa a creure que pdes lo loc que
auia resebut. car no es dupte que p pgueres del seu intcessor poc aps la
mort mils uiure/ qui anās de la mort auia mes son estudi a plaş dnre
senyor tot podos. Mas parlem moltes coses de la sua uida. e cōtingam
entro ara al seu corş tantes pues d uirtutz ho de miracles. axi cō solia
uiu/ sobre en demoniatz. curar malautz. aptātes uegades cō hi es dema
nat. en fe pseuā. Aço mater aferm sens falida la un los seus orses son
mortz. mas plau me. p. encare gitar les paules del meu recōtamēt en
les partides de la puīcia de ualeria. de les quals jo he oytz sobre grans
miracles de la boca de fortunat hōrable. del qual he feta dessus mēcio r
lujm alt. lo qual uīmēt souē entro ara/ en ço que recōta los fetz dels anci
ans/ me sadola de nouela refeccio/ ço es sadolamēt :- Gregori .xi. capitol. .xi.

Cor en la dita puīcia fo .j. hom marturius p nō. fo fort deuot furdor
de deu/ qui dona aqst senyal en testimoni de la sua uirtut. j. dia cō fres
seus aguessen fent .j. pan de lar ho lena. els fos oblidat senyar lo pan del se
nyal de la creu. axi cōm en aqsta puīcia sol hom senyalar los pans cruys ab .j.
fust q paregue partitz p .iiij. cortos. e fo aqui lo fuidor de deu e sabe p

(c) 2006 Ministerio de Cultura

els qui ho cõtauē que aquel no era estat seyalat. e cõ aquel pan fos ꝑ .i. cuber de brases e de cenra el dix. ꝑ que no auetz seyat aquest pan. e dit aço feu lo senal de la creu en ues les brases. e el seyan tan tost aquel pan dona .i. fort gran cruxit. axi cõ si .i. gra ola fos esclatada ꝑ foc. en apꝰ cõ fo cuyt e gitat del foc. trobal hom seyalat dagsta creu que auia feta. no tocamēt mas fe:- Gregori .xij. capitol:-

En aquel loc aytambe ha .i. ual quia nõ intromina. la qual es apelade ꝑ moltz ab paula pagesiuol intõtrana. En aqsta auia .i. baron de fort marauelosa uida Seuer ꝑ nõ preuia de lesgleya de sca .o. mare de deu e ugen tostēps. E cõ .i. senyor dū albert fos uegut a la fin. trames cuytosamēt missatges e pga agst q tan tost uegues a el. e que ab les sues orõs pgas ꝑ los seus peccatz. q feta pnia de sos mals e solt de sos defalimēs e de la sua colpa exis del cors. e eras estada uētura quel dit capelan era occupat a podar .i. vyia. e dix en aquels qui uenie a el. via p̄mers q ueo q yon uag apꝰ uosaltres. e cõ uesés q .i. poc de la obra hi sobraua feu .i. poc de tiga que cõplis agt patit dobra quiy romania. la qual cõplida comença anar al malaut. e mētre quey anaua els li exirē a camī agsts qui p̄mamēt hi eren uegutz e dixen li. pare q as tardat tant. not uuyles anuiar q ja es mort. e agt oyt aço estremis tot. e comença a cridar ab grans ueus. q el era laucyidor. e axi ploran uēc al cors del defūt. e gitas en tra ab lagremes deuāt lo lit dagt. Soptosamēt agt qui era mort resebe la aīa. e cõ ho uissen moltz qui estauē en torn marauelatz e gitades grans ueus començaren mes a plorar ꝑ gog q ꝑ tristor. E cõ li demanassen on era estat ho cõ era tornat. e el dix. los homes qm menauē ere fort negres e ferꝫ. de la gola dels quals e de les narils exia gran foc. lo cal yo no podia soferir. e cõ me menassen ꝑ locs escurs. soptosamēt en cõtrā

e cõ ploras fortmēt es bates lo cap ꝑ la tra e cridas si mateix eer culpable de la mort daquel.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

.j. jouençel de bela uista ab daltres. lo qual dix en aqls qⁱm tirauē. tornatz lo.
cor seuer lo plora e nr̄e senyor la donat a les sues lagremes. e tan tost
lo preua seuer leuas de tr̄a. e aquel feu pn̄a. e aquest feu li anda ab
sa orō. e cō agues feta pn̄a .vij. dies. de les sues colpes. passat es lo
malaut resuscitat al .viij. dia ajri alegre del cors. Perce te quet pens
aqst seuer del qual parla cō fo amat en lesgardamēt de deu cō no
li soferi martirimēt per ne molt:- Pere.

Fort son marauelloses aquestes coses. les quals segons q̄ trop no
sabia entro are. oras q̄ diuē que sia. q̄ ara no podē eēr atrobatz aytals barons:

Perce yo estim q̄ no fal que noye aja Gregori.
encare moltz aytals. cor si ben nos fan aytals seyals. gens per ço no es
q̄ no sien aytals. cor u̇a estimacio de seyals ho de miracles en uirtutz
dobles esta. car moltz ne son qui miracles no fan e empero no son desegals
en aquels qui miracles no fan:- Pere.

Perce te et demā dun pot eēr demostrat aniy q̄ sien alscus qui no
fan miracles e empero son egals en aquels qⁱn fan:- Gregori.

E no sabs tu q̄ sen pau apostol es frare ço es egal en lo pⁱncipat
dels apostols a sen .p. pmer he pⁱncipal de totz los apostols. Pere.

Planamēt ho se no es dupte. q̄ si ben se fo menor de totz los apos
tols empero mes trebayla que totz:- Gregori.

Bet mēbra aço q̄ sen .p. ana ab sos peus per la mar. e sen pau en la
mar soferi naufrag. e en .j. matex clamēt aqui no poc sen pau anar
en .j. nau on sen .p. feu camj ab los seus peus:- Pere.

Atorc to e de tot en tot me plau ço q̄ dius. ver ara q̄ he conegut
aptamēt que vida deu hom qr̄er e no miracles. oras car los miracles
quis fan donē testimoni de bona uida. Encaret per que siy ha alcunes

(c) 2006 Ministerio de Cultura

coses q̄ mo recōtes. que mi famolent pasqs p exemplis dels bons. Gregori.
Vuyl te comtar a laor del nr̄e redemptor alcunes coses dels mira
cles del honrable baron beneset. mas a cōplir aquestes coses. veig
que no porta bastar lo tēps de vuy. e axi pus franquamēt dirlen aqstes
coses/ si prenē/ ho fem altre començament.

Esplagat es lo primer libre del dialogorū. Deo gras: ~ ... ~

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Fo .j. baron de vida honrable p gra beneset e p no. lo qual en lo teps de sa infantesa portan cor ueyl. certanamet tres passan sa etat p bones custumes. a negu delit son coratge no dona. ans co en esta tra fos. co empo francamet pogues del usar temporalmet ja meyspresa lo mo ab sa flor quar con si fos ia sec. lo qual del linatge pus franc de la puincia de nursia nat a roma. a estudis de letres p sos parens era estat liurat. e con en los estudis el uis moltz anar p desuiamet de uicis. lo peu q quax en lo entramet del mo auia mes, areta torna. p tal q si alcuna cosa de la sciencia cosegujs. el etanamet apres tot nanas p trop gran enderrocamet. oxins psatz donqs los estudis de les letres e lexada la casa e les coses de son pare. desiran plaser a deu solamet abit de scã cõuersacio cerqua. Partis donqs scienmet neci e sauiamet pec. jo totes les gestes daquest no se. mas aço per qui recõte apsi p relacio de .iiij. dexebles seus. ço es saber Costantin molt honrable baron qui succey en lo regime del seu monestir. e Valentinia qui apres moltz anys regi lo monestir de latran. e Simplici qui apres el tercer regi la sua cõgregacio. e Honorat qui regex la prima sua cella. aqst enaxi co ja relexades les letres agues determenat q sen entras en lo desert. la sua nudriça la qual ardenmet lamaua soleta lo segui :— .j. capitol.

Enaxi co al loc fossen uenguts qui a no effida. e esteguessen en les gleisa de sen. p. retenguts p moltes honestes psones qui p caritat los aturaue. la dita nodriça sua melleua .j. capisteri a porgar formet. lo qual lexa sobre la taula pegamet e puxes trecat lo troba e partit en .ij. parts. la qual cosa ela troba e formet sen plora. cor lo uexel q li era estat prestat uesia trencat. exes beneset religios e piados infant co vis la sua nodriça plorar auen cõpassion dela e de la sua dolor. pres les

partz del capisteri. e ab lagremes el se posa en oro. lo qual leuan de la oro
costa si troba lo capisteri entir. enaxi q neguna trescadura noy aparec. e
aytan tost el consola la sua noduça. e rete li lo capisteri san e entir. la cal
cosa fo manifesta en lo dit loc a totz los habitadors. e fo auda en tan gran ma
ueyla q los habitadors del loc posaren aqst capisteri en lesgleya. per tal quels
presens els esdeuenidors per quinta perfectio lenfant beneset agues comencat la
gracia de la sua conuersatio. lo qual capisteri per moltz ayns estec en la dita es
gleya. entro al temps dels longobartz. Mes lenfant beneset mes cobesejan
soffertir los mals del mon que les laors. e per amor de deu eser enujat per tre
bayls q eser leuat per fauors desta uida. fugen la sua nudriça amagadament
amagas en lo desert qui a nom sublac. lo qual es luyn de roma per .xl. myles.
e decorre dayguees claires e fredes en .j. estayn. e puix per riuus es partitz. e
dementre q aqui sen anaua Roman monge lo troba e demanali q es fasia. e
quant ac sabut lo seu desirer. tenc lo secret e dona li auida. e dona li abit de
santa conuersatio. e amistrali ço que dec. e lo baron uenc al loc damont dit.
enclos se en .j. balma fort estreta. en la qual estec .iij. ayns q negun hom
res no sabe si no lo dit roman monge. lo qual roman estaua prop daqui. sotz
disciplina de deodat abat. Mes piadosament emblaua les hores als uyls de
son abat per poresir a beneset. al qual certz dies portaua pan de q uiuqes.
e com no auia camin del dit monestir a la dita balma. cor trop gran endereto
cament hi auia. lo dit roman auia penyada .j. longa corda ab .j. esqueleta.
en la qual corda quant auia lo pan ligat tocaua lesqueleta. per tal que be
neset al son de lesquelata regonegues q roman li aportaua lo pan. e quey
exis e quel resebes. Mas lo diable enamic enuejan a la caritat de la .j. e
a la refectio del altre. .j. dia com el uis quel monge meses lo pan en la corda.
gita .j. gran peira e trenca lesquelata. mes per ayço roman monge no cessa de

amustrar al baron. oxes cō deus tot podos volgues dar repos al dit romā e de
mostrar als homes en exempli la vida de benesser. p tal que la lum posada so
bre lo canelobre illuminas. p tal que a totz aqls qui son en la casa luis. a
. j. capelan estan luyn daq. lo qual savia son meiar aparelar lo dia de pasca.
en visio deu vole li aparer dic li. Tu apareles a tu delitz e el meu servidor en
aquel loc mor de fam. oyda la paraula lo capelan espesegadamēt se leua. e ab
les viandes q̄ asi avia aparelades al loc sen ana. el barō p pugs e p vals tāt
cerca en tro q̄ la balma trobi on era lo barō de deu. e faseren oro a deu e be
neyren deu tot podos. e assegren se e parlarē dolces paraules de vida. e apres
lo capelan dix al baron de deu. levet e megem car vuy es pascha. al qual
respos lo baron de deu. ben se q̄ pascha es car te vist. p ço car estava luyn d'les
gens no sabia q̄ aqst dia fos pascha. apres lonrable capelan aferma dien. ve
ramēt vuyl es la sollepnitat pascal. p que not es cosa convinēt ha abs
ten. car yo p ayço hic son trames qls dons de nr̄e senyor resebam en
sems. Adonqs loaren deu e psen viandi. E quāt agrē menjat e tegu
da lur collacio lo capelan sen torna a lesgleya. En aqst matex temps
pastors trobarē aquest en la dita balma amagat. e quāt lo virē de pels
vestit entrels arbres cuydarē se q̄ fos bestia salvatge. oxes quāt co
negrē lo servidor de deu molts dels son mudatz de pensa bestial a gracia
de pietat. en tāt quel seu nō a totz p los locs entorn fo manifestat. e moltz
comēçaren a venir a el e aportar meiar del cors e de la sua boca. Sgori

E ncara . j. dia cō el fos tot soler lo temptador fo psent. car . j. . ij. ci.
negra aucceleta petita. qui vulgarmēt es apelada merla. comē
ça a volar devāt la sua cara e en tāt acostar q̄ ab la mā la pogra pen
dre sis volgues. lo sant se seyna del sant senyal de la creu e laucceleta sen
ana. apres lo partimēt de la cal tan gran temptacio carnal lo pres q̄ vuyl

(c) 2006 Ministerio de Cultura

teps aytal espiradi nō auia. Vna uegada auia uista .j. fembra / la qual
lo maligne espit retorna deuāt los seo uyls / e en tan gran foc enflama
lo coratge del fuidor de deu en la belesa daquela fembra. q̄ apenes en
lo seu pitz la flama de la amor poc caber. e ia quar ueçut p la uolup
tat / ppo saua desempar lo desert. ores les gart de la diuinal gra / asi lo
feu retornar. e viu decosta si .j. gran ort de vrtigues e despines / e tot des
puiat e nuu sobre les urtigues se gita. e tan longamēt aq̄s bolca / entro
tot nafrat nexi. e p les nafres de la carn / trase del cors les nafres de la
pensa. cor tira lo delit en dolor. E demētres q̄ ben penalmēt el cremas
defores / aucis axi / q̄ desordonadamēt cremaua de dins. Certanamēt el
uēce peccat cor inuda lenceumēt deq̄ auāt axi / cō el depuys dix a sos
discipols. tota tēptacio carnal fo en el dospdada / q̄ aytal cosa depuys
el no senti. Apres ayço comēçare moltz desempar lo mō / e uenir al seu
magisteri. cor ctanamēt el franc e quiti de vici de tēptacio / p bon dret
ia es fet masestre de uirtutz. p que p moyses es manat qls diaqs de
.xxv. ayns en sus mistren. e de .l. ayns en sus sien fetz gardes dels ue

Quant q̄ .j. poc entena del testimonj de la scā. pere. — Lo .xels.
escaptā p tu allegada. pē te q̄ mils mo uuyles declarar. gregori.

Pere clara cosa es q̄ en la iouētut la tēptacio de la carn bul. del
cinqnten ayn en sus / la calor del cors se refreda. los sans uexels son les
penses dels fasels. los elegitz donqs cāt encare son en tēptacio. au mest
q̄ sien sotz obediēcia. e que fuesqn als altres. e q̄ sofiren anguxes e tre
bayls. E cāt en etat de pensa posada la calor de la tēptacio senes anada / son
gardes dels uexels / cor son fetz doctors de les aēs :- pere: —

Confes te q̄ plau me ço q̄ dius. mes cor obertes les clostres del dit
testimoi. pē te q̄ ço que as comēçat de la vida del sant uuyles cōtinuar.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

e afin couinet amenar. gregori. iij. capitol.

Departen donqs la teptacio lo baron de deu co si de la tra agues hom arrancades espines. grans messes de virtutz fructuoses auia gran fama de conuersacio. Prop deq auia .i. monestir labat del qual era mort e los monges del dit monestir uengren totz al honrable beneset e ab grans precs lo pgaren q el uolgues esser pare dels. la qual cosa lonc de teps estec q el no uolc cosentir dien q nols sria couinet ales lurs custumes. finalmet uencut p les lurs pgueres atorga ho. E co en lo monestir el tengues la obsuacia de la regla. e negu no fos legut que p obres desonestes decorregues ne del cami de la sca cuersacio desuias. los ditz frares enrabian comencare primamet si acusar cor els auie aytal pare asi pcurat. la tortia dels quals ala regla sua drecera era contraria. e co els uissen q el nols sostenia coses malestans e els fossen dolens cor no podie fer ço q auie acustumat. els fos dura cosa q en la pensa ueia aguessen coses noues. pensan axi co uesem q a males custumes tostems es desplasent la uida dels bons. e esforcare se a tractar de la sua mort. los quals agre conseyl q li mesessen uerin en lo vin. E cant agre posada lampola en la qual era labouratge mortal deuat lo sant. e el seyas la taula axi co sauia acustumat e el estesés la ma a fer lo seyal de la creu. e lampola qui luyn del era p lo dit seyal trenca axi co si ab pera la agues ferida. Aytan tost entes lo baro de deu q abouratge de mort auia aut en si lo uexel lo qual no auia pogut sofrir lo seyal de vida. E aytan tost el se leua e ab bela cara e suau pensa los frares deuat el aiusttatz el lus dix. deu uos aia pietat frares p q uolietz ayço fer cotra mi. e nous auia yo dit primamet q les mies custumes no eren couinens ales ures. Me donqs querretz uos pare couinet ales ures custumes cor daçi auat mi no poretz auer. Adonqs el sen torna al loc amat del desert e sols en los uyls

(c) 2006 Ministerio de Cultura

del seu pits habita. Pere.

No enten ben que uol dir ab si habitar. Gregori.

Lo sant baron si uolgues longament tenir sotz si forçadament los frares
qui acordadament sen leuatz contra el. com els fossen dessemblans a la sua con
uersacio. per auentura el trespassara lo de la sua uirtut. e la manera de la sua
suauesa. e del lum de contemplacio declinare luy de la sua pensa. E en a
xi que con el fos tot dia occupat en la correccio dels enujat dexo mes can
agre de si. e si mateix per auentura desempara ne aytan poc aquels trobara.
cor tostemps que per mouiment de gran cogitacio som menatz fora de nos
som ab nos e no som ab nos. per ço cor no uesem nos matexs uejam per al
tres coses. e no diem nos si aquest era ab si qui sen ana en longa regio. e
consuma la porcio la qual auia presa. e a fermas ab .i. ciutadan per gordar
los porcs. los quals mejar uehia. e famejaua que s posques sadolar de les ro
mayes. lo qual en apres com apres pensas començar los bens que perduts auia. es escrit
del. en si retornat dix. Quans logadés abunden de pan en la casa de mon
pare. Si donques ab si auia estat don era retornat a si. Aquest honra
ble baro be yo dit ab si ha habitar. cor en la sua garda diligent deuant
los uyls del seu creador se gordaua e si examinaua per luy de la sua pen
sa fora de si no escampaua. Pere.

Que uol dir donques ço que de sent pere es escrit. com per langel fos fora
del carcer gitat lo qual a si retornat dix. ara se uertaderament que lo sen
yor ha trames lo seu angel e am deliurat de la ma de herodes e de la
esperança dels jueus. Gregori.

En dues maneres som menatz fora de nos. cor o per cayuda de cogitacio
greu nos matexs nos departim de nos. o per gracia de contemplacio sobre
nos matexes som leuatz. Aquel donques qui paxia los porcs per negacio

(c) 2006 Ministerio de Cultura

de pensa e p inmūdicia ges si matex casec. mes qt angel deslia. e de la sua pensa en vobimēt posa fora de si ctanamēt e sobre si fo. cascū don qs a si retorna. quāt aquel de error de la obra se retrayee al cor. e aqt de la altesa de cōtemplacio a aço retorna q̄ era primamēt. lonrable don qs benefet en aquel desert habita ab si. en cāt diu les claustres de cogitaciō gorda si matex. cor aytantes uegades cō ardor de cōtemplacion lo leuá en alt. el se lexa si matex sotz si certamēt. — Pere.

Molt me plau ço que dius. oxes pc te que respones si deuja desempar los firs que .j. uegada auia resebutz:— Gregori:—

Segons q̄ amj par. p. en aquel loc deu hom soferir los maluatz auinstatz vn son trobatz al sūs bons q̄ sien aydatz. cor la vn en tota mana los fruytz dels bons defal es pdut lo trebay quiy es fet e majormēt cāt hom pot fer meylor obra. qual donqs hi pegta lo sant gordar p lo qual hi degues aturar si totz acordadamēt lo pseguien. e dir te .j. cosa notable souen sesdeuē en lo coratge dels sans q̄ can coneyen que lur trebay es sens fruyt en alcū loc els se muden en altre vn lo lur trebay faci utilitat. p ayço aqt noble picador qui colesejaua morir he eēr ab crist al qual crist es viure e morir guayn. p ço cor no tan solamēt desira batayles de passions ans encen los altres a soferir les. soferē pseciucō a domes p tal que posqs escapar qs lo mur la corda el cabaç e uolc eēr deualat amagadamēt. E direm q̄ paul temé la mort cō el per xpst la desitiá axi cō el sen fa testimoī. oxes cō el en aqt loc uis poc profit eēr p la sua mort e y uis gran trebay sua si matex a altre loc vn agues trebayls pfitoses. lo fort nos uolc cōbatre en loc pattr ne amagat. ans qs camp larc e espacios:— Pere:—

So que dig e p manifesta rahon e p lexempli q̄ dit as es par. oxes

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pre te q̄ tornis. cōtar la uida del dit baron. gregori:

Con lo sant baron cresqs en lo desert en uirtutz e en miracles / moltz
foren p el tiratz al servey de deu en aqst loc. en tant que la gra de deu aydāt
el edifica. xij. monestirs en aqst desert. e en cascū monestir / posa. xij.
monges el abat. e alscūs pocs sen retenc ab si / los quals uolia p si ense
nyar. Comencaren aytambe homes nobles e religioses de roma a sel ue
nir. e lurs enfans a sel liurar p nodrir en lo servey de deu. Adonqs Eu
tici ciutadan de roma li liura son fil maur e tertul patris placit fil
seu. dels quals maur pus joue cō florís p bones custumes / comença ess
aiudador de son maestre. placit mena uayl tēps de son jouēt. gregori.

En .j. monestir lo qual costa si auia edificat. era .j. · iiij · ca.
monge qui no podia estar en la orō. ans can los altres frēs sen
clinauē a la orō / el sen anaua defores. e ab pensa uana alscunes co
ses terenals fasia. e cō p son abat moltes uegades ne fos corregit / fo
al barō de deu amanat. lo qual agramēt repta. e quāt fo al monestir
tornat / no tēc la monestamēt del sant. p. ij. dies. ans torna estar ocios
en lo tēps q los frēs fahien la orō. labat ayço denūcia al sant. lo qual res
pos yoy ure e p mi mateix lo castigare. lo barō de deu uēc en lo mones
tir / e en la hora acustumada dites les hores / los frēs se posauē a la orō.
e uiu lo frare q no podia estar a la orō / que .j. enfant negre lo tiraua
p la faula defora. Lauoïres el dix secretamēt a pompejan abat del mo
nestir / e a maur servidor de deu. E no uesetz uos altres q es aqst qui tira de
fora aquel monge. e els responen q no ho uesien. als quals el dix. pguē
deu q uos altres uejatz qui seguex aqst monge. e quāt p. ij. dies nagrē
deu pgat / maur lo uiu / mas pompejan no ho poc ueser. enaxi q laltra dia
acabada la orō. lo barō de deu se exi del cor / o del oratori. e troba defora

(c) 2006 Ministerio de Cultura

lo mõge estat. e p̃ lexorbamẽt del seu cor/ el lo feri ab .j. uerga. lo qual deq̃ auant fo delivrat de la tẽptacio del demoni. e estec en lestudi de la orõ segur axi cõ los altres. en axi lentic enamic no gosa seyorejar en la cogitacio daq̃st deq̃ auant. axi cõ si el fos estat ferit. gregori . v. capitol.

Daq̃ls monestirs q̃ auia edificatz en aq̃l desert. tres ni auia qui eren sus en les roq̃s del pug. e era molt gran trebay als mõges deualar a layga. e majormẽt car era peril de les p̃sones p̃ la malesa del loc. p̃ la qual cosa los frares dels ditz monestirs .iij. sa aiustarẽ. e al sant baro sen anarẽ e li dixeren q̃ li plagues quels mudas. q̃ no podie ben lo trebay de layga sofferir. als quals lo sant respos molt dolçamẽt e tramẽs los ne. e la nit matexa ab placido enfant poc. del qual ja dessus he feta mencio. el sen monta a la roca del poc e aqui longamẽt ora. cõplida la orõ el posa .iij. petres en lo loc p̃ senyal. e axi el sen torna a son monestir. daço nuyl hom res nõ sabe. lendemã los frares tornarẽ a sel p̃ la necessitat de layga. e el lus dix. vetz vosen en aq̃la roca un trobaretz .iij. peres ajustades e cauatz aqui .j. poc. car poders es nr̃e senyor q̃ aquiy don ayga. e axi los frares sen tornarẽ e trobarẽ que la roca q̃ls auia lo sant dita ja suaua. en la qual fasen .j. bassa. e aytan tost fo plena. la qual tan abundãtmẽt exi/ e encare ix q̃ entro al peu del pug decorre. g̃gori . vi. capitol.

En .j. altre tẽps .j. got pobre desspit uẽc a conuitimẽt. lo qual lo baron de deu resebe ab gran plaer. .j. dia al dit hom fo liurat .j. ferramẽt en semblant de falç ab que porgas .j. loc de romagues p̃ tal quey fases son ort. lo qual loc era ala riba del estayn. E demẽtres q̃l got ab tot son poder trebayas en trencar les bardes/ lo ferre seri del manec e sorti en lestayn qui era tant p̃gon q̃ james no era esperança de cobrar lo. de la cal cosa lo got fo molt desspagat. e dix ho a maur mõge. e el signifi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ca ho al sant. el sant pres de la man del got lo manec del ferrament. e gital
en lestayn. e tantost lo ferre exi del fons e mes se en lo manec. lo sant
pres lo ferrament e liural al got e dix li. not dons tristor ne torba ne ages
paor e fe ta faena :- gregori. vij. capitol.

Un dia dementres quel baro de deu estaua en la sua cella. lo dit placido
monge seu infant poc ana a laygua al estayn. e mettre por la laygua.
anan en lestayn lo cal pres la onda e tiral dins ben .j. tret de sageta. Ayço co
nec lo sant dins la cella estant e apela maur e dix li. frare maur curri. cor
lenfant qui era anat a laygua es en lestayn caut e la onda ja la luny tirat.
Veges cosa de gran marauela e de sen .p. encara no usada. lenfant maur de
mana la benediccio del sant. la cal auda cuytosament el correc e venc al loc
on la onda auia ja tirat lenfant e pres lo per los cabeyls e tiral defora. e ana
ua axi fermament sobre la aygua com si fos terra plana. en tant que no conec que fos
dins lestayn entrat entro que fo a la riba tornat. lanores torna a si e estec
molt marauelat e espauentat. al pare sen torna el fet li recompta. e dayço fo fort
gran contenço entre lo sant el monge. cor lo sant pare dehia que aço no era ue
gut per los seus merits ans ho era per la obediencia del monge maur. e maur
deya que ans era uengut per los merits del sant e de part del noy auia res. cor
el no sabia quos auia fet. sobre aquesta questio fo elegit jutge lenfant qui fo
de laygua gitat lo qual dix enaxi. quant yo era tirat per laygua yo uesia so
bre mi la peliça del meu abat. e cogitaue que el me gitas de laygua. Peire.

Gran cosa es ço que comtes e de gran profit. cor yo com mes oy dels mi
racles del baron major desig ne. gregori. viij. capitol.

Con ja los locs aquels prop e luny se escalfassen en la amor de ihu
crist e molts desempassen uida seglar e sots lo suau jou del
nostre redemptor la testa del lur cor humiliassen. axi com es custuma de mals

(c) 2006 Ministerio de Cultura

homes q̄ an enueja del ben q̄ uesen en los altres / lo qual en si els no uo len. j. capelan auia en .j. esgleya costa daqui / qui auia nō florenç / ayç di qst florenç sotzdiaq̄ nr̄e. fetit de malesa del entic enamic nr̄e. comença aū enueja delo estudis del sant / e dir mal de la sua ɋusatio. e ampaytaua aytāt quāt podia q̄ negū hom al sant no uegues. e cō el uis q̄ no podia aū son entenimēt / ans tot dia la fama del sant crexia. e per lo seu exempli moltes gens uenie a estamēt de sc̄a vida. lo dit florenç de flames denueja cremaua. e puys maluat era ꝑ ço cor el uolgre aū la laor de la ɋusacio del sant / mes no uolia aū la uida digne de laor. cor el axorbat de tenebres denueja / en ayço uēc que al ꝓuidor de deu tot podēs pan enuijnat quax ꝑ bñdiccio trameses. lo qual pan lo baron de deu resebe / e moltes gr̄es lin feu. mes lo sant barō ben conec la mal uestat. Ala hora q̄l sant deuia meiar dun bostatge ꝑꝑ daq̄ .j. corp auia acustumat uenir a el / e pendre pan de la sua man. lo qual qn̄t fo uengut / ayxi cō sauia acustumat lo sant barō gita lo pan quel capelā li auia trames denāt lo corp / e mana li. En lo nō de nr̄e senyor ihū x̄st leua aqst pan / e getel en tal loc q̄ nuyl hom nol puga trobar. Aytan tost lo corp obri lo bec / e espandi les sues ales / e comença a correr ues lo pan / e cridar ayxi cō si claramēt dixes q̄ uolia obesir al dit del sant. mes no ho podia ꝑ obra cōplir. Al cal lo barō de deu .ij. uegada e altra dix e mana. leuel leuel seguramēt e gitel en loc on no sia ꝑ hom trobat. E cāt lo corp hi ac molt trigat / ꝓs lo pan ab lo bec / e anassen. E aꝑs .iij. hores lo corp gitat lo pan / torna. e de la mā del sant la racio q̄ auia acustumada resebe. lo noble pare uese la mala uolentat del capelan cōtra si / e ac major desplaer del peccat del capelan / q̄ del seu dāpnatge. mes lo dit florenç cor no poc aucure lo cors del maestre. pensās en si mater q̄ pogues aucure les

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

aies delos seus dexebles. en tant que en lorr qui era denant la cella del sant. el tramés .vij. enfantes a uista delos discipols del sant. les quals ione de temps aqui balaren e jugaren per tal qls encesessen a peccat de ujlesa. la qual cosa uesé lo sant de la sua cella. tamé lo decaymet dels tenres dexebles. cogitan que ayços fahia per onta del dona loc a lenueja. e aordona totz los oratoris de preuostz e de freres. e ab alsquns pocs monges partis daqui per anar estar en altre loc. Eaytan tost com lo sant sen fo partit fugén ala felonja del dit capelan. nostre senjor deu tot poderos aquest capelan terriblement ferí. cor com el estagues en .j. soler e sabes que benesetr sen era anat e dayço el fases gran festa tota la casa soptosament casec el capelan morí. la qual cosa orann al sant pare qui encare no auja anades .x. mjles cuytosament feu saber dien. Torna pare cor lo capelan quit perseguia es mort. Can lo sant ayço ausí cometça greument a plorar cor lenamic era axi mort. e cor lo dexeble nauja aut tan gran gog. per que al dit dexeble el ne dona bona penjtencia:— Pere.

Marauejloses coses son ço que dius. cor en lo foragitament de layga de la peira fo semblant a moysen. en lo traement del ferre del estayn helyseu. en lanar sobre layga sen .p. en la obediencia del corp helyes. en la mort del enamic plorar dauid ressemblar. per que amj par quel fo plen del esperit dels sans demont ditz:— Gregori.

Lo baron de deu .p. lesperit dun lac qui per gracia de la redempcio compli los coratges dels elegitz. del qual diu sen johan. lum era uertadera qui illumjna tot hom en aquest mon uenent. del qual es escrit. del compliment daquest totz auem resebut. cor los sans homes pogren resebre de deu uertutz. dona als sotzmeses alos quals prometes que daria lo senjal de jonas quant dix als enamjcs que denant los erguyoses uolia morir. e auista delos humjls resus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

atar. p tal q aquels uissen q meys psaue. e aquestz q daguessen deguda
met amar. p que sesdeuet que metres qls erguyoses esgarden lo meys
preu de la mort. los humjls cotra la mort resebessen la glia del poder:-

Pree te que digues en qual loc sen ana lo sant puys. Pere.
ne si feu altres uirtutz:- Gregori.

Lo sant baro sen ana a altres locs mes nos muda lenamic. car ay
tant soferi apres pus gren trebayls quat cotra si maifestamet lo mases
tre matex de malicia cobatien atroba. Car .j. castel quia no catin es assitiat
sobre .j. alt pug. en lo qual antigamet los gentils colien .j. ydola q auia
no apollo. e p entorn daqst loc auia daltres ydoles. En aqstz locs en lo teps
de sen beneset les gens no fasels qui estaue aquen e fasien ales ydoles
sacrificis. en aqt loc uee lo sant baron. e crema los oratoris. e arranca los
autars del temple dapollo. e edifica aqui altar de sen martin. e en altre
loc altar de sen Johan. e côuti ala fe xana moltz daqls qui estaue pp deq.
p la picacio uirtuosa. mes lo demonj aço no poc dissimular. e no p sop
ni ne p uision ymaginatiua ans maifestamet li aparia e cridaua q
gran força li era feta. los quals critz los fres oyen mes el ues no podie.
al sant aparia molt negre gitan foc p la boca e p los uyls axi co sil
uolgues deuorar. e cridaua li p son nô entenen totz los moges. e deya
li beneset beneset. el sant no li responia. e aytan tost el cridaua mala
set e no beneset q as ab mj afer. p que psegueys. lo demonj dona a el
gran bataya he occasion de victoria. Gregori. xv. capitol.

Un dia metres qls fres edificaue la cella .j. pera estaua en lo mig
del loc la qual uolgre leuar en la paret e no la pogre en negu
na mana moure. ans estaua axi ferma co si fos fermada. en qs daua
entendre qt enamic estaua sobre ela. e tramesen missatge al sant que

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uegues e q̄ levamje dequi gitas. p tal que la pera posquessen dequi le uar. lo sant aytan tost cō fo uegut ora. e apͣs dona la sua bn̄dictio. e puys tan leugamēt levarē la pera cō si res no pesas. gg. x. capitol.

En lo dit loc feu lo sant cauar fort pͣgon. e cāt agren cauat trobarē .j. ydola de coure. la qual gitarē en la cuyna. e apͣs sembla alos frēs que de la ydola exis foc qui cremas tot lo monestir. los frēs gitaren hi ayga e fasen lur poder dauciure lo foc. lo sant oy lo brugit e uec. lo qual viu q̄ ayço no era foc si no illusio del demonj. e gitas en orō e tota aqā ymaginacio e decepcio euanay e passa.

Vn dia cō los frēs lauassen .j. paret. lo sant. gg. xj. capitol. estaua en orō dins la cella. el demonj aparec li en guayan e dix li q̄ anaua als frēs qui obrauē. la qual cosa feu saber cuytosamēt als frēs e dix lus. q̄s gordassen car lo demonj anaua a els. e enanz des lus ho ac dit q̄l demonj enderroca la paret que fahien e cose guj .j. monget lo qual destruy. e totz los osses li trenca. de la qual cosa los frēs foren molt torbatz. e faeren ho saber al sant ab grans plors. Adonqs lo sant baron feu se aportar lenfant qui era tot pe cejat en .j. ceuyra e feu los posar dins la sua cella. e feu ne exir tot hom e posas en orō. e aytan tost trames lenfant a la obra axi san cō si res no fos estat. p tal quel demonj agues cōfusio de la on cuydaua auer honor. Comença aytambe lo sant barō resplandir desprit de pphecia e les coses esdeuenjdores denūciar. gg. xij. capitol.

Costuma era en lo seu monestir. que cō los frēs anarē defora q̄ noy menjassen ney beguessen. e aços seruaua p us de regla. esdeuec se .j. dia q̄ alscus frēs anaren defora p faenes del monestir. e car era hora tarda p tornar menjaren en la casa duna bona fembra.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

e can foren al monestir / facren la reuerencia al sant. lo qual lus dix aytan tost. en cal loc auetz menjat. e els respongen / no en loc. als quals el dix. per que mentitz axi. e no entras en lalberc daytal fembra. e no mejas aytals mejas e aytals. e no begues aytantes uegades. E quant els oyren quel sant pare dix tot ço que auien fet. e conegren lur errade. gitaren se als seus peus. e demanaren perdon de ço que auien fet / el sant perdonals. cogitan que dequi auant en la sua absencia no farien aytals coses. cor present lo sabrie en esperit:-

Frare valentinia del qual dessus he feta [gregori. xiii. capitol.] mencio auia .i. germa. lo qual cascun ayn uenja al monestir / per recomanar si matex al frare sant. e per ueser son frare. e auia acustumat de uenir dejun al sant. e .i. dia com el tengues son camin al monestir. i. uia dan se companyu ab el qui portaua que menjar. e com fos hora tarda / el li dix. frare dinem nos. per tal que no defaliam en lo camin. al qual respos que no faria. cor al sant auia acustumat de uenir dejun. Apres ayço anaren .i. peça. el uiandan amonestal que mejassen. el bon hom no ho uole fer. Anaren mes e trobaren .i. bela font al mig dun prat / e altres coses plasens. e lauores lo uiandan dix. aci ha bel prat / e bela font / e loc delicios / on nos podem dinar / e .i. poc reposar. e puys pus tempradament farem nostra uia. E enaxi que com les paraules fossen plasens a les orelles / el loc als ulls / a la terça monicion. lome consenti / e menja. Al uespre el fo deuant lo sant pare / e feu li la reuerencia. e aytan tost lo sant li dix / ço que auia fet en lo camin. e fortment lo repta / dien li. que es frare. lo maligne enamic ta temptat per lo uiandan .i. uegada / e altra. e no t pot sobrar / e a la terça temptacio ta sobrat. Adonques aquest conec la sua colpa / e comença a plorar / majorment cor lo sant en la sua absencia ho auia uist:- [peire.]

Ami par que aquest sant baro ac lesperit de heliseu. [gregori. xiiii. capitol.]

Pere mayors coses te dire del sant. en lo teps dels gotz lo rey Totila oy dir ql sant baro auia espit de pphecia e uolc ho puar p aqsta mania. feu saber al sant baron que el lo iria ues. e a .j. hom de casa sua el feu uestir les uestadures rejals. e feu lo anar axi co rey e tota la copaya li dona honor rejal. e axi uestit e apeylat el entra en lo monestir. lo sant baro aytan tost co lo vui de luyn crida li. despuyet fil despuyet. cor ço q portes no es teu. Aytan tost lome qui auja no tigo casec en tra e ac molt gran paor cor auja escarnit lo sant baro. e tota la copaya espaordida e espauetada casec en tra e demanare li pdon. e cuytosamet tornare sen a lur senyor e cotaren li ço q era estat. Gregori. xv. capitol.

Adonqs el mateix lo rey Totila sen ana al suidor de deu. e ayta tost co de luyn lo vui ans qs acostas a el el se gita en tra. al qual lo sant baron dix qs leuas .j. uegada e duos. e el p reuerencia del sant nos gosaua leuar. p que lo sant sen ana al rey e el mateix leual de tra. e puys reptal p sos mals. e en pocqs paules el li dix tot ço qui li era esdeuenidor. molts mals as fetz e fies castigat de uuyl mes. A roma entraras e passaras la mar. ix. ayn regnaras. lo .x. morras. les quals coses oydes lo rey estec fort espauetat e recomanas al sant e partis dequi. e puys no fo tan cruel. Apres pox de teps ana a roma e passa en cicilia. en layn .x. del seu regnat p lo diuinal iudici de deu pde lo regne ab la uida. E .j. uegada lo bisbe de lesglesia Canosina uenc axi co sauia acustumat al sant. lo qual era p el molt amat. e dix lo sant bisbe ql rey totila destruyria de tot en tot la ciutat romana en tant que ja noy habitara hom. Al qual respos lo sant baron. Roma no sia p homes destruyda mas p tepestes e p tra tremols en si mateixa se mirmara es destruira. la qual cosa nos clarament uesem complida en la destruccio de la ciutat. Gregori. xvj. capitol.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

En aq̄l tēps .j. clergue de lesgleja era p̄ lo demoni turmētat / lo cal era estat trames p̄ lonrable barō costanç bisbe de la dita esgleja ha moltes reliquies de martirs p̄ recaptar sanitat. Mes los sans martirs no li uolgrē donar gr̄a de sanitat. p̄ tal q̄s demostras la gr̄a q̄ era en sen benefet. finalmēt el fo al sant barō amanat / lo qual p̄ga deus p̄ el. e aytan tost fo deliurat e gorit del demonj. al qual lo sant dix. veten. e gorder q̄ no menys carn. ne acostes q̄ vs de ton offici. Cor en aq̄l dia q̄ de ton orde usaras / sas liurat al demonj. lo clergue sen ana san e alegre. e .j. gran tēps el tenc lo manamēt del sant baron. Mes cō el ujs q̄ molt eren mes honratz p̄ lur orde. e el menys p̄san la amonestacio del sant baron. vsa de son orde. lo qual fo aytan tost al demoni liurat. e nol lexa entro lac mort :- Pere. —

Aquest baron de deu segons q̄ ueg / en los secretz diujnals entraua. axi cō apar en lo fet daquest clergue. en ço cor conec q̄l clergue era estat liurat al demonj. p̄ tal q̄ nos acostas al sant orde. Gregori.

Per q̄ no conegre los secretz diujnals lo sant / qui s̄uaua los manamēs de la diujnitat. cō sia escrit. que qui a deu sendreça / es aiustat e es fet .j. espirit ab el :- Pere : —

Si .j. espir es ab deu / aq̄l qui ab deu sajusta. que uol dir ço que aquel matex p̄icador diu. qui es aq̄l qui ha conegut lo seyn del senyor / e cal fo son cōseyler. Molt par cosa descouinēt eēr .j. cosa ab el / e no saber lo seu seyn :- Gregori. —

Los sans homes en tāt quāt son .j. cosa ab deu. conexen lo uoler de deu. cor aq̄l matex apostol diu. qui es dels homes qui sapia ço qui es en lome / sino lespit dome / qui en el es. Enaxi les coses qui de deu son. no conex nuyl hom sino lespit de deu. lo qual p̄ tal que s mos

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tras q el conexia les coses diuinals dix. Nos no auē resebut lespirit daquest mō ans ho auē lespir qui es de deu. encare diu q uyl no pot ueer ne oreja escoutar ne cor dome no pot pensar les coses q deu ha apeylades als seus amās. mes ha nos ho a reuelat p lespirit sant:- Pere:-

Si donqs lo dit apostol les coses qui de deu son p lespirit de deu foren reuelades. cō el diu. O altesa de riqueses de saviesa e de la sciā de deu. nos poden cōpendre los seus iudicis ne poden esser encercades les sues uies. oxes q fare que altra qstio cōtraria ues sobre ayço. cor lo pphā dauid diu. In labijs meis pnūciaui oīa rc. En los meus labis pnūciec totz los iudicis de la tua boca. e cō meys sia conex que pnūciar. q uol dir que pau diga quels judicis d deu no son cōprehensibles. el pphā diga que el los ha p los seus labis pnūciatz e parlatz ab la sua lenga:- Gregori.

Daquesta qstio te dessus respost breumēt en ço qt diu. quels sans en quāt son .j. cosa ab deu saben lo uoler de deu. cor tots aquels qui deuotamēt segueren lo senyor p deuocio son ab lo senyor. Encare agreujatz p lo pes de la carn corruptible no son ab deu. En aytāt donqs cō ab deu son aiustatz. saben los iudicis de deu. e en aytant cō els son departitz de deu nols saben. Cor donqs los secretz del encare pfetamēt no uesen. cōfessen qls secretz iudicis de deu no son cōphensibles. oxas empo cor mentalmēt ab el saiusten. e asel si aiusten o p paules de la sca escriptūa o p amagades reuelacions aytāt ne conexen cō ne reseben e aytāt ne pnūcien. Aci es donqs qls iudicis q deu cala no saben mas aquels que el dix saben. E ayços pa p ço quel pphā hi aiustā quāt ac dit. En los meus labis pnū

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cie totz los iudicis. aytan tost hi auista de la tua boca. axi co̅ si claramēt dires. aqls iudicis donqs puguy yo conexer e pnūciar q̄ tu as ditz. cor ço q̄ tu no parles a les nr̄es cogitacions es amagat. Acordes donqs la pphetical sētēa e la apstical. cor los iudicis de deu nos poden co̅pendre. e empo aqls qui de la sua boca son exitz p los labis humanals son pnūciatz. En quāt son pnūciatz son sabutz. e en quāt son calatz. son de tot en tot amagatz:— Peir.

De la tua resposta lom tene p pagat. mes prec te q̄ del sant parles. Gir.

Un noble baron Compby p nō fo conuitit. Gou. xvij. capitol.

p la picacio del sant. e p la gran sātat q̄ auia fo molt famyliar al sant baron beneset. e .j. dia aquest entra en la cella de sen beneset. e trobal ploran molt amargosamēt. e can longamēt ac plorat no pas gemessagan a manīa dome qui ora. ans dolen e playen el li demanā p que fahia aytal dol. al qual lo sant respos. Tot aqst monestir que he edificat e tot ço q̄ he apeylat als fres p lo iudici de deu amagat es liurat als infasels. e apenes he pogut ab deu acabar que les ar̄es me sien atorgades. la ueu del qual oy compby mes nosaltres ho uesem de fet co̅plir. car los longobartz lan tot destruyt. los quals deintz hi uēgrē lal tra dia. e durmēs los frēs los longobartz entrarē dins lo monestir. tota la roba sen portarē el monestir destruyren mes nuyl hom noy co̅seguy ren q̄ totz escaparen. E nr̄e senyor deu compli ço ql seu fundor auia dit. q̄ si les coses se pdien les ar̄es sien saluades. En que apar q̄ en ayço fo semblant a sen pau. la nau del qual soferi pdimēt de les coses que portaua e de si. exes p co̅solacio de les ar̄es daquels qui eren en la nau ab el. foren restaurades:— Gregori. xviij. capitol.

Una uegada sesdeuēc que vn alegrer nr̄e que el conuiti lo qual

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tu coneguist estre trames p son senyor al sant baro que li portas .ij. flasçs
de vin al monestir. e el portalin la .j. el altre amaga en lo camin. e lo ba
ron de deu resebe lo flasc e feu li moltes gres e dix li. prin te gardi fil
q no begues del flasco que as amagat. mas tot gint lo gita e ueuras
q ha de dins. lo qual se parti del sant ab gran cofusio. e uolen par
ço que lo sant li auia dit. e gita tot gint lo flasco. e aytan tost exin .j.
serp. de la qual cosa lo macip fo molt espauentat. gregori. xix. capitol.

Costa lo seu monestir auia .j. vila en la qual gran multitut do
mes e de fembres sera conuidia p la picacio de sen beneset. e de
cultiuament de ydoles a la fe xpiana. Aqui aytamben auia alscunes mo
ges e soue sen beneset aqui enuiaua sos fres p picar la paraula de vida.
Esdeuent se .j. dia q ni trames .j. e apres la picacio les moges pgaren lo
frare que pngues unes touoles les quals el pres p lus prees. e en lo
sinc el les se mes. lo cal can fo al monestir tornat lo sant fort aspra
ment lo repta e dix li. Con es entrada iniqtat en lo teu sinc. lo frare
fort espauentat e no sabia q res agues fet digne de reprehensio. al qual
lo sant dix. E no era yo psent can tu prenguist la touola e la metist
en lo sinc. lo qual aytan tost als peus del sant se gita. e penedis de ço q
folament auia fet e gita la touola :- Gregori. xx. capitol :—

Un uespre sesdeuent q el sant pare sopaua. e .j. moge seu fil dun
ric hom tenia lo lum deuant la taula. e mentre quel sant menjaua
e el tengues lo lum. el comença p espit de supbia cogitar e dir en son
cor. qui es aquest al qual yo fuesc e estic deuant de peus e li tene lo
lum. e yo qui son q ha aytal faça aytal fuui. E lo sant giras aytan
tost deues el. e comencal fortment a reptar e dix li. frare seyet lo teu cor.
q es ayço que parles seyet lo cor. e apela los fres aytan tost e que pre

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fessen lo lum e quel monge se lexas de fuir e q̄ segues. Al qual demanaren los frares que auja aut. e el recontals ço q̄ en son cor auie cogitat contra lo sant. Adonqs fo a totz manifest q̄ res no podien amagar. pus les cogitacions li eren manifestades:— Gregori. xvj. capitol:—

Altra uegada sesdeuenc que en les regions de Campanya ac grā fam. e ja falia forment en lo monestir de sen beneset. e noy auja pan ne farina sino .v. pans tan solament en la hora del menjar. E com lo sant baron uis los frares anar anyoses e torbatz. e ab gran paor de la uida. començals dolçament a reptar e corregir e apres per bona esperança consolar. per q̄ sotz desconsolatz ne tristz per la fraytura del pan. uuy nauetz poc mas de man nauretz compliment e abundancia. Enaxi q̄ lendeman trobaren a la porta del monestir en sacs .CC. muigs de farina. qui ley aporta encare nos sap. la qual cosa com los frares uiren. reteren gracies a deu de present. e apresen q̄ en temps de fraytura no aguessen paor de abundancia. Pere.

Prec te que digues. si aquest sant ac tota uia esperit de prophecia. ho sil auia a uegades:— Gregori:—

Sapies. p. quel esperit de prophecia no illumina continuament les penses dels prophetes. car enaxi com es escrit del sant esperit. la on se uol espira. enaxi sapies q̄ quant se uol illumina e espira. E daço uenc que nathan propheta request per lo rey dauid si el edificaria lo temple. respos primament que oc. e puxes dix q̄ no era uolentat de deu. E heliseu propheta ses deuenc que com el uis plorar la fembra e no sabes la rahon. dix al escuder lexa la estar q̄ la sua ānima es en tristor e en amargor. e mon senyor ha mo celat. e no mo ha uolgut mostrar. la qual cosa deus tot poderos ha ordonada per la pietat de la sua gran dispensacio. Car mete que alscunes uegades dona lesperit de prophecia e alscunes uegades

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

lo sostrau. les penses dels prophetes leua en alt. el esgardi en humilitat. enaxi que resebens lespirit esproven que son de deu. e puxes quant no an espirit conexen que son de si matexs :- Pere :-

Ab pur gran rahon ço que dius. mes prec te que encare parles del sant :-

Una uegada lo prega .j. bon hom que edificas. Gregori .xxj. capitol. .j. monestir en .j. seu alou costa la ciutat de Terracina. e aço li atorga lo sant. e tramesi dels seus frares. e aordona qui fos abat. e qui prior els altres officials. e dix lus. ueez uosen que aytal dia jo sere ab uosaltres. e mostrar uos he com faciatz lo monestir. los quals resebuda la benediccio del sant anaren sen. e apeyraren ço quels era mester. e esperauen quel sant uengues lo dia que auia promes. la nit denant lo sant aparec en sompnis al abat e al prior. e aordonals en qual loc fasessen lo monestir. los quals can foren despertatz diyen ço que en sompnis auien uist. mes empero no ho cresegren de ferm. ney posaren lur fe. ans esperauen quel sant uegues axi com lus auia promes. mes com lo sant no uegues dolens e despagatz anaren sen a el e diyen li. Pare nos te esperauem que uenguesses axi com auies promes. per que no es uengut. als quals el respos. per que frares. per que dietz axo. e noy fui jo axi com uos promesi. e els diyen e com uenguist. e el lus dix. e no aparegui jo a uosaltres en dos durmens. e nos mostre los locs un obrassetz. anatz uosen. e axi com auetz uist en uisio obratz. e los frares foren molt marauelatz. e tornaren sen. e edificaren lo monestir axi com en uisio auien uist per lo sant :- Pere.

Fort uolria saber com se pot fer que el anas tan luyn. e lo loc als frares durmens mostras :- Gregori :-

Per que duptes. pere. ne que questiones. certa cosa es quel esperit es de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nara pus leugra e mouible q̄ no es lo cors. E certanamēt sabem p la
sca escriptra quel pphā fo p langel leuat de iudea e soptosamēt fo
portat en caldea. e dona adinar al pphā daniel. e tan tost el se troba
en iudea. E si abachuc por eēr portat tan luyn en .i. momēt corpo
ralmēt e porta adinar al pphā: quyna meraueyla es si lo sant acaba ab
deu q̄ en espit anas als frēs. e mētre dormiē lus mostra lo edifici
del monestir. Enaxi cō lo pphā ana corporalmēt ab uianda corpo
ral. e aquest anas espitualmēt p ministrar e p aordonar uianda
de uida espiritual:- Petr.

Lo don de la tua raho ma torrada la dubitacio de la mia pensa.
mes uolria saber aqst barō cō se cōportaua en comuna locucio. Gr.

En comuna locucio del apenes era sens Gori. xxiij. capitol.
pes de virtut. car lo coratge del cal era susleuat en alt. paules
de la sua boca debades no erien ne sens fruyt. en tant q̄ si paucētura
el parlaua no pus determenadamēt mas manaçan. aytantes forces
aua la sua pauła cō si sentēcialmēt parlas. Car pp lo seu monestir
auia dues mōges de paratge qui estauē en ço del lur ppri. a les cals
.i. bon hom seruia en ço quels falia defora ne auiē mest. Mas enaxi
cō a moltz sesdeuen q̄ noblesa de linatge sol engenrar viltat d pen
sa. en ço car se psen mes quels altres p lur linatge p que virtut
dumilitat no ha loc en els. ne encara les dues mōges no auiē refre
nada ne restreta lur lenga pfetamēt. sotz lo fren de lur abit. el dit
barō quils seruia lus faenes ab paules a ira esmouiē. lo qual
cant molt ho ac sofert clamassen al dit baron. e quāt lo sant barō
se fo de ço certificat el lus dix els mana: corregutz u̅ra lenga car si
nou castigatz yous escomenec. la qual seruia de uer dix no senten

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ualmet ans lo feu manaçan. mes les demot dites monges de lurs vicis nos castigaue. e dins pocs dies passaren desta uida. e foren dins lesgleya sepelides. E co .i. dia la missa los dites sollepnialmet. el diaq cridas axi co era custuma si negu nia uedat faça loc e isque sic. la nodriça de les la qual auia acustumat de offerir p eles les uin exir dels sepulcres e de lesgleia. la qual co ayço ac uist moltes uegades. ac mebrança del manamet del sant baro quels era estat fet mentres uiue. e co les auia uedades si de lurs males custumes nos castigaue. Ayço fo significat al sant ab gran plor. lo qual ab la sua ma dona .i. offerta dien. Anatz uosen e fetz offerir a nre senyor aqsta offerena p eles e sian absoltes. e axi fo fet q la offerena fo p eles offerta. e dequi auat quat lo diaq cridaua qls uedatz nexissen. no foren eles uistes exir. p que apar e manifestamet que p lo sant eren absoltes:— Pere.

Gran marauelya es ço q dius. que iatsesia ql honrable baro fos de gra santitat. co encare uisqu en esta mesquina uida posqs absolre les aies posades en lo iudici diuinal del altre segle. Gregori.

Eno era .p. en esta uida de carn encare aqt qui oya del saluador. tot quat ligaras sobre la tra. sera ligat en lo cel. e tot quat absoltas sobre la tra. sera absolt en los cels. lo loc el poder del qual tene ara ligan e absoluen aqls qui lo loc del sant regimet p fe e p custumes posseeren. e p tal que tant pusca fer hom de tra. lo creador del cel e de la tra uec del cel e deuala en tra. e qui carn pusca iutjar de les coses spituals. Ayço li a donat p sa pietat deu fet carn p homes. Cor dequis leua la nra enfermetat. e la nra baresa sobre si. don sotz si ala fermetat de deu ses baradi:—

Ab uirtut de senyals concordamet p la rahon de pauces parles. Pere. Gregori. xxvii. capitol:—

(c) 2006 Ministerio de Cultura

~~.homes qui an enueja del ben que uesen en los altres. lo qual en si elo no~~
~~saben ne no uolen. pcapelan~~ :— Gregori .xxiiij. capitol.

Uy dia de metres que .j. enfant moge amas sos pares oltra mesura e
anan a lur casa sens bndicco del monestir fos exit aqt matex dia
q a elo uec e mori. e co laguessen sepelit lendema trobare lo cors fora gi
tat de la fossa. altra uegada lo sotterren e lendema dessotrat lo trobaren.
axi co dabans. Adoncqs corregre al sant e soplegare li q li donas la sua
bndiccio. als quals lo baro de deu de la sua man dona la comunyo del cors
de nre senyor dien. Anatz uosen e aqst cors de nre senyor sobre lo seu pitz
posatz ab reuerencia e axi lo sepelitz. e axi ho fasen. e dequi auat la tra nol
gita. Penses te .p. deqn mut era aquest sant baro denat nre senyor ihu xst.
quel cors daqt la tra fom gitas qui no auia audi la bndiccio de sen bnset.
Ben mo pens e fort men marauyl :— peir :—

Uy moge seu era qui auia son cors donat a leugla. ggori .xxv. capitol.
e no uolia estar en lo monestir. lo qual lo sant corregi moltes uega
des el amonesta. mes lo moge nos uolia castigar. ans reqria que fos absolt.
e q sen posqs anar. E quat ayço ac molt durat lo sant enuiat del tot irat
dix li qs nanas. lo qual tan tost co fo fora del monestir. troba .j. drago en
lo cami. qui li estec deuat ab la boca oberta quil uolia deuorar. E cat ayço
aqt uiu alta ueu crida. corretz corretz qt drago me uol deuorar. can los
fres oyren ayço corregre tan tost e trobare lo espaordit. mas no uire pas
lo dragon e tornare lo moge al monestir. lo qual pmes q ja mes nos par
tira del monestir e axi ho feu be e copli. Certanamet el uiu lo drago estar
contra si p les oracios del sant baro. lo qual primamet seguen no uehia.

No calare ço q apsi. recotam Antonj noble ggori .xxvi. capitol.
baro dehia que .j. enfant era malaut de malautia de lebrosia. en

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TARRAGONA
(c) 2006 Ministerio de Cultura

tant quels cabels els pels del cap li eren caiutz. lo qual enfant fo al sant tramés. e aytan tost fo sanat p lo sant. Gregori. xxvij. capitol.

Recomtà lonrat dereble seu pegrin p nō. qui cōtaua q. j. bon hom era malmenat p deutes q̄ deuia. e pensas q̄ no auia altre remey sino q̄ sanauas al sant e q̄ li dires la sua necessitat. e uec sen al sant hom. e cōtà li quel seu creedor lo malmenaua p. xij. ss que li deuia. al qual respos lo sant barō que el no auia. xij. ss. mes cōsola lo dolçament e dix li. uete e aps. ij. dies torneiie. e aps los. ij. dies lome torna. e sobre la archa del monestir foren trobatz. xiij. ss. los quals mana lo sant donar al mesqui dome e dix li. paga los. xij. ss que deus. e los. xij. dīs agues p les despeses q̄ as fetes p uenir aci:- Ite gregori.

Ayço recōtare q̄ recōtan los seus discipols apsi. j. hom era qui uolia mal mortal a. j. altre. e dona li a beure la. j. al altre ueirin lo qual nol auçis. mes dona li color de lebrosia. lo qual fo al sant amenat. e aytan tost fo sanat:- Gregori. xxviij. capitol.

En lo tēps que la gran fam fo en campanja. lo sant dona tot quāt auia en lo monestir. en tāt que tot naua. exceptat. j. poc doli qui era romasut en. j. uexelet de uidre. Adonqs acapit sotzdiaq̄ pregal que li donas. j. poc doli. lo baron de deu qui auia determenat de donar totes co ses en tra p tal q̄ en lo cel les estoias. aquel poc doli qui era romasut en lo monestir mana que li fos donat. lo celarer ben escolta lo mana met mes res nō uolc fer. aps lo sant demana al celarer si li auia loli donat axi cō li auia manat respos q̄ no. q̄ si aquel agues donat no lin romasera ges qui donas als monges. lo sant barō irat mana als fres q̄ gitassen p la finestra lo uexel ab loli. p tal q̄ res nō romases dins lo monestir p inobediencia. e axi fo fet. deius la finestra auia grā en

(c) 2006 Ministerio de Cultura

banç tot teyl de roca. sobre la qual lo uexel de uidre en q̄ loli era caſec. mes nos feu mal ne treca nel oli no ueſſa. lo qual mana lo sant le uar. e axi cō era tot entir lo mana liurar a aquel quil auia queſt. Adonqs feu aiuſtar los frēs e deuāt totz fortmēt reps lo moge de la sua infaſeltat. e de la sua ſupbia e inobediēcia. Gg̃. xxix. capitol.

La qual correctio fenida. el se posa ab los frēs ala orō. e en lo loc on oraue. auia .j. doyl buyt cubert. e demētres quel sant oraue. la cuberta del doyl p lo creximēt del oli comēça sus leuar. e del doyl exi tant doli q̄ tot lo pauimēt on los frēs eren ab lo sant cobri. Cant lo sant ayço uiu deq̄ns leua el oli decir ceſſa. Adonqs pus largamēt amonesta lo moge deſſiaut e deſobediēt que apreses fe e obediēcia. lo frare corregit ac gran ūgoņa. car lonrable pare p ūtut de deus tot podos. la qual p amonestamēt auia mostrada mostra p miracles q̄ deq̄ auāt no fos negū qui duptas de la sua p̄miſſio.

Un dia cō el sen anas al oratori de sen gregori. xxx. capitol. Johan qui es al cap del pug. lenamic en semblança de metge li aparec portan ses capses. el sant demana li on anaua. El li respōs q̄ als seus frēs anaua donar medicina. lo sant sen ana ala orō. la cal cōplida tan tost sen torna. el eſpit maligne troba .j. moge antic qui portaua ayga en lo qual aytan tost es entrat. e gital en tra e turmētal fortmēt. la qual cosa cō lo sant ho uiu dona .j. uegada ab la palma en la cara del mōge. e gita aytan tost del mōge lo maligne eſpit. axi q̄ deq̄ auāt no gosa tornar en el. Pere.

Uolria saber si aq̄ſtz tan grans miracles fahia toſtēps p uirtut de orō. ho si alcunes uegades ab son senyal de la sua uolūtat. Gregori:—

Aquels qui ab deuota pensa ab deu sauisten. can es mest̄ solen fer

(c) 2006 Ministerio de Cultura

miracles en cascuna mana. enaxi q alscunes uegades ne fan p oro e als cunes uegades p poder. co sen iohan diga. Totz aqls quil an resebut a donat poder aselz q sien fetz fils de deu. quina maneira es si p poder fa seials. Que p cascuna mana facen seials apar p sen. p. qui resuscita tabita oran. e reptan ananya e saphira qui li aujen mentit liura a mort. no ligem q oras can los liura a mort sino q tan solamet los repta de la sua morenaguera. Apar donqs q ala uegada p poder ala uegada p oro fan seials. demetres q en aqstz reptan tole la uida. e en aqla pgan la rete. Aver dic dos fetz del fasel beneser. en los quals maifestamet aparra q la .i. fen p poder de deu resebut. el altre p mjt de la sua oro. Gregori :-

.xxxi. capitol.

En temps del rey totila dels gotz fo .i. got qui auja nom Talla qui era de la secta arriana lo qual psegua los fasels cres tians fort trublemet. en tant q clergue ne religios qui deuat li uengues no li escapaua viu. e .i. dia enflamat de foc de auaricia qria q pogues ro bar. e .i. pages uec li deuat. lo qual pres e posal a turmet. p tal qu posqs tret tot quat auja. al qual dix lo pages q el no auja res. q si matex he tot ço del seu auja comanat al servidor de deu beneser. Ayço dix lome per fuger als turmes. adonqs lo dit talla se tole de turmetar lome. mes ligat mes ligat lo deuat si. que li mostras qui era aquel beneset qui auja ço del seu. lo pages lo mena al monestir de sen beneset. el sant sehia deuat lo monestir e ligia. lo pages dix al dit talla. vet aqst beneset de qui yo te dit. Aquest los esgarda ab mala uista e ab espirit endiablat e molt aspramet axi co sauia acustumat de parlar crida . leua leua. e ret les coses q as daquest pages. al crit del qual lo sant leua sos uyls. tole se de liger. e esgordas lo ba calar. e puys lo pages qui estaua ligat. E tan tost co lo sant fica sos uyls als braces del pages los ligams ab los quals era ligat se comecaren ades

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ligar pus tost q̄ nuyl hom nols pogra desligar ne trencar. de la qual cosa lo pagès fo manuejat el bacalar de got espaordit e en tra escalabrantat. e apres molt humilment el se recomana ales oracions del sant. lo sant baron per tot ayço nos leua de la liçon. mes mana als frares quel masessen dins lo monestir e q̄ pensassen del. e puys amonestal q̄ dequi auant no fases ays tals crueltatz. lo got uengut dequi auant no demana res al pagès qui era estat desligat per lesgart del sant. Ver. p. q̄ es uer ço q̄t diri. que aquels q̄ familiarment fueren a deu. poden alcunes uegades fer maravelles per poder. e certament lo sant qui seen força lo poder del got terrible. els corregs els nuls de la ligadura ab que los braces del innocent pagès eren ligatz ab luy des liga. aquestz miracles mostren q̄ per poder auia resebut ço q̄n feu. aret mostrare q̄ feu per oro:- Gregori. xxxii. capitol.

Un dia sesdeuenc quel sant ana als camps ab los frares per obrar. e .j. pagès aporta lo cors de son fil mort al monestir per tal quel sant lo li resusitas. e com no trobas lo sant al monestir anal querer al camp. e ari com lo uyu el li crida alta ueu. ret me mon fil. ret me mon fil. e lo baro de deu can oy ayço aturas dien. home q̄ as. et yo tolt ton fil. el home respos. uyn ne resusitel me q̄ mort es. de la qual paraula lo sant fo molt trist e dix. vetz uosen frares uetz uosen partitz uos hic q̄ ayço nos pertayn anos que obra es delos sans apostols. per q̄ns uoletz carregar ço q̄ no porien portar. mes lo pagès qui era fort dolent de la mort de son fil estec fort en sa demanda. e iura q̄ no sen partiria si nol li resusitaua. el sant baro demana li e on las. e el respos ala porta del monestir iau lo cors. Aqui sen uenc lo sant ab sos frares. aionoylas e gitas sobre lo cors del enfant mort. e puys leua les mans ues lo cel dien. Seny deu no esgartz los meus peccatz mas la fe daquest hom qui prega que son fil sia resusitat. e torna

(c) 2006 Ministerio de Cultura

la aīa en aqst cors q̄ nas treta. apenes ac aqstes paules cōplides q̄ la aīa torna al cors del infant. e comēças a moure. e atotz aparec ql enfant fo viu. apres lo sant lo pres p la man e uiu e san retel al pare. Clara cosa es. p. que aquest miracle no ac en son poder. p lo qual se gita en tra es ajonevla p tal quel fasés:- Pere:-

Axi es p cert cō tu dis. cor les paules que dites aues p obres pues mes pēre que digues sils sans barons acaben tot ço q̄ fer uolen. ne si poden tot ço q̄ uolen ne desiren. cor ayço desig fort saber. Gregori. xxviij. capitol:-

O pere e qui sera en esta uida pus alt q̄ sen pau que del trebayl que la sua carn li donaua. prega lo senyor. iij. uegades e empero ço q̄ uolia no poc acabar. p la qual cosa yot cōtare de sen benet q̄ alcuna cosa uolc que no poc acabar:- Cor sa sor escolastica. la qual fo a deu deycada infanta. j. uegada layn solia uenir a sel. ala qual lo sant fora lo monestir no luyn en. j. possession del monestir deualaua. j. dia lonrable pare ab sos discipols axi cō sauia acustumat deuala asela. E desperen tot lo dia qui en laors de deu qui en sans parlamēs. e quāt la nit sacosta en semps prēsen uianda. e cō encare seguessen a taula e entre sēs paules la hora tarda sa longas. la sēa sor lo prega q̄ nos partis dela aqla nit. p tal que parlassen dels gogs delaltra uida entro lo matin. ala qual lo sant respos. que parlas sor mia. no puc romadre fora lo monestir. e era donqs tan seren q̄ de neguna part no aparia en layre neguna nuu. cāt la sēa oy quel frare no uolia romanir. plega les mās e posales sobre la taula. el cap en les mās declina. e prega nre senyor deu. e quāt leua lo cap de la taula. uegre tā grans trons e lams e pluia. quel honrable benet ne sos cōpanyos no pogue fora gitar lo peu. Cor p cert la sēa monge enclinā lo cap en les mans auia en la taula escampatz fluuis de lagremes p les quals tira a pluia la serenitat dl ay

(c) 2006 Ministerio de Cultura

re e no triga gayre la pluja apres la oro. ans fo molt couinent la pluja de
la oro. e tost se segui apres la pluja mortal. cor leuar lo cap de la taula el tron
e la pluja tot fo en .j. moment. e quant lo sant viu que en lo monestir no
sen podia tornar. trist clamas de sa sor e dix li. deus te perdon sor que as fet.
e ela respos. yo tauia pregat e no volguist exausir. he pregat lo meu senyor.
e am oyda. ara donques si potz uete en lo monestir e lexem. e ells no poden
passar la porta. qui no era uolgut romanir per grat romas per força. enaxis
feu que tota la nit passaren sens dormir. e sadolaren se de sentes paules de espi
ritual uida la .j. laltre. apar donques quel sant uolc que no poc. cor el uolgre que
no plogues. e emperó per lo miracle de la santa murger lo contrari fo. e no es maue
ra si la fembra ac major poder quant a ayço que el. cor lonc de temps auia desi
jat el ues. E cor segons lo dit de sen iohan. deus es caritat. per dreta rahon
aquela ac major poder la qual ac mes damor. peir.

Atore tot ço que dius em plau fort. Gregori. xxxiiij. capitol.

Lendeman lonrable baro sen torna al seu monestir. e la sua sor
sen torna ala sua cella. e apres .iij. dies el estant en la sua cella.
leua sos uyls ues lo cel. e viu la anima de sa sor qui fo del cors exida. qui
sen pujaua al cel en semblança de coloma. lo qual quant viu la gloria
tan gran ac gran gog e rete a deu gracies e laors. e denuncia als frares la mort
de la santa. e trames lus a dir que aportassen lo cors en lo seu monestir. e quel
sepelissen en lo seu moniment quel sauia fet. per la qual cosa sesdeuent que
la pensa dels quals era estada tostemps .j. en nostre senyor sepultura dels no
departis lurs corses. Gregori. xxxv. capitol.

Altra uegada seruan diaque e abat del monestir lo qual edifica libe
ri patris uenc en campanja. uenc lo sant uisitar el axi com sauia acus
tumat. cor lo sant li donaua doctrina de gracia celestial. e la .j. al altre dolçes

(c) 2006 Ministerio de Cultura

paules de sca uida sestampaue. el douç mejar de la celestial gra tastasse almeys suspira. cor encare no ho podien fer pfetamet alegran. e cat fo hora de colgar lonrable beneset sen puja alt en .j. torra. e suan romas de bax. e auia escala del loc de bax al sobiran. e denat la torra auja gran loc vn los monges posaue. enaxi co los fres dormissen lo sant ueglaua. e oraua. e co gardas lo cel viu sobre si .j. gran clartat q les tenebres de la nit conuitia en dia. ans fo major encare la clartat q aquela del sol. E en lesgart dela seguis .j. gran marauella q tot lo mot li fo amenat deuat sos uyls aiustat a mana duy rag de sol. lo qual lonrable pare demetres q fortmet gardaua la resplendor de la lum. viu q angels sen portaue la aia de sen gman en lo cel en semblança de gran flama de foc. lo qual era bisbe de capua. E adonqs el crida a suan diaq p tal que fos testimonj del miracle. e crida li p son no fortmet .ij. uegades. e aquel torbat cor lo sant no auja acustumat axi de cridar aytosamet puja. e esgorda e viu .j. partida de la clartat. el sant cota li tot lo fet. e aytan tost el trames a capua p saber lestamet de gema bisbe dequi. e trobare que en aqla hora era passat desta uida q el auja uista la ujsion. Petre.

Molt es cosa marauejosa ço que diu. mas no ente con se poc fer. cor no ho he esprouat p esprimet. ne p rahon no puc par ço q diu. q denat sos uyls quax fos .j. rag de sol vn tot lo mot se fos recuyer es fos posat.

Certanamet. p. ceiu ço q jot dic. q la aia qui ueu deu no Gregori. res lies ha nes tota creata. e ja tan poca no ueura de la lum q no li sia poc tot ço qui es creat. cor lo sine de la pensa de dins. p aquela lum de la uisio es examplat e tat es espandit en deu que sobiran estiga al mo. e la aia matexa del uesen es feta sobre si matexa enaxi q cant es robida en lo lum de deu sobre si de dins es examplada e qnt es susleuada

(c) 2006 Ministerio de Cultura

e esgardà si matexa. ueu e conex quant es breu ço que humiliada ne podia
copendre ne ueser ne entendre. lo baron donqs qui viu la iustament del
foc. els angels retornans al cel. ayço sens dupte el no podia ueser sino lo
lum de deu. quina maueyla donqs si viu lo mont deuant si auistat. com en
alt leuat en lum de la sua pensa fo fora lo mon. e cant dins del mon fo de
nant los seus uyls auistat. no fo lo cel ne la terra restret. mes lo coratge
del uesen fo examplat. lo qual era leuat. sens trebayl per ueser tot cant
dins deu es. donqs en aquela luu que resplandi als uyls forans fo ço es la
luu dins la pensa. la qual al coratge del uesen cor les coses subiranes
auia preses mostra com breus e estretes son totes les coses iusanes. Peir.

Lo dupte mes estat perfitos de la tua declaracio. mes per te que torns
parlar del sant baron:– Gregori · xxxvi · capitol.

Sapies . p . que fort me sab bon recontar moltes coses daquest sant
pare. mes sciemment ne lex alcunes coses per ço cor fetz daltres en
ten ha recontar. mes . i . cosa a senyaladament uuyl que sapies del sant. la qual
sobrepuia totz los altres myracles. que el fo clar e resplandent. cor el escris
regla de monges molt nobla e molt bela. la qual mostra subtilment la
uida e les custumes del . per que si alcun uol trobar les obres del seu magis
teri en la ordinacio de la sua regla clarament ho trobara. cor lo sant baro
en neguna manera no pot en altra guisa ensenyar sino en aquela que auia
uiscut:– Gregori · xxxvij · capitol.

En aquel matex ayn que dec exir desta uyda el denuncia als seus frares
qui ab el estauen e ha alscuns qui luyn estauen lo dia del seu sant
eximent. e mana als presens que ho tenguessen secret e demostra als absens
que senyal lus sia donat quant la anima exiria del cors abans del seu eximent per
. vi . dies. el feu obrir lo monument e aytan tost gran febra lo pres. e cascun

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dia pujaua. el .vj.en dia el se feu portar en loratori. e arma lo seu eximent per la recepcio del sant cors de nostre senyor ihesu xrist. e entre les mas dels dexebles sofiren los mebres despoderatz juntes les mas ues lo cel el estec. e ab paraules de sancta oracio rete lespirit a deu. En aquest mateix dia que passa .j. matexa uisio aparec a .ij. frares qui eren luyn la .j. del altre. car la .j. era en la sua cella. el altre luyn del monestir. e uesen .j. gran camin qui partia de la cella del sant. e ues sol sen montaua sus en lo cel. lo qual camin era enpaliat de sobre rics draps. e illuminat de moltz lums. los draps nels lums no auien compta ne fin. sobre lo camin els uiren .j. sant estar sobre honradament. quils demana dequi era la uia que uesien. e els responsen que nos sabien. e el dix lur. aquesta es la uia per la qual lamat de nostre senyor benesei sen puja al cel. e enaxi los frares absens uiren leximent del sant baron per senyal axi com los presens ab los uyls corporals. Sepelit fo en loratori de sen iohan baptista. lo qual el auia edificat en lo loc un auia destruyda la ydola dapollo. en care fa deus miracles per el en la balma qui anc no sublat en la qual habita primiament. en aquels qui per bona fe ho meren. gregori .xxxviij. capitol.

Cor laltre dia sesdeuenc que .j. fembra perde lo seyn. e anaua per puigs e per montayes. e no auia repos de nit ne de dies mentre poder li bastaua. e .j. dia dementres que axi anaue per montayes ela sen entra en la dita balma. en la qual lo sant comença fer hermitatge. e aqui entra nos sabe con. e aqui estec tota la nit. e lo matin ela fo axi sanada com si nuyl temps no fos estada orada. e aytal uisc tostemps de la sua uida. Pere.

Que es ayço que moltes uegades en los adiutoris dels martirs esproam que mes de miracles fan en los locs un son les lurs reliquies que no fan la un iaen los lurs corses :- Gregori :-

La un iaen per los sans martirs en los lurs corses no es dupte que

(c) 2006 Ministerio de Cultura

poden fer moltz seyals. axi co fan e mostre moltes maraveyles e grans/ en aqls qui ab pura pensa los demane. Mas cor gent pegoral purie duptar si els son psens ha oyr en los locs/ on no son los lurs corses. e aqui deue majors seyals mostrar en pensa pega e necia/ por duptar de lur psencia. Mes la pensa dels quals es fermada en deu/ aytat ha mes mjt de fe. quat coney que los sans quat que no jague aqui corporalmet/ son aqui em po p exausimet. e p ayço dix la ujtat p tal q acresques la fe als discipols. P cert si yo no me uag/ no uerra a uosaltres lespit sant. Mes co tota cosa sia/ q tosteps lo sant espit pceisca del pare e del fil. p qna rahon diu lo fil que el sen ua p tal quel sant espit uega/ qui del fil nos partex nuyl teps. Ayço es cor los discipols uesen nre senjor en carn. desiraue que tosteps lo uissen en carn ab los uyls corporals. p ayço fo a els dit. si yo no me uag/ lauocat no uerra. Vol aytant dir/ fil meu cors q uesetz e amatz molt carnalmet nos sostrau/ nos mostrare que es amor desperit. e si no cessatz mj ueure corporalmet/ nuyl teps no apendretz mj amar espitualmet. Pere:—

Molt me plau ço que dius. Gregori:—

Posem nos .i. poc de parlar. p tal que co entene a cotar los myracles dels altres/ calan entre tat reselam força de parlar pus uirtuosamet.—

Esplegat es lo segon libre del dialogoru. Deo gras:—

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Emictrs que yo enten als pares qui foren de nre ueynat fort prop. yo auja leratz los fetz ho miracles dels major. entat que semblaua que yo agues dat a oblit de paulin bisbe de la ciutat de nola en campanja. lo qual trespassa p uirtut e p teps moltz dels quals yo he feta memoria. oxes ara me re torn ales pmeres coses he abreujar hoc aytant co pusca. Enaxi co los fetz dels bons se solen maifestar pus tost als semblans als nres antics anans p los exemplis dels iustz. lo famos el noble hom del dit honrable baro fo maifestat. e la sua maueyosa obra ana p ensejar los lurs estudis. ala reuerencia dels quals me coue axi etanamet escriure co si yo matex ab mos uyls ho uys:— Gregori. primer capitol:—

Con en lo teps dels vuandels ytalia fos en les partides de capa ya despoblada. e moltz fossen desta tra transportatz en la regio affricana. lo baron de nre senyor paulin tot quat auja ne auer poc de son bisbat dona als catius e als freyturoses. en tant q res no li romas. e cat tot ne fo anat. j. dia uec li j. ujdua. la qual li dix quel genre ~~dels vuandels~~ del rey dels vuandels tenja lo seu fil catiu. e pga lo baron de deu q li pagas la resameça si pauentura lo senyor la uolia resebre. oxes lo baron de deu diligenmet qren q pogues donar ala fembra. e con no trobas res q dar li pogues respos li. fembra no he res q dar te pusca. mes pren mj e digues q yo son ton catiu. e liura mj en loc de ton fil al seu senyor. Cant la fembra oy ayço tee se p escarnida. e cujdas ql baro co fos tan gran senyor q ho dixes p escarn e no p copassion. Eaxi co el fos molt bel parler e molt bon clergue e bon letrat. cortesamet dix ala fembra. q cresegues ço q el li dehia. e q no duptas de liurar lo bisbe en loc de son fil. Endos sen anare en affrica. e la vidua psentas al senyor d son

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fil. e soplega li que li retes son fil. la qual cosa quant lo senyor ho oy con
fos plen de supbia. e dels gogs desta vida inflat. no dix q ho volgues
fer no negueix oyr. Apres la vidua li dix que li agues pietat e quel li
retes e q resebes en loc de son fil .j. hom q li auia amenat. e lo senyor ses
gorda lome. e vui que fo bel hom e de bela cara. e demana li qina art auia.
el sant respos li q no neguna si no q sabia ben pensar dort. la qual cosa
plac molt al senyor e resebel molt volentiers. e rete ala vidua son fil. E la
vidua tota pagada tornassen ab son fil e paulin pres la cura del ort. e lo sen
yor qui era genre del rey entraua souent al ort e ac fort puat son ortela.
e amaua molt del. en tant q souent lexaua sos amics e tota la sua conpanya. e
anaues ab el e auia sos parlaments ab el en q trobaua gran plaer e gran
delit. E paulin cascun dia portaua li ala taula de les erbes e de les fruy
tes del ort. e prenia son pan e tornaua sen al ort. e ayço dura lonc de temps.
e .j. dia son senyor parlaua ab el secretament e paulin dix li. veges que
faras e pren te garda com deges regir lo regne dels viandels cor lo rey mor
ra en breu. E lo rey amaua molt aquest seu genre sobre totz los altres. per la
qual cosa lo genre dix al rey ço qel ortolan seu qui era molt savi li auia
dit e demostrat. al qual respos lo rey yo volria veser aquet home. al qual
respos lo genre. q ten plau senyor de paulin. el es acustumat aportar
erbes verdes al dinar. e axi yol fare venir ab les erbes axi com sa acus
tumat. per tal quel vejatz e conegatz. e axis feu. E can lo rey se fo assegut
al dinar. paulin aporta del seu labor de les erbes del ort. lo rey los esgar
da e tot sestremenci. e apela son genre senyor de paulin. e reuela li .j. secret
q encare no li auia volgut dir e dix li. ver es ço q as oyt. cor aquesta nit
per sopni yo viu seser iutges contra mi en cadires entre los quals era aquest.
e leuauen me la senyoria q auia tenguda per lur sentencia difinitiua. Mes sa

pres qui hom es. car jo no creu q aquest hom de tan gran mer sia hom popular. Adonchs lo gentil del rey pres a .j. de part paulin. e secretament demana li de qual condicio era. al qual paulin respos. jo son ton esclau. lo qual resebist en loc del fil de la uidua. e com ab gran instancia el lo regues que no li dixes qui era. are mes q li demostras qui era estat en la sua terra. e com ayço li agues tornat moltes uegades e el lon agues moltes uegades conjurat. lo baro de deu axi com hom forçat e uesen q negar nos podia bonament dix li. q era estat bisbe. de la qual cosa cam son senyor oy fo fort espauentat e ac gran paor. e molt humilment li dix. demana tot ço q uulles. per tal q ab honor ten tornes en ta terra. al qual lo baron de deu paulin dix. un don me potz donar. e aquest te deman. q totz los catius del meu bisbat enfranquesques e alargues. E aytan tost totz cams en tota africa ne foren trobatz li foren retutz. encare li dona naus carregades de forment e altres coses. e ab gran honor el lon trames ab totz los catius. apres pocs dies lo rey dels uuandels mori. e la senyoria la qual a sa dapnacio e a correctio dels fasels auia per ordinacio de deu el perde. E axi fo complit ço que lo seruidor de deu paulin auia dit. E el qui si mateix solet auia liurat a sujecio. ab moltz torna a libertat. Ressemblan aquel qui resebe forma de serf per tal q nos no fossem serfs de peccat. les petjades del qual seguen paulin a temps per son plaer e per son uoler se feu serf solet per tal q puxes fer franc ab moltz:-

San oy ço q no puc ressemblar mes me plau plorar q res dir. Pere.

Del passament del es estat en la sua esgleya. que com el fos Gregori. de fort gran dolor de costat turmentat ueno a la fin. e ac la un el jahia tan gran terra tremol. q totz aquels qui y eren entre de seyn. E axi aquela santa anima fo de la carn solta e desliada. e axi apar q totz aquels qui uiren la mort de sen paulin agren sobre gran paor. Ares car aquesta uirtut de paulin que auem di

ta dessus es molt pcordialmet e pmma. ara sit plau vingam als forans miracles dels altres sans pares. los quals son ja en conexença de tans religioses barons que dels en neguna mana no pusc duptar:- Gregori .ij.

En lo teps dels gotz. con johan benoytat bisbe daqsta capitol:- ciutat Romana. a justinia antic pnceep e empador. uec en les partides de corintion. e ac mest bestia p son caualcar. la qual cosa .j. noble baron de la tra ac .j. caual q tenja ala dona sa muyler cor era fort suau e portaua fort plan. el li presta entro q nagues trobat qui li fos bon. e puys q li fases tornar al caualer lo seu. E cant la dona sa muyler uolc pujar sobrel caual. lo caual no ho uolc soferir. ans gita peus. e comença a mjelar. e amostrar q meys preaua la dona. lo qual molt suaumet auja custumada de portar. ans rebujaue q sobre son dors fembra no montas. lo qual auja portatz los mebres de tan honrable baro. la qual cosa quat lo caualer marit de la dona sebe. trames lo caual aytan tost al honrable baron. e demana li p especial don q el resebes lo caual lo cal caual era p miracle a son caualcar appriat. E cant lo dit sant pare entra en costantinoble. e fo ala porta qui sape la porta dor. tot lo poble li exi ab lums. e totz pgaren lo q a .j. cec que aqui li psentaren retes la uista. ala pguera dels quals el posa les mans sobre los uyls del cec. e aytan tost p la imposicio de les sues mas fo illumjnat:-

Apres poc de teps p faenes dels gotz Gregori .iij. capitol. lo benoytat baron agapit bisbe de la ciutat romana ana alempador justinja. e quat fo en les partides de grecia. fo li psentat .j. ho mut e estaçan qui nos podia de tra leuar ne neguna paula formar. E co los pares els amjcs del lo psentassen al sant baro. ab grans plors lo baro de deu diligetmet lus demana si auje fe de la sua cura. e els responsen q en la uirtut de deu e en la actoritat de sen. p. auje ferma esperança la

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cal el tenia. E cant oy ayxo lonrable baro posis en oro e cantar misses. e ofe
ri lo sant baron a deu tot poderos lo sant sacrifici en laltar. E cant fo del altar
partit pres lescaçan per la man e en presencia de tot lo poble el lo dirça. e apres
com el li meses lo cors de ihesu xrist en la boca. lo ligam de la lenga li fo des
liat la cal auia estada muda lonc de temps. e totz foren fort maraueylatz
e de gog començaren a plorar. e les lurs penses foren en gran paor e en
gran reuerencia. com els uissen que agapit papa agues feta aytal marauelya per
uirtut de deu e per actoritat de sen p. de qui el era loc tenent. Gregori.

En temps del dit princep. com Daci bisbe de mylan per .iiij. capitol:—
faenes de la fe anas a constantinoble e entras a corinti. e com aque
quesissen larga casa a hostelejar en la qual posques caber el e tota la sua
companya. e apenes ne trobassen. El uin .j. casa molt bela e assatz gran. e
mana que aqui li apeylas hom hostal. e los habitadors del loc diyen li que
per res aqui no posas. car per moltz ayns lo demoni la possehia e per ayco noy
esta nuyl hom. ala qual cosa lonrable Daci respos. per ari hi nuyl yo mes
posar car lo maligne esperit la enuejada e an gitada habitacio de gens e do
mes. Aqui feu apeylar son hostal. e sol no dupta les bataylles del demoni.
ans hi entra seguramente e ardit. E quant fo hora queda com lo baro de deu
dormia lentre enamje ab grans critz. comença rugir a forma de leon. ba
lar a forma de bestiar. bramar a forma dasens. siular ari com a serpens. gro
ynir ari com porcs. E en aquestz critz Daci se desperta. e leuas fortment irat. e
comença a cridar contra lenamje e dix li. Ay maluat fort te pres ben. car tu
es aquest qui dixist. yo posare la mia sehia a aquilon. e sere semblant al altis
me. Vet que per la tua superbia es fet semblant a porcs he a altres besties. e tu
qui uolies no dignament ressemblar deu. uet que ressembles dignament les bes
ties ala ueu. el andevocament del qual lo maligne esperit fo confus e enuergo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ynt si fer se pot. En tant q̄ puys en la casa no entra. e axi depuys fo habitacio
de fasels. Car p̄ ço car .j. ūtader fasel hi fo entrat. lespit maenaguer e desle
yal sen parti. Ara calem de les coses antigues. e parlem daqueles qui son fe
tes en nr̄e temps:- Gregori .v. capitol:-

P er testimonj de moltz dignes de fe es ĉtama cosa ço que dire de sabi
bisbe de la ciutat de Canosin. lo dit baron p̄de la uista p̄ uejsura en
tāt que res no uesia. El rey dels gotz totila oy dir quel dit baron auja espit
de pphecia. e car no ho credia uole ho pṽar. E cō lo rey uegues en aqles parti
des lo bisbe lo conujda. E can forē entrat de taula. lo bisbe el rey segien prop
app. e quāt aquel qui s̄uia uole donar abeure al bisbe sutsaumēt. lo rey estes
la man e p̄s la copa en loc del escuder e liura la al bisbe p̄ tal que espruas sil
bisbe p̄ espit de pphecia ho conexia. lo barō de deu rebebe la copa. e no uesen lo
seruidor dix. vista la man dt rey. de la qual p̄aula lo rey alegre ac ūgoya car fo sobre
pres. mas empo fo alegre car auja trobat ço que q̄ria. Lo sant baron misc
lone de temps. el seu ardiaq̄ cobesejan lo bisbat uole lo aucuire ab uerī. e do
na diu al escuder del bisbe q̄ cāt li deria abeure q̄ meselas lo uerī en la copa.
e axi ho feu. e quāt li tenc la copa denāt. e la li uole metre en la man. lonra
ble bisbe li dix. beu tu aço que̅ uols donar abeure. el escuder se tenc p̄ sobre
p̄s. e ac tanta de ūgoya q̄ mes ama aqui morir q̄ si espas q̄ fera del. e axi
cō el se uole posar ala boca la copa del uerin. lo barō de deu lio ueda. e dix
li. no la begues. dona mo q̄ yo ho beure. e uete e digues en aq̄t qui l ueri
ta donat q̄ yo bec lo uerī. mas no sa el bisbe. E lo bisbe se seyu e bec segur lo
uerī. e aquela mateixa hora lardiaq̄ qui era luyn daq̄ mori. axi cō si p̄ la boca
del bisbe lo uerin entras ala boca del ardiaq̄. al qual si uerī corporal defali.
no ho feu uerī de sa malicia en lesgart de deu qui l auci. Pere:-

C oses de gran marauella son aq̄stes e de gran espauēt. Gg̅. vi. capitol.

Biblioteca Pública de Tarragona

(c) 2006 Ministerio de Cultura

P Ere nos tenir celar ço que contaren moltz qui ayci son de la ciutat de narniesi. En aquel matex temps dels gotz com lo dit rey Totila vengues ala ciutat de matines. lonrat baro Caci bisbe del loc li exi a carrera. e com lo dit bisbe agues la cara fort roja. lo rey cresec que aclo li vengues per trop beure no pus per natura. e meyspresal fort leiament. Mes nostre senyor deus demostra qui era lo baron qui per lo rey era meyspresat. car aytan tost lo demoni entra en lo cors dun escuder del rey a vista del rey e de tota la sua host. el gita en terra el turmenta fort leiament. Amanaren lo al bisbe qui era ab lo rey. el bisbe posas en oracio. e feu lo senyal de la creu. e gita lo demoni fora del escuder en guisa que puys noy torna. Per la qual cosa lo dit rey estrayn ac en gran reuerencia lo baron de deu. lo qual auia aut en meyspreu per rahon de la cara:- Gregori. vii. capitol:—

D Emenetres quels feitz dels fortz barons recorte. mes negun en memoria ço que la diuinal merce demostra en andreu bisbe de fons. he he gran desig que aquels qui ho legiran ne facen lur prou. per tal que aquels qui deyquen lur cors a continencia no assagen habitar ab fembres. car aytant com la cosa cobeseiada esta pus aynada. aytant es pus prop lo decayment vers aquela cosa. ayço es cert que dic. car aytans ho saben com en aquel loc nestan. aquest honrable baro con menas vida complida de moltes virtutz. e fuas si mater en altesa de continencia sotz garda sacerdotal. i. monge la qual abans que fos bisbe auia ab si. E quant fo fet bisbe feu la estar ab si. cert de la sua continencia/e dela. per la qual cosa lenamic quis entrament de temptacio en lo seu coratge. car comença li apsentar deuant los vyls de la sua pensa la semblança dela. per tal que començas cogitar viltatz. i. dia sesdeuenc que. i. iueu venia de campanya e veniassen en asia. E cant fo a fons noy ac loc vn posquis posar la nit. e anas metre costa lo temple qui era estat duna ydola que

(c) 2006 Ministerio de Cultura

auia nō apollo. e cō espauctat del loc qui era estat deycat a demonis. quat
q̄ no agues fe en la creu. ab lo senyal de la creu el sa senya. E a hora de my
ja nit cō fos espaordit cor era sols / no podia dormir. p̄ que estaua tot es
ueglat. e soptosamēt el uiu gran cōpanya de demonis / qui uenie e fuie
a .j. qui paria lur senyor. lo qual senyor sehia al mig daquel loc. e de
mana de cōte totz los altres / q̄ cascū dires ço q̄ auie fet. e cascū dix ço q̄
auie fet cōtra los bons. Ala fin uec ne .j. qui dix. q̄ el auia empsentada
la semblança de la fembra qui estaua ab el en lo coratge del bisbe andreu.
e q̄l bisbe hauia auda gran teptacio. e cāt aquel oy ayço / el se tec molt
p̄ pagat daquest / cor gran pfit esperaua dayço. en ayço q̄ la aīa del sant
hom pogues enderrocar en peccat. Aps lo demoni qui ayço auia dit / hi a
uista mes. Sapiatz senyor q̄ yo tire ir la pensa del bisbe en ayço / que en
lo dors de la fembra dona .j. gotada jugan. Adonqs lo senyor lo amone
sta q̄ fos diligent en aq̄st fet / p̄ tal q̄n fos coronat sil fer uenia a pfectio.
lo iueu uiu e oy tot ayço / e ac assatz de paor. el espit qui era senyor dels
altres dix. qui es aquel qui la jau cō hic es gosat entrar. uejatz q̄ es.
Anare hi e esgordaren lo fort diligenmēt. e uiren q̄ senyat sera ab lo se
nyal de la creu. e estegre fort maueylatz e diren. oxala cosa es aq̄sta mala
cosa es aq̄sta. uexel buyt e senyat / e aytan tost desparegre. E lo iueu qui
ayço ac uist. aytan tost se leua daqui. e cuytosamēt anassen al bisbe. e
trobal en lesgleya / e tiral a .j. part. e demana li q̄na teptacio auia. e lo
bisbe enugoyit no lin uole res dir. Al qual cō lo iueu dires q̄ el auia
gitatz sos uyls sobre aquela fembra qui estaua en la sua casa. e cō lo bis
be ho denegas / encare lo iueu li dix. p̄ que ho denegues / q̄ anit ueguist
a ayço q̄ ab la man li donest derrera en les espatles ab escalfamēt damor.
e lo bisbe qui ayço oy. tec se p̄ sobre pres. e humilmēt atorga / ço que pri

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mament auia erguylosament denegat. Al decayment e ala ugoyna del qual lo jueu donan consell. recompta li ço que auia uist ne oyt en lo capitol dels demonis. E cant lo bisbe ac oyt ayço. mes se en oro. e cant fo leuat de la oro anassen ala sua casa. e aytan tost no tan solament gita fora aquela fembra. ans ho feu totes cantes ni estaue. E en lo temple un aquel jueu auia uista la uisio dels demonis. el feu oratori de sent andreu apostol. e aytan tost el fo delliurat de la temptacion complidament. e conuerti lo jueu. E enaxi fo fet que metres quel jueu ac cura de la salut del altre. el uenc ala sua propia. e dequi uenc que deu tot poderos tira la .j. a bona uida. dun feu perseuerar laltre en sanitat de bones obres :-

Les coses que dites as em donen paor e espauentament. Pere :-

Per cert .p. axi sauen a fer. que tostemps aiam bona confiança Gregori :- de deu. e aiam gran paor de la nostra malautia. nos auem oyt del cedre de paradis que es peruadit fortment mas empero no es arrancat. per tal que a nos fiemols del seu comouiment nasca paor. e del seu estament nasca confiança de no perir :-

No ha gayre de temps que mori Gregori .viij. capitol.
Honrrable baro Costanç de quino qui auia esperit de prophecia. lo qual fo request per los ciutadans lo dia de la sua mort qui fra bisbe apres el. als cals el respos per esperit de prophecia. Apres costanç sera bisbe .j. mulater. e apres lo mulater .j. lauan. e tu aquyno ayço auras. E cant ayço ac dit el passa. e can fo sepelit eleguiren en bisbe andreu diaque del dit bisbe qui auia pensat de les bestìes ça enrera. e apres aquest eleguiren Jouyn qui era estat lauan en la ciutat. en lo temps del qual la ciutat fo destruyda qui per barbres qui per pestilencies. apres del qual noy ac pastor cor noy ac pobel quil agues mester. Gregori

Ja no calare ço que sabi per relacio de venancio bisbe .ix. capitol :-
de lunes honrrable baro. qui laltre dia me conta que en lesgleya de luca qui li era prop. ac .j. bisbe qui auia nom Frigdian. qui fo baro de maue

(c) 2006 Ministerio de Cultura

iosa uirtu... recota me .j. miracle sobre maueylos. lo qual uire totz los ha
bitadors del loc. p aquel loc passa .j. fluuj qui a nō auserie e soue creia
tat que eria de son loc e destruya totz los camps e les uynes de la terra.
e p aqla ayga los hitadors del loc trebaylaren molt e faeren gran mes
sion q la faessen passar p altre loc e nos poc fer. q no uolc lo riu le
xar la uia acustumada. E cant lo baron de deu frigdian uiu ayço ac grā
copassion de la pdua de la gent qui auie pdudes totes lurs tres. e pres .j. ras
tel petit que el se feu. e anassen ala riba del riu tot solet. e posas aqui en
orō. e mana al fluuj quel seguis. e el tiran lo rastel p aquels locs qui
li foren uyares. aytan tost laygua lexa la uia acustumada e tēc la uia
del rastel dertera lo sant baron. e lexan de tot en tot la uia acustumada.
e p la uia del rastel feu son corrent. p lo qual tota laygua passa. e puxes
no feu mal ales tres ne ales uynes:- Gregori .x. capitol.

Lo dit uenācio me cōta altre miracle. e p altres ho sabi p cert.
q a plaença fo .j. bisbe sauin baron de gran uirtut. al qual dix
.j. dia lo seu diaq quel fluuj qui a nō pado auia trencades les ribes
de la sua riera. e que auia compses totz los camps de lesgleia e totes
les tres de costa. p que los homes no aurie de que uisquessen. e cant
lo bisbe sauin oy ayço el dix al diaq. Vey e digues li. manet lo bisbe
qt restregues e q torns en la tua riera. lo diaq qui oy ayço comença
a riure e meynspar he escarnir lo dit bisbe. e lo bisbe qui uiu ayço
quel diaq ac fet. ayço dit feu se uenir lo notari e feu li escriure. Sa
uin bisbe serf de nre senyor ihu xst tramet aquest moniton a pado
fluuj. Man te en lo nō de ihu xst que daqui auāt no isqs de ton
loc. ne entres en aquestz caps ne destroesqs les tres de lesgleia. e pu
xes mana al notari que gitas aquest escrit dins lo fluuj. el notari

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pres la escriptura e gita la en lo fluuj. e aytan tost layga sa..ista en lo
loc acustumat. e axi de les tres de lesgleya e de les altres. axi co lo sat
mana. e pures nos exi de son loc. En la qual cosa p. la duricia dels
desobediens es cofusa. en ayço quel elamet sens sentimet e sens ra
hon en la uirtut de nre senyor ihu xst obey als manames del sat baro:

Cerbonj baron de uida honrable. gregori. xi. capitol.

bisbe de populonia dona gran pua de la sua santitat en aqstz
nres dies. cor co el fos fort entes a hospitalitat. j. dia el resebe en son
alberc caualers qui passaue p aqui. los quals amaga a gotz q sobre
uegren. la qual cosa qnt fo denunciada a Totila rey maluat dels gotz.
enflamat dobladura de crueltat feu amenar lo dit bisbe pos a meroles
qui es ,,,, daqsta ciutat de . viij . mjlers on el era ab la sua host. e auista
de totz feu li destacar orses quil deuorassen. en ayço a uest fo lo dit
maluat rey e gran multitut de poble si auista. lo dit bisbe fo ame
nat en lo mig. e destacaren . j . ors fort gran e fort maluat qui pecejas
los mebres del sant bisbe. p que lo maluat coratge del rey fos sadolat.
lors exi de la fossa e a gran corz el sen ua ues lo bisbe p deuorar el.
mes aytan tost li oblida la sua malesa. e ab lo cap clin humjlmet co
meça a lepar los peus del bisbe. p tal que manifestamet fos donat a en
tendre que deues lo sant baro los coratges dels homes fossen ferms.
els coratges de les besties fossen quax axi co coratges humans. Adon
qs lo poble qui era uegut a esgordar la mort del bisbe es gutit ab grans
critz donan a el gran reuerencia. el rey matex dona gran honor al bisbe.
ab lo qual ha deus axi obrat q el qui primamet no uolia deu seguir
en gordar la vida del bisbe almeyns lo seguis a gordar la bestia mansa.
Moltz uiuen encare qui ayço uire. del qual bisbe me conta venatio bis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

be de lunes altre miracle. El se feu fer son sepulcre en lesgleya de populo
nia. mes quant les gens dels longobartz entraren en ytalia e destruyren to
ta la terra. lo dit bisbe sen fuye en la ysla delba ab sos clergues. e aqui li uenc
malautia. e quant sa costa ala mort. mana als clergues en lo meu sepul
cre quen fiu a populonia me sepelitz. al qual responsen los clergues.
Pare com te porem nos sepelir ne portar la. no sabs tu que los longobartz te
nen tota aquesta terra. e el respos lam portatz e no aiatz paor. mes empero
tost me sepelitz e tost uosen partitz. Quant lo sant fo passat los cler
gues mesen lo cors en .i. nau e fasen lur uia a populonia. e axi com
se partiren dela. soptosament se mes pluia quils tenc de la dita ysla en
tro a populonia qui nes luyn .xij. milers. e la pluia uenia entro a la
ora de la nau. mes dins la nau non casec .i. gota. quant que la pluia fos
fort gran e rabesa. enaxi los clergues uegren al loc e sepeliren lo cors
del lur bisbe. e cuytosament tornaren sen en la nau. e enuides foren en
la mar quel duc dels longobartz fo la on auie sepelit lo cors del sant.
per que apar quel dit baron de deu ho auia dit per esperit de prophecia ço que
esdeuenc apres la sepultura:- Gregori .xij. capitol:—

Aquest miracle que he comtat de la pluia. fo mostrat en reueren
cia dun altre bisbe. encara es uiu .i. clergue qui y fo present. ful
gent bisbe de lesgleya utricolensi. lo qual no auia alcuna offensa al
rey totila. quant sabe que ales sues partides sacosta ab la sua host ac
cura que al dit rey trameses per sos clergues presens. per tal que asuauias
la rabia del seu cor si podia. E cant lo rey uiu los presens nols presa res.
ans mana quel bisbe fos amenat pres e liat. e los bacalars de gotz sen
anaren el bisbe presen e en la host lo menaren. e faeren .i. cercle en terra
del qual no exis. e quant ayço fo fet com lo sant baron estagues dins

(c) 2006 Ministerio de Cultura

lo cercle. e les companyes fossen entorn del. soptosament uengren trons e lamps e pluja e tempestat tan gran que les gardes no ho pogren soferir. e empero dins lo cercle on lo bisbe era enclos no caser una gota. per lo qual miracle la pensa del rey dona gran reuerencia al dit bisbe. enclinada la pena el turment del qual dabans sedejaua. enaxi deu tot poderos obra miracles del seu poder per los menyspreatz contra les erguyoses penses dels carnals. per tal que aquels qui supbiosament se leuen contra los manaments de ueritat. sien per los humils abaxatz. ¶ xvij. capitol:-

Florie de ujda honrable me conta laltra dia .j. miracle digne de memoria dient. herculan baro sobre sant nodriç meu qui fo bisbe de perosa de monge que era fo fet bisbe. En temps del rey totila maluat los gotz tengren perosa assetjada per .vij. ayns continuament. de la cal moltz dels habitadors sen fugiren per fam. E en lo .vij. ayn la ciutat fo presa. El comte dels gotz feu saber al rey que la ciutat era presa. e que li faes saber que uolia que faes del bisbe ne del poble. El rey mana li que del col tro al talon del bisbe leuas .j. correja e apres quel escapças. e tot lo poble auçies a tayl despasa. Adonques lo comte mana lo bisbe herculan sobre lo mur de la ciutat e feu lo escapçar. e puyes leua li .j. correja del col tro al talon e gita lo cors fora del mur. Alscuns forçatz per pietat humana tornaren lo cap al cors. e sepeliren lo ab lo cors dun petit enfant. qui era aqui mort. Apres la destruccio de la ciutat .xl. dies passatz. lo rey assegura tot hom qui fos fuyt e que tornassen en ço del lur. los quals can foren tornatz auen memoria del lur bisbe. cercaren on era sepelit. per tal quel sepelissen honradament en lesgleya de sen. p. lo sepulcre trobaren la terra cauaren lo cors del enfant uermenos trobaren. lo cors del bisbe fo axi fresc com si lo dia matex hi fos posat. e encara fo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

major maraueyla quel cap se tenc ab lo col. q̄ noy aparec ne poc ne molt de tayl. e tot lo cors el cap fo axi entir e sencer q̄ no sembla que fos mort a glay. ans que fos passat en son lit. Pere.

Quj es q̄ nos maraueyl daytals senyals dels mortz qui son a exacti dels uiuens. Gregori. xiiij. capitol.

En los p̄mers temps dels gotz costa espolet fo ysaac hom de marauellosa uirtut qui uisc quax entro ala fin dels gotz. lo qual conegre moltz dels nr̄es. e majorment lac p̄uat la sc̄a uergen g̃goria. qui esta en esta ciutat romana costa lesgleya de sc̄a. ōj. uerge tostemps. la qual g̃goria cō uolgues seruir a deu en sa puritat. e sos parens li uolguessen donar marit. e ja fossen a lesgleya p̄ les noces a fer. ela fuisc al dit baron ysaac. e el la defes. e ela ac labit ela uida q̄ desitraua. la gr̄a de deu aydant. la qual cor fuisc a espos en tr̄a. fo digne q̄ agues espos en lo cel. moltes coses apsi del dit barō ysaac p̄ relacion del honrable pare heleuteri qui lac molt familiar. Aquest donq̄s ysaac honrable no fo natural de ytalia. mes jot cōtare los miracles q̄ feu en ytalia estant. Cant primamēt uec de les partides de siria ala ciutat despoletr. entrassen en lesgleya. e demana licēcia dotar a sa guisa. e quel lexassen estar dins lesgleya de nitz e de dies. e aytan tost posas ala orō. en la qual estec cōtinuadamēt. iij. dies e. iij. nitz. E cant ayço uiu. j. de les gardes plen despit de supbia daço de q̄ degra fer son p̄fit feu son dono. cor cuida q̄ aq̄st oraua p̄ tal que fos uist p̄ les gens e dix li moltes uilanies. e apres dona li gran gotada. e aontadamēt e uilana gital de lesgleya axi cō ypocrita. Mas encōtinent lespit maligne lo p̄s. e donat lo sant lo gita en tr̄a el ueluta el feu cridar. ysaac mje gitara ysaac mje gitara. lo nō del baron pelegrin no era aqui p̄ nuyl hom sabut.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mes lo demoni lo manifesta. e aytan tost lo sant se gita sobre lendemoniat.
el maligne esprit sen ana. tan tost sabe hom per la ciutat ço qui era estat
fet en lesgleia. E tot hom de peu e de paratge homes e fembres corre-
gren e presen lo baron quel posquessen aver en lur casa. e moltz daltres li pre-
sentaue ~~moviles~~ alous en que edificas monestirs. altres li presentaue
moneda sopleguan li que aqui romases. mes lo baro de deu res de tot ay-
ço no uolc resebre. ans sexi de la ciutat. e costa la ciutat troba .j. loc
desert e aqui feu .j. cabayeta al cal uegren moltz. e per exempli del co-
mençaren desitar uida eternal. e sofinesen al seu magisteri donare se al
servey de deu. E los discipols uesens quels rics homes li presentaue locs per
edificar monestirs e possessions de que uisquessen enuiaue lo que les pre-
seu. Mes el diligentment gordian de la sua pobresa tenia la sua fort sen
tencia e deya. monge qui uol possession en terra no es monge. enaxi certana
ment tenia pobre la securitat de la sua pobretat com rics auars solen gar-
dar les lurs riqueses tro que per força les an a lexar. Aqui resplandi la sua
uida per esprit de prophecia e per moltz miracles als habitadors de prop e de luyn.
Un dia al uespre feu gitar arades en lort del monestir. la nit el se le
ua ab los companyos a les matines axi com sauia acustumat. e apres mati
nes el dix als discipols. anatz e apeylatz de dinar als obres qui caue en
lort. per tal que sia apeyat al dia. E quant fo dies clar el feu aportar la
uianda que auia feta coure. e ab los frares el sen entra en lort. e troba aq
aytans cauadors com hi ac fetes gitar arades. Cor ladres eren entratz
en lort e quant fore aqui mudals la uolentat per espiratio de deu. e pre
sen les arades e cauare tota la nit tro lo baro de deu uenc. e arrancare
tot lerm qui y era. E axi com lo baro de deu fo entrat en lort el lus dix.
fraires alegratz uos molt auetz trebaylat posatz uos e dinatz uos. los ho

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mes menjaren assatz. e can foren sadols el lus dix. No façatz mal uuy plmes.
e tota uija q̄ res quiratz del ort demanatz ho. q̄ hom uosen dara a uostre
plaš. e leuatz uos damblar. e pures carregals de la ortaliça e trames
los ne. E axi fo fet que aquels qui eren uenguts p fer mal al ort. ab lo
guer de lur trebay e plaš del ort axire sens mal a fer. It̄ gregori.

Altra uegada li uengren pelegrins totz despuiatz e demanare li qls
uestis. lo sant hom dolçamet los escolta. e puys sona a .j. de sos disci
pols e dix li. Ve en aqla selua. e en aytal loc tu trobaras .j. arbre cauat.
e aporta les uestadures quey trobaras. lo discipol serua axi ho troba
cō lo seu masestre li ac dit. e amagadamet la roba aporta al masestre.
el sant pres la e liura la als pelegrins e dix lus. Vestitz uos aqstes uesta
dures. Aquests gordare e uesen q̄ les lus uestadures eren. e ab gran
ugoija presen ço del lur. cor ab falsia q̄rien les uestadures delos altres.

Altra uegada .j. bon hom li trames p .j. seu macip. It̄ gregori.
dos cabaçes de uiandes. lo macip lin aporta la .j. el altre amaga en lo ca
myn. lo baron de deu resebe aqla ab gran plaš. e feu li moltes gracies.
e amonesta lo macip dien. gracies fas al senyor mas gorder que pega
met nol acostz a aquel q̄ as amagat en aytal loc. cor .j. s̄pent hia en
trada gordet q̄ nol fira cor gran es. E cat fo costa lo cabaç el gorda
~~el gorda~~ si era uer ço quel barō de deu auia dit. e uiu q̄ la s̄pent tenia
tot lo cabaç axi cō lo sant li auia dit. Aquest barō era molt ben dotat
de uirtut de abstinēcia de menyspreu de les coses tēporals desprit de pphe
cia de cōtinuacio de orō. mes auia .j. cosa q̄ no paria que li estagues ben. q̄
auegades li uenia .j. alegria tan gran q̄ qui nol conegues nos pensara
que fos aytal:- Pere.

Que uol dir aço. aquesta alegria p̄mia la ab son uol. o cō fos plen

(c) 2006 Ministerio de Cultura

de tantes uirtutz uenja li mal son grat. Gregori:–

Perte gran es la dispensacio de deu. e soue sesdeue que en aquels en qui dona los majors dons. alscuns petits nols uol donar. per tal que tostemps troben en si alcuna cosa de reprehension. per tal que can desigen eer perfetz e no ho poden eer e trebaylen en ayço que no an resebut si ben si fan lur poder que nos done uana gloria daço que an resebut. ans aprenen que dels matexes no an ~~les gracies~~ los grans bens. pus que en si matexes no pode ueer los patis uicis que en si an. e dayci es que quant nostre senyor deus tot podos ac amenat lo poble en terra de promissio. consuma e destruy totz los podoses aduersaris seus. e lexa estar lonc de temps los filisteus els cananeus. per tal que axi com es estat espiroas israel. que a aquels aqui dona grans dons alscuns petits lus denega de donar. per tal que tostemps agen contra qui façen batayla. E ben quant auran ueçut los grans enamics nos done uana gloria. car encare lus done trebayls e enugs enamics de poc poder. E es gran manera que .j. matexa pensa es qui resplandex per uirtut es enuja per no poder. per tal ques ueja edificada duna part e destruyda per altra. per tal que per lo ben que quer e nol pot auer gart humjlment aquel ben que ha. Mes quina manera es ço que dien daquest hom. com aquela region subitana aja sofert tan grans dapnatges en alcuna partida dels seus ciutadans. e en altra partida aja estat fort. per tal quels espiritz elegitz dels angels ses gordassen los altres per erguyl eer cautz. e els matexs estaguessen aytant pus fortment com estaue pus humjlment. En aquels donqs profitaren los dapnatges de la lur regio. es en partida fortificada per la destruccio sua en alcuna partida. Axis fa donqs en cascuna anima. que per garda dumjlitat alcunes uegades ha sobre grans guaayns es per petit don fuada. Petre.

Molt me plau ço que dius:– Gregori:–

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Aver recordare ço que p relacio del honrable baro Santulo apsi daqla regio. e tu no duptes de les paules del dit santulo sant puera. con la uyda e la sua fe sapies. En aquel teps auya en la puicia de nursia dos barons semblans en uyda e en abit. dels quals la .j. auya no Euticu. el altre florenç. Mas euticu auya molt pfitat en zel espirital e en fervor de uirtut. e fahia tot son poder de tirar a deu moltes aies p la sua predicacio. e florenç tenia uyda de simplicitat e de oro. Prop daql auya .j. monestir q auya pdut son abat p mort. els mõges eleguen en abat lo dit euticu lo qual pres lo regimet del monestir. e regil molt de teps. e adoctrina los discipols a estudi de sca cõuersacio. E p tal qu lo oratori en lo cal auia primamet estat no romases sol. lexa aqui lonrable baro florenç. En lo cal loc cõ estagues sol .j. dia el se gita en oro. e ques a nre senyor q li donas alcu solaç qui ab el habitas. E cant hac complida la sua oro aytant tost exi defora. e troba deuat la porta .j. ors qui estee aqui ab cap clin. e fort humilmet en tant q no mostra pus ne molt de feror. ans donaua a entendre q el era uegut p fer lo suey del hom de deu. la qual cosa conec aytan tost lo baron de deu. E auia en la sua cella .iiij. o .v. auoyletes e no auia qui les li menas ala pastura ne les gordas. Mana al ors que les li menas ala pastura e q les gordas. e q a sesta les tornas. el ors feu lo manamet del baro que pres offici de pastor. enaxi q lors dejun peria les auojes q auia acustumades de deuorar. E cant lo sant dejunaua el li manaua q a hora de nona uegues e axi ho fahia. e cant lo baro li manaua q uegues a sesta el uenia a sesta. e cant li manaua que uegues a nona. el uenia a nona e no abans ne pus tart. E enaxi q en totes coses era obedient al baro de deu. Ayço dura lonc de teps el enamic la un ueu los bes resplandir a glia. daqui p enueja los puses pren e roba a pena .iiij. de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

xebles del dit honrable eutici agre gran enueja qt lur maestre no faes mi
racles. e aqst qui era romas sol apparegues glios p tan gran miracle. aucie
ren lo dit ors. E con lors no uengues a sesta axi co solia. lo dit baron flo
renç estec ansios del seu ors e espera entro a nona e puys tot lo dia tro
lendema matin. e anal qrer e trobal mort. E co diligenment cerquas q
ho auia fet. troba qls .iiij. monges de eutici lo li auie mort. del qual fet
el fo molt torbat e mes del pecat dels monges q de la pdua de la bestia.
E cat eutici sabe ayço anal cosolar. mes lo baro de deu escalfat de gran
dolor dix denat eutici. yo he esperança en deu q en esta uida a uista d tot
hom ne cobraran guardon aquels quil meu ors an mort cor negu mal
nols fahia. ala ueu del qual se segui uenjança de deu. cor los ditz .iiij. mo
ges qui auciren lors foren feritz de malautia terrible. en tat quels mebres
lus podriren e axi moriren. Del qual fet lo baro de deu florenç fo fort
espauentat. e ac gran paor cor auia mal dit dels monges. e tostemps de la
sua uida plora. cor era estat exausit e cridaua q el era homicida dels.
la qual cosa cresem q deu tot podos ha feta p tal quel baro de tan gran
simplicitat p neguna dolor no gosas daqui auat gitar dart de malediccio:-

E es axi gran pecat si fort uatz malayim alcun. Pere:-

Per que fas qstio si es gran aqst pecat. co sen pau diga. Gregori:-
quels malaydors no posseyran lo regne de deu. Penses donqs cat es
greu la colpa qui departex hom del regne de deu. Pere:-

E si pauentura no diu malediccio p malicia. ans ho fa p leugeria
de lenga:- Gregori:-

Si p lo iutge dreturer paraula ociosa es repsa. quat mes la noyble.
Penses donqs quat es digne de dapnacio la paraula qui no es sens ma
licia. si aquela paraula es digne de pena q no ha bontat de pfit. Pere.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Atorc tot ço que dix:- Gregori:-

Aquest barō de deu feu altre miracle q̄ no deg calar. cō la sua fa
ma de luny sescampas .j. diaq̄ qui era de luny uenc a el p recomanar si
a les sues orōs. e cō fo costa la sua cella troba tot lo loc plen de serpens
sens nōbre de que ac sobre gran paor. e tenda suudor de deu p̄ga deo p
mi. Era adonqs fort seren e fort clar. florenç axi fora de la cella. e leua los
uyls al cel e estes les mans q̄ deo leuas dequi aqla pestilencia. aytā tost
comença a tronar el tron aucis totes les serpens. Can lo barō uiu les serps
mortes dix. senyor les serpens as mortes qui les hic leuara. e aytan tost
uengren aytans aucels cō hi auia serpens q̄ les sen portassen totes que .j.
nom romas:- Pere:-

De quina uirtut e de qn̄ merit fo aqst. qui axi auia deo a son uoler. G.

Denāt la singular mundicia de deu tot podos. e denāt la simpla na
tura sua. Gran poder ha p. mundicia e simplicitat de cor humanal. els
seos suudors departitz de tēporals negocis. qui no saben parlar paules
ociosos ne escampar lur pensa p paraules. e q̄s gorden desviar si p pec
catz. Aytals ētanamēt acaben denāt totz altres exausimēt de lur creador.
e acaben ço q̄ uolen ab el. E es ayço p ço car son en quāt fer se pot per
la p̄itat cordial e simplicitat de cogitaciō a els semblans e concordans. r
mes nosaltres mesclatz ab les gens populars e seglars. demētre que so
uē parlam paules ociosos e auegades greumēt noybles. la nrā boca es
feta luyn a deo tot podos. aytāt cō mes sacosta a aquest mō fort som
manatz abax. demētre q̄ parlamēt cōtinuat nos mesclam ab los seglars.
la qual cosa diu clarament ysayas quāt aps ac uist lo rey senyor de les
hostz. repren si matex dien. Maledicciō es ami car he calat. car yo son
barō ab labis legs. e assigna raho p que ha los labis legs. cō aps diu yo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

estic al mig del poble qui ha los labis legs e pudens. lo pphta auia dol cor
auia los seus labis legs e puys declara dient li era uenguda esta legesa. car dix
q estaua en lo mig del poble qui auia los labis legs. Cosa es fort difícil q
enuyides se pot fer. q lenga dels seglars no soy la pensa. la qual cosa cor
com a els nos enclina a parlar alscunes coses. per apres acustumatz a aqles
paraules q primamet reputaue no bones ne beles naguem ab plaser
tenem en tant que puys nos en podem lexar ans les parlam p força.
cor de grat nos hi som acustumatz. com empo p condessension dels se
glars hi siam uenguts. e fas axi que de paraules ociosses uenim a noy
bles e de les paraules uenim agreuges e pesas. e la nra boca aytant
meyns es exausida en pregueres e en oracions p deu tot poderos. en cant
mes es ensutzada p fol parlar. Cor escrit es. aqll qui gira la oreja
q no oja la lig la sua oro sera abhominable. Quina maneyra si
demanam e tart som oytz p deu pus que no uolem obesir als seus
manamens. ho sio fem es a tart. com donqs obeyra el als nres precs.
si nos no uolem obesir als seus manamens. E quina maneyra es si flo
renç fo tost exausit en la sua preguera qui auia obesit a deu en los seus
manamens. - Pere.

No he res q pusca respondre a manifesta rahon. gg. xv. capitol.

Eutici q auia estat compayon del dit florenç en la uia de deu. mes
resplandi apres la sua mort en uirtutz de miracles. Cor moltz
miracles ne conten los ciutadans. entre los cals n ha .j. fort assenyalat.
lo qual dura entro al temps dels gotz. cor en uia q era gran secada los ciu
tadans prenen la sua gonela e denant nre senyor ab oros la leuaue.
e puys portaue la p los camps e aytan tost auie bastament de pluja.
En que apparia de qn mit e de qna uirtut auia de dins aqla aia. com la

gonela del seu cors la ira de deu defores apagaua. Gregori .xvi. capitol.
P oc de temps ha en campanya en lo mont de marsic martin molt
honrable lo qual feu vida hermitana. e per moltz ayns estec
en .j. balma fort estreta enclocit. e lo primer miracle que el feu fo aquest.
que tan tost com el fo en aquel forat amagat. layns en la roca comença
exir font daygua. no mes ne meyns si no aytanta com el nauia mester.
En la qual cosa deus tot poderos demostra quanta cura auia del seu seruidor.
al qual fasia aytal gracia com al poble feu en lo desert. mes lentic enamic
ac gran enueja de les uirtutz del prom que feu son poder quel gitas daqui.
axi com sa acustumat de destorbar tota bona obra. El entra al cors de la
bestia amyga sua duna fort gran serpent. e entra en la balma ab grans
asicles e siules e ab fort grans critz. e anas dreçar costa lo baron de deu.
en tant que cant el iasia e la serp decosta li iasia. e quant el se leuaua e la
serp se leuaua. mes de tot ayço lo baron de deu nos moc ne ses paordi.
ans moltes uegades li posaua ades lo peu ades la man en la boca. e de
hia li. deuore si nas licencia. E cant ayço ac durat contiuament .iij. ayns.
.j. dia lenamic qui per la serp obraua tot semsferm per la uirtut del hom
tan gran. e tem se per uençut e axis de la balma. e uan la serp a rodolos per
lo pug aual a tiracols. e gita tant de foc per la boca que totz los arbres
crema de tota la montanya. la qual cosa li feu fer mal son grat nostre sen
yor deus. per demostrar quin poder auia aquest qui per martin era estat uençut.
Prec te .p. que pens en quina altesa de uirtut era aquest baro que ... se
gur e sens neguna paor per .iij. ayns ab la serp. Pere.
F ort son espauetat de ço que og. Gregori:—
A quest honrable baro en lo primer temps del seu amagament en la
balma auia determenat que dequi auant no uis neguna fembra. no per

(c) 2006 Ministerio de Cultura

art de la nata mas p art del mei qui p la uista los podia seguir. la qual cosa co vna fembra oy ardidamet sen puja la vn lo baro de deu era. e es tec sus ala porta de la balma tota desuergoyada. e aytan tost co lo baro ayço viu el se posa en oro molt pus calenta q no auja feta p paor de la serp. e estec ala oro abocat entro q la fembra desugoyada tota cofu sa he enujada sen parti de la finestra de la celleta. E aytan tost con del pug fo deualada fem la sua ujda. la sentecia de la sua mort mos tra q molt era a deu desplasent. cor ela auja dada tristor al baro d deu:–

En altre teps co moltz ueguessen a el p deuocio. Jte. gregori. e la uja p la qual pujaue ala sua cella fos fort estreta e pilosa per rahon de les rogs e p les altures p q hom auja a motar. j. enfant casec p. j. roca aual en. j. torret fort bax. de la qual cosa foren totz fort torbatz. e deualaren hi si pauetura lo porien trobar almeyns p peces ho entir nuyl hom nos ho pogre pensar tat era mal e alt lo loc p que era caut. e cat foren aual en lo torret els trobare lenfant. no tan solamet viu ans san e viu. Adonqs fo clar a totz q l enfant no poc pendre mal. lo qual gordaua e defenia la oro de marti en son caymet:– Jte. gregori.

Sobre la balma en q estaua auja. j. gran roca. qui fort poc se te ma. p que era paor q nos arrancas e si ho faes ferira e fojura tota la cella del baro de deu. j. rie hom de la tra uec aqui ab moltz homes p donar coseyl darrancar la roca. e dixen al baro de deu q ixis d la bal ma. cor quat la pera cauria tot ho destruyria. mes lo baro de deu no uolc exir mas qs mes vn pus pgon poc dins la cella. e dix lurs q se guramet arrancassen la pera. e q no aguessen dupte del. Empo no era dupte que si la roca cahia q la cella e martin no fojus tot. e me

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tres q la multitut dels homes qui eren uegutz treballauē que sens pil
del barō arrancassen la roca sopitosamēt la pera sarranca. e salta en t
guisa q tota la cella trespassa quar q no uolgues noure al barō de
deu. la qual cosa creu q per obra dangels fo feta. Tot hom q creu fasel
mēt que la prudencia diuinal aordona tot qnt es. Sēt gregori.

Aquest barō quāt entra en la balma. en lo comēçamēt anç que la clo
is ab cadena de ferra se liga lo peu el altre cap de la cadena ferma en
la roca. p tal q no pogues pus anar. si no aytant cō la cadena sestenia.
la qual cosa cō lonrable benefet sabe. trames li .j. discipol qui li dix. si s
uidor de deu es tenguet cadena de xst no de ferra. Ala paraula del qual
aytan tost martin se desliga la cadena. mes empo no passa lo peu ol
tra q la cadena bastaua p lo teps que auia determenat de ten la cadena.
lo qual barō apres qs fo en la balma enclos ac discipols q a luyet de
la balma hitauē. e auie .j. pou en lo qual no podia durar corda que ay
tan tost era podrida. e ligarē hi la cadena qt sant auia tenguda en lo
peu. e puys no si trenca corda p destruymēt de layga. Pere.

Los fetz que comtes me plaen. cor son bels e de nr̄e teps. Gregori.

Era en nr̄e teps fo .j. qui auia nō Coreton. xvij. capitol.
sotsdiaq de lesgleya de bois. hom hōrable e uerader q en lo
teps que gordaue auoyes en les partides dauuelia sesdeuēc ço qt dire.
cor axi mo cōta el. En aqles partides auia .j. barō de deu q hitaua en
lo mōt dargētayre. lo qual portaua abit de mōge dins e defora. aqst
cascū ayn del mōt dargentayre uenia a roma a lesgleya de sen. p. e albergaua
ua al hostal del dit sotsdiaq cor era en son camin. e .j. dia cō el fos en
losta1 del dit sotzdiaq entrat. moris .j. hom pobre qui estaua pp daquj.
la muyer del hōme q era fort pobre e desconsolada ploraua tota la nit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

costa lo cors. de la qual lo sant baró ac gran copassion. cor tota la nit
la auia oyda plorar. e sona al sotzdiaq. e dix li. la mia aïa ha copassio
daqsta pobra fembra. per te qt leus e q pguem deus. en dos se leuare
e anare a lesgleya qui era pp. e posare se en oro. e qnt agre molt orat.
lo sant hom pres de la pols q cayer de la pera del altar. e ab lo dit sotzdia
que el sen ana al cors del mort. e aqui el se posa en oro. e quant ac
orat el se leua e dona la bndiccio al cors e descobri li la cara. la cal
cosa la muyer uolia uedar. cor molt estaua marauejada q uolia fer.
lo sant hom frega lonc de teps ab la pols la cara del mort. e quat lonc
de teps la hac fregada lo mort recobra la aïa. e obri la boca elos uylls.
e a sec se en lo lit. e donas gran marauella daço q viu. cor uiares li fo
q fos despartat de greu son. la qual cosa can viu la fembra lassas de
plorar. pus fort de goig q no auia fet de dolor. e lo sant hom dix li.
Cala fembra cala. e si nuyl hom uos demana co ses fet. ayço tan sola
met digatz q nre senyor ihu. x. ha feres les sues obres. e aytan tost
partis daqui. e ia mes noy fo p fugr honor teporal. Pere.

Yo no se que sen tene los altres. mas yo estim q aqst myracle sobre
mota totz los altres miracles:- Gregori.

Si nos aue esgart a les coses uisibles axins ho coue a creure. o xes
empo si esgordam les coses no uisibles. sens dupte major myracle
es couertit lo pcador p paula. o p deuota oro q no es resuscitar ho
mort en carn. Cor en aqst resuscita carn q altra uegada morra. oxes
en aqt de qui la aïa deu viure tosteps. yot pos. ii. psones en exepli da
questa rahon de lazer e de pau. lazer fo resuscitat en carn. e pau en
espit. lazer ia era fasel. e pau infasel. Apres la resurreccio de lazer no
troba uirtutz del. Apres la resurreccio de pau feta en espit. fore tantes

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uirtutz e bones obres fetes p la picatio de pau / q noy basta lenga a par
lar. Ans del seu quitimer les sues cogitacios eren cruels. apres lo quiti /
mer foren plenes de pietat. en tant q ara desija morir p sos fills. en la
mort dels quals sa alegraua abans. Ara qnt q sia plen de tota sciencia.
no estima res saber si no ihu. x. e aquest crucificat. ara es batut ab u
gues p xst e es trop plant. lo qual dabans psegura ab armes. Ara
qnt es autenticat p offici apostolical. empero el uol eer part en lo mig
dels apostols discipols. Ara si ben ses leuat p deu als secretz del terc cel.
no esta que p compassio no regir luy de la pensa / a ordonar lo lit de ma
rit e de muyer. can diu lo marit rete lo deute ala muyer. e la muy al
marit aytambe. E cant que el sia en los chors dels angels p contempla
cio. no meyns presa cogitar e a ordona los fetz dels carnals. el salegra en
enfermetatz / e en uituperis. a el es xst viure / e morir guayn. e ja es fora de
carn. aço mateix q viu en carn. ret com vun agl qui de infern de pensa
es tornat a uida de pietat. Meyns es donqs alcu resuscitar en carn / q
en espit. si donqs nol resuscitaua en carn / e en espit en sems. car a don
ques es mes. — Pere.

G en certu ço que dig. mes p tu que torns a aço q auies començat.

Un frare fo ab mi fort prat en lo monestir. Gg. xviij. capitol.
molt estudios en la sa escriptura. e era pus entes q jo / q.m enseja
moltes coses q jo no sabia. lo qual me conta q fo .j. ioue de dies / mes
entes p custumes / q auia nom beneset en campanja costa roma p .xl. mi
lers. Aquest se mes en fort estreta regla de viure. .j. dia los gotz lo tro
baren en la sua cella. e meseren hi foc p tal quel cremassen en la cella.
Mes lo foc crema tot quant auia engir la cella. mes empero ala cella no
toca. los gotz can viren aço / trasqueren lo de la cella. e totz rabioses gi

BIBLIOTECA PÚBLICA
(c) 2006 Ministerio de Cultura

taren lo en .j. forn calent en q̄ deuīē coure pan. e cloyren lo forn. lende
mā els lo trobarē viu e san. e q̄t foc no lac cremat .j. pel d̄ les uestades.
Yo og lo miracle dels .iij. enfans entic q̄ no pogrē cremar. Pere.
Quāt amj apar lo miracle en alcuna part es dessem Gregori: —
blant. Adonqs .iij. enfans ligatz de mās e de peus foren gitatz en lo
foc. los quals cō lo rey los reqses lendemā los troba q̄ anauē p lo foc
ab les uestedures sences. p la qual cosa par quel foc en que forē gi
tatz qui nols toca les uestadures nels crema los ligams. p tal q̄ en .j.
teps foc a suey dels iustz. e la flama son offici agues e sa uertut afolas.
e nol agues a turmet: — Gregori .xix. capitol: —
En nr̄es dies sa esdeuenguda semblāt cosa en aq̄t miracle tan en
tic e en clamēt cōtrari. Johan tribon me cōta laltra dia q̄ lal
tray'n q̄nt forē les grans aygues q̄ tibre uēc tan gran que cobri los
murs de la ciutat. e p̄s moltes regions. athesis fluuj qui passa p uero
na cresc tāt que uēc a les portes de lesgleia de sen zenō mr̄ bisbe. e cāt
q̄ les portes fossen obertes laygua noy poc entrar. e laygua cresc poc a poc
entro a la taulada de lesgleia. e laygua estec enaxi q̄ tanca les portes e les
espieres. enaxi cō si fos paret q̄ dins lesgleia gens nō entraua. dins les
gleia auia moltes gens qui de laygua prenie alur necessitat. mes empo
defora exir nō podien. ne laygua dins no entraua. laygua podia eēr parādi
axi cō aygua mas decorrer no podia dins lesgleia axi cō aygua. E esta
ua deuāt la porta a demostrar a totz lo m̄yt del mr̄. e era aygua ha adiu
tori e quar no era aygua en esuesir lo loc. p que fo semblāt al miracle
antic del foc qui trenca los ligams e no crema les uestedures dl's īfans.
Molt son marauelloses los fetz dels sans que cōtes. mes Pere: —
car og que tans barōs de uertut marauellosa son estatz en ytalia no ha

(c) 2006 Ministerio de Cultura

gayre uolria saber si an sofertz agoaytz del antic enamic. e si dels agoaytz an fet lur profit:- gregori.

Sens labor de batayla nos es palma de victoria. dun donqs son uencedors si no cor an batayar contra los agoaytz del antic enamic. lo maligne espirit esgarda la cogitacio la paraula la obra e tot nostre temps. si par auentura trobara res de qens posqs acusar denant lo iutge diteuner. uols saber en quina manera esta apeiat tostemps a enganar:

Un capelan dontada uida era en Gregori. xx. capitol. la prouincia da valeria. lo qual can fo. i. dia uengut de defora dix al seu macip negligenment çauyn diable descauçem. ala ueu del qual se comencaren les trebugueres a desnuar fort cuytosament. que manifestament aparec que aquel ho fahia qui era estat nomenat. e cant lo capelan viu ayço ac gran espauent. e ab grans critz el dix. partex tu mes qui partex tu que no odeya a tu que al meu macip odeju. el demoni ana sen aytan tost. e romas lo capelan mig descalçat. pensar nos deuen donqs com es prop a les cogitacions. pus tan prop esta a les nostres faenes corporals:- Peir.

Gran trebay e fort terribla cosa es entendre tostemps contra los agoaytz del enamic e estar continuament ab el:- Gregori:-

No seria trebay si la nostra garda lunia no a nos mes ala guarda diuinal. Enaxi empero que nos aytant com porem sotz la sua garda ueglem ens aiudem a la nostra garda. e aytant con lo nostre poder sia si empero lenamic es gitat fora de la nostra pensa. la larguesa diuinal fa moltes uegades que not dux quel enamic sia tamut ne deia esser tamut. anç el ha espauent de la uirtut daquels qui ben uiuen. Gregori. xxi. capitol.

De la cosa quet comtare es testimoni lo sant baro eleuteri pare

(c) 2006 Ministerio de Cultura

antic. del qual dessus he feta memoria e el moa dit. q̄ en la ciutat des
polet fo. j. donzela nobla de etat de maridar fila dū gran senyor. la qual
sescalfa en desiier de la vida celestial. lo pare de la qual li fo molt
cōtrari quāt a ayço. mes ela meynsp̄at son pare ela p̄s abit e estamēt
de p̄nja. p que lo pare indignat cōtra ela la deseta. q̄ res no li dona.
si no. j. poca possessioneta. e en exempli dela molt es dones e donze
les sa visitaren ab ela p seruir a deu en estamēt de virginitat. e. j. dia
lo dit eleuteri de vida honrable uēc la visitar p p̄icar. e mētres que
parlauē de deu e seyen en dos. j. hom uēc del camp q̄ son pare li auja
dat. e estec denāt els. e soptosamēt lo demonj li entra en lo cors. e gi
tal en t̄ra e turmētal fort leyamēt. e quāt la s̄ca ayço vui. leuas e ab
cara yrada e ab grans critz li dix. ix del mesq̄n ix ne. el demonj li res
pos. e si del ysc vn entrare. e pauētura auja aqui. j. porq̄t qui pexia
aqui. ix daqui dix la s̄ca e entra en aquest porc. e aytan tost desem
para lome e entra en lo porc. e aucis lo e auassen. e del hom no ac
puxes poder:- Pere.

Marauey l me si dec atorgar lo porc al demonj. Gregori.

Nos fetz de ūitat son regla als nr̄es. cor la legion qui posseya lo
me ~~e mana la anar~~ dix al nr̄e redēptor. Si dayçins getes mit nos
en lo folc dels pors. el senyor gita la legion del home. e mana la anar
en los porx e puix en abis. p la qual cosa apar q̄ sens licētia de deu
tot podos lo maligne esp̄it no ha negū poder cōtra hom pus q̄ no ac
poder dentrar en los porcs sens licētia. Manifesta cosa es donqs que en
nr̄e senyor uoler esta si a el nos sotzmetē. p ayço car les altres coses
sotmet deus a el e mal lur grat. p tal que en aytant siam pus fortz
q̄ nr̄es enamics. en quāt p humilitat som fetz. j. cosa ab lo creador de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

totes les coses. quina maraveyla es sils elegitz qui son en carn posatz poden fer moltes coses maraveylosament pus que lo corses mortz moltes vegades viuen en moltz miracles:- Gregori. xxvj. capitol.

Cor en la provincia de valencia fo fet ço que dire. ayço lom conta valencion abat meu de bona memoria. aqui avia .j. honrable capelan qui ab sos clergues tenia vida santa. e en laors de deu despenia son temps. deu lapela de la vida passa. e denant lesgleya fo sepelit. e lo cortal de les fedes se tenia ab lesgleya. el dit capelan era sepelit en la via per la cal anava hom al cortal. e .j. nit los clergues deyen les matines dins lesgleya. e venc .j. ladre qui sen entra en lo cortal. e pres .j. gros molton e tost sen exi. e quant fo sobre la fossa del dit capelan. el satura e no sen poc moure lo peu. e devalas lo molton del col e vole lon trametre. e nol se poc de la man gitar. Estec lo caitiu ab la presa colpable e liat. e volia lexar lo molton e no podia. volia sen anar ab lo molton e no podia lo peu desmoure. veges gran maraveya lo ladre qui no volia esser vist. viu fo per lo mort aturat. axi estec entro quels clergues exiren de lesgleya e trobaren lome qui tenia ab la ma lo molton e nol conegren e estegren duptoses sil home aportava lo molton ho sil avia amblat del lur cortal. ores lome demostra e dixe sa pena. e com li era pres. e estegren totz no poc maraveyatz. e posaren se en oracio per la qual enmides pogren acabar que aquel qui era vengut tolre la lur roba. almenys sen posques buyt anar. e naxi lo ladre qui lonc de temps avia estat caitiu ab la presa. per la lur preguera esca pa buyt e franc:- ~~Gregori. xxvij. capitol.~~ ——— . Peir.

Apar canta dolçor nos mostra deus per los seus miracles. Gregori. xxvij. capitol.

De sobre la ciutat de penestre ha .j. pug en lo cal ha .j. monestir edificat a honor de sent pere. en lo cal ac .j. abat

honrat de uida. lo qual nodri .j. moge el posa en estamet. e finalmet feu
lo ordonar a preuia. e cant lo moge fo fet preuia apres pocs dies el de
mana al abat que li donas loc on fases lo seu monumet. cor sa uida
no era longa. al cal respos labat. yo morre ans de tu. mes empo fe ço q̃t
placia. lo moge feu son sepulcre. Apres pocs dies labat ac gran febra e uec
ala mort. e dix al moge q̃t sepelis en lo seu sepulcre. E cō aquel li dixes
pare tu sabs ben q̃ yot seguire en breu e noy porem caber endos. labat
li respos aytan tost. fe axi cō yo te dic q̃ endos hi cabrem. labat mori e sepe
liren lo en lo monumet del moge. e apres pocs dies mori lo moge. e portarē
lo al sepulcre. el sepulcre nol poc resebre. los moges estegren empatxatz
q̃ farien. e .j. crida. pare he on es la tua paraula q̃ tu dixist q̃ endos hi ca
briem. E aytan tost lo cors del abat qui estaua de sobines se gira de cos
tat a uista de totz aquels qui aq̃ eren. e axi basta loc al cors del monge.
e axi fo cōplida la pmission del abat mort. la qual auia feta uiue. puis
q̃t he parlat del monestir de sen .p. qui es a penestre dir te q̃ ha fet en
la sua esgleya on iau lo seu sant cors en esta ciutat en les gardes de la
sua esgleya. Pere.

Aoir ho uuyl e fort ten p̃c q̃ molt ho desig saber. gregori .xxiiij. ca
En lesgleya de sen .p. ac .j. garda qui auia nō Theodoro. pitol.
qui fo conegut p molts qui encare uiuē q̃m cōta .j. cosa ma
rauelosa de cōlibert garda de lesgleya de sen .p. lo qual se leua .j. nit
p adobar les lanteses. e metre q̃ estaua alt en .j. escala e adobaua
les lanteses e les encenia. el garda bax en lo pauimet de lesgleya.
e uiu sen .p. uestit de blanc qui li dix. Conlibert p q̃ tes ten matin le
uat e aytan tost desparec. e aquest ac tan gran paor q̃ tot defali. e
estec p lonc tēps que no leua del lit. en lo qual fet uolc mostrar sen

(c) 2006 Ministerio de Cultura

.p. als seus s'uidors que el uehia la lur diligencia q̄ auiē en fer lur offi
ci a ues el. Pere.

En aq̄st fet ha .ij. maueylles. la una cor la garda viu sen .p. al
tra cor cō fos san ne casec en malautia:- Gregori.

Per q̄t maueylles .p. sobre aquesta cosa. e no sabs tu que cō da
niel p̄pheta viu aq̄la gran uision e t'rible que tot tremola. e ay tā tost
el dix. E yo languj e fui gorit malaut p molts dies. cor la carn no
pot pendre ço que es del esp'it. e p amor daço tostemps que la pensa
sia leuada sobre si a ues alcuna cosa. força es quel uexel de la carn
en q̄ la pensa esta sia malaut e languit. p ço cor no pot portar lo
pes tan gran:- Pere.

Lo dupte de la mja cogitaciō desligues p manifesta rahon:-

Altre garda segons q̄ dien los nr̄es. gregori. xxv. capitol.

Antics ac en la dita esgleja qui auja nō Aconci hom de gra
humilitat e de gran sinplesa. lo qual sera donat al s'uey de deu faselmēt.
en tant q̄ sen .p. li mostra p certz senyals q̄na estimaciō auja del. Cor .j.
enfanta palitica q̄ estaua en la sua esgleja qui tiraua lo cors per tra
q̄ses tot dia a sen .p. que la gorís. .j. nyt sen .p. li aparec en uision e dix
li. Veten a Aconci mansionari e p̄guelo q̄t goresca e el gorir ta. E cō
ela fos eta de la uision. e no sabes qui era aq̄l que sen .p. li ac dit co
meças a tirar p lesgleja p trobar aconci. a la qual aconci uēc sop
tosamēt a encōtra e la enfanta dix li. Pare p̄e te que mostres qui es
aconci garda. e el respos li yo son. e ela li dix. lo pastor e nodridor nr̄e
sen .p. apostol me tramet a tu que deges deliurar daq̄sta malautia.
a la qual el respos. si p aquel es tramesa leua. e p̄s la p la man e ta
tost el la leua tota sanada e gorida. e deq̄ auant fo sana. si nos volie

(c) 2006 Ministerio de Cultura

comtar tot ço qui ses fet en la sua esgleya q̃ nos sabem. los fetz dels al
tres auīe a lexar. mas mest es q̃ recontem ço q̃ uesem dels pares dn̄e
teps qui an resplandit p la puīcia de ytalia. Ggori. xvii. capitol.

Laltra dia auia en la puīcia de samnia .j. barō de deu q̃ fahia
vida hermitana q̃ auia nō menas. qui passa desta uida .x. ayns
ha. aquest fo conegut p moltz dels nr̄es. Aquest no auia res si no x
vns pocs de bucs dabeyes. e .j. got uolc li robar los bucs e el qui ho sa
be manaça li primamēt. e pures fo lo lo demoni e turmētal fortmēt
denāt el. p que no tan solamēt lo duptauē el honrauē los hitadors de
la tr̄a. ans encare lo duptaua aq̄la terrible gent e estraya dels gotz. en
tant q̃ negū nos gosaua acostar a la sua cella si no ab gran humilitat.
e ab gran reuerencia. E souen erien orses de la selua qui li era pp q̃ li me
jauē los abeys. los qual el prenia. e ab .j. ferla que portaua en la mau el
los feria. e mētres los feria les bestiaçes cridauē e rugiē. e cār los auia le
xatz fugien. E les besties terribles les quals apenes temien espases auiē
gran paor de la ferla mola e leu. Tot son estudi fo daquest hom res no auē.
res no q̃rer en aq̄st mōt. Aq̄ls quil uenjē uisitar encenja en amor de la
uida etnal. Si en negū sabes colpa de peccat no cessaua de rependre. ans
enflamat de foc de caritat agramēt los feria ab la sua lenga a nuyl ho
no pdonaua. los ueyns qui pp li estauē presen en custuma q̃ cascū li
trameria p tal que posqs donar als hostes qui li uenjē. Vna uegada .j.
qui auia nō Carcer uēgut de desiter de legesa .j. fembra qui era dada
al suey de deu e no p degut matrimoni la sauia auistada. e cāt lo barō
de deu sabe la cosa trames li a dir ço q̃ dir si deuia. lome malestruc no
gosa eer en loc un lo baron de deu fos. tan gran paor auia del. car era
tan aspra cōtra los peccadors. e pensas q̃ almeys li tramesés alcuna

cosa enguisa q͞l sant no sabes que fos sua. e feu ses oblacions e mescla
les ab los altres qui p ꝑsones li trametie daltres coses. p tal que en q̄
guisa o en altra el posq͞s fuir al sant baron. Mes quāt les coses fo
ren posades denāt lo sant el les garda duna en una. e tan tost tria
aq̄les coses quel hom maluat li auia trameses. cor p espit les conec.
e gitales dequi dien. vetz uosen e digatz en aq̄l qui les hic ha tra
meses q̄ a deu tot podos hi tolta la sua offerta. e co trametz ami
les tues ja yo no pendria la tua oblacio pus q̄ tu as a deu tolta
la sua. p la qual cosa totz los ꝑsens els absens agren gran paor
del dit baron de deu. p ço cor axi sabia ço qui li era absent. co ço
qui li era present :- Peir.

Yo creu q̄ moltz daquestz barons agren pres martiri sin fossen
en temps :- Gregori :-

Peir. ij. es manes son de martiri. una en amagat altra en public.
cor si ꝑsecucion defal defora. mijt de martiri es en amagat. can uir
tut apejada a martiri bul en lo coratge. Que mri pusca eer sens ma
nifesta passion. lo senyor ho declara en laūegeli. can dix als fils de
zebedeu quāt encare eren de pensa carnal e demanaue locs honratz.
Podetz beure lo caule q̄ yo beure. e quāt els li agren respost que oc.
el dix a endos. lo meu caule beuretz saser ala mja dextra no ptayn
ami donar a uosaltres mes a aq̄ls a qui es apejlat p lo meu pare.
E que significa caule si no abouratge de passion. no als. e era cosa
es q̄ sen jacme mori p martiri e sen Johan mori en pau. P ayço don
q̄s apar que mri pot eer sens maifesta passion. mori e bec lo caule. p
que donq̄s no direm nos daq̄ls tan grans barōs dequi aue desso par
lat q̄ no posquessen eer martris si fossen en tēps de mri. los cals

(c) 2006 Ministerio de Cultura

an soferides les teptacions del demoni. e ueçudes. e an amatz lurs enamics. e an auda seyoria de lus cõcupiscecies. e de lurs desires carnals. e an si mateyes sacrificatz en lurs coratges a deu tot podos per ardor de deuocion. Quis por pensar q̃ aytals no fossen martirs. pus q̃ en nr̃e teps psones uils. e de poca conexeça de deu. p ocasio nadi son uegutz a corona de martiri. Gregori. xxvij. capitol.

Or. xv. ayns ha. ho entorn. que. xl. homes cõpayons foren pses p longobartz. e forçauẽ los de menjar carns. les cals auien sacrificades ales ydoles. ala qual cosa los homes no uolgrẽ cõsentir ne p precs ne p manaçes. ans estegren en lur fortelesa. e en lur uirtut. e axi foren totz escapeçatz. e p la fe de x̄st amaten foren totz gl̃iosos martirs. Gregori. xxviij. capitol.

En aquel mateix teps longobartz captiuarẽ entorn de. xl. catius. e axi cõ sera lur mala custuma sacrificarẽ. j. cap de cabra al demoni. e entorn del cap els corrien. e cantauẽ lurs oradures. e axi deycaren. e puix totz se humiliaren denat lo cap de la cabra el adorauẽ. e puxes uolgren q̃ls catius faessen aytal. mes els uirtuosamẽt lus cõtrastaren. e amarẽ mes morir p deu. q̃ uiure e seruir al demoni p enclinacio de lur cap a creatura. lo qual auiẽ acustumat denclinar tan solamẽt a lur creador. e axi totz forẽ feritz de coutel. e fets martirs gl̃iosos. Qui deu donqs duptar si foren martirs aqls qui en teps de pau tenie uida aspra e estreta si lo lus esdeuegues. cõ aqls q̃ tenien uies amples en teps de pau cõseguiren corona de gl̃ios mr̃i.

2 Ver es empo q̃ ço q̃ diem de barons eletz. no tenẽ pas p regla d totz. cor enaxi cõ en teps de psecucio moltz poden pendre mr̃i. q̃ en la pau de lesgleya aparien meynspreatz. e no coujnes a mr̃i. enaxi alcu

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nes uegades casen en paor aqls qui semblaua q̄ tant era pau q̄
daguessen fortz estar. Mes daqls dequi auē parlat. tenem p
ferm q̄ els foren martirs / cor ayço pua la lur fin. cor p cert
no podien caser en teps de manifesta psecucio. Aqls dels cals
es hom cert q̄ entro ala fin de lur uida son estatz ferms en ama
gada uirtut de coratge. la qual aparta p santitat de uida defora:-

Axi es cō tu dih. mes hom mauey de la pietat Pere.
de deu / cor axi tempra la crueltat dels longobartz. cor los lurs
bisbes ho capelans no psegueren los nr̄es / ne la fe dels fasels
catolics. e ayço fa la media diuinal / qui esten los seus braces
sobre nos indignes e peccadors. Gregori. xxix.

Pere en fer ayo an fet ben lur poder. mes los miracles so
birans an cōtrastat ala lur crueltat. e daço lot cōtare
.j. bel miracle. Ala ciutat despolet uec .j. bisbe longobart de la
secta arriana. e cō no agues loc un posqs fer son offici. dema
na al bisbe despolet .j. esgleya que deycas ala sua error. El
bisbe uirtuosamet dix lin deno. lo bisbe arrian uin pp .j. esgle
ia de sen pau / e dix q̄ lendemā entraria en aqla. ayço oy la r
garda de lesgleia / e tanca e barra ben les portes / e auci les
lanteses / e puys amagas. Lendeman matin lo bisbe arriā uec
ab molta gent p trencar les portes de lesgleia. Mes soptosamet
totes les reres de lesgleya sescomogrē. e gitades fora totes les ta
cadures / e totes les portes sobrirē ab gran brugit. e uec lum del
cel qui ences totes les lanteses q̄ eren mortes p la garda. Mes lo
bisbe arriā qui era uegut p trencar les portes de lesgleia. sopto
samet pde la uista. e p mans de la sua cōpaia fo manat ala sua

(c) 2006 Ministerio de Cultura

posada. Cant tot ayço saberen totz los longobartz qui eren en aqla region, foren fort espauentatz. e gordaren se de fer uiolencia a negu loc sagrat. Molt marauellosamet e couinet uec aquest fet. que larria p qui les lanteses foren mortes e pderen lur lum en lesgleya d sen pau. en aqt mateix teps lo dit arrian pdes lo lum de la uista. el lu retornas en la dita esgleya. Gregori. xxx. capitol.

Aver cōtare ço que la diuinal pietat demostrá entayn en aqst a ciutat de roma, a dapnacio de la dita eretgia arriana. costa la ciutat ha. j. esgleya qui a nō Subursta, la qual fo dels arrians. E cō agues estat closa entro entayn, plac als ciutadans q hom la deycas en la ura fe xana. e quey meses hom reliquies de sen sebastian e de sca agata. e axi fo fet. enaxi q nos entram en lesgleya ab gran multitut domes e de fembres. e ab gran pcession de clergues qui loaue deu. E metres q la missa se debia molt sollepnialmet e festiual. el poble sestrengues car lo loc era poc. j. porc fo sentit en lesgleya q anaua entre les cames de les gens. e corria de la. j. cap de lesgleya tro alaltra. finalmet lo porc uec ala porta de lesgleya. e tec sa uia. lo porc fo per moltz sentit, mas no p negu uist. e espaueta totz aqls p qui passa. ayço feu la pietat diuinal, p mostrar qt espit imude era de la sua hitacion fora gitat. la nit uinet el altra dia sobre lesgleya e de costa ac tan gran brugit e trepejamet e escruximet, q sembla q tota lesgleya anas a tra. e puix dequi anat noy hoy hom res. E axi mostra lo demoni q p lo brugit q fahia, que mal grat seu era exit dequi. Aps pocs dies era fort seren, e sobre laltar de la dita esgleya deuala diuinalmet. j. nuel fort bela e clara, e cobri tot laltar, e compli tota lesgleya de gran brugit. e de sobre suau odor. en tat que noy gosaua ney podia nuyl hō entrar.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ne la odor soferir. los capelans els clergues el poble qui eren uenguts per dir la missa. estauen denant la porta. mes negun no gosaua assejar dentrar dins mes ben ojen lo brugit e uehien la nuel e sention la odor. Item apres pocs dies quant la missa el offici fo dit la garda auncis lo lum de les lanteses e anassen defora. e cant ac estat .j. poc el torna dins e troba les lanteses cremans. e cujdas que negligenment ho agues fet. e pus diligenment el les auncis. e tanca la porta e anassen defora. Apres lespay de .iij. hores el torna en lesgleja e troba totes les lanteses cremans. per tal que per lo lum apparagues que aquest loc era uengut de tenebres de error a lum de ueritat de fe:- Pere.

Los grans miracles que og conpuen que quant que deus nos aja posatz en grans tribulacions. nos ha desempatz per aro. Gregori.

Latz sesia que yo no enteses a comtar si no los miracles ques son fetz en ytalia. empero sit uols per demostrar la dampnacio de la dita heretgia arriana. la nostra paula passara en espanja. e tornar nos nem per affrica en ytalia:- Pere.

De la un te delita. cor alegre hi uag he alegre men torn. g. xxxi. ca.

Per testimonj de moltes bones persones qui son uengudes despanja es amj cert. que per la predicacio del honrable baron leandro bisbe despoler amjc meu especial e familiar. Hermjnuldo rey fil del rey libigildi dels uisigotz. fo conuertit de la secta arriana ala fe catholica. lo qual amonesta e prega e per dons lagoteja. e ala fin per menaces espauentar cujda son pare qui era arrian. que tornas ala secta arriana. El fil respos que la ueritat de la santa fe catholica que auja resebuda no podia ne uolia lexar. lo pare fo fort irat del fil. e tolc li lo regne e tot quant auja. ne per tot ajço lo sant nos uolc moure. Apres lo malastruc pare

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uesen la sua fermetat/ mes lo en pson estreta/ e mala/ ab cadena de fer
re p lo col/ e p les mans/ la qual era de gran pes. e lo dit sant rey jo
uenet hermnuldo comença a meyns psar lo regne terenal. e ab fort de
siter amaua lo regne celestial. E quat q fos en la pson turmetat per
cadenas e p ligams: encare el se turmetaua q iasia en cilicis. e tra
metia a deu tot podos les sues oracions flamejans. q li donas com
fort e pseuança a meyns psar lo regne terenal. e aytat pus fort cat
mes ligat e encarcerat auia conegut q no era res ço qui li podia cer
tole. Vinet la festa de pascha a hora queda de la nit lo maluat pare li
trames .j. bisbe de la secta arriana. p tal que p la sua man lo dit sant re
sebes comunio de la maluada cosecracio. e que p ayço pogues tornar
a la gra de son pare. Mes lo baro tot donat a deu hermnluain p no. lo
bisbe arrian axi co dec/ e les sues amonestacios uirtuosamet meyns
psa. e si ben se gehia quat al defora. de dins empo estaua segur en gra
altesa de coratge. E cat lo pare ayço sabe p relacion del bisbe arria tra
mes la los seus carnicers qui lo seu fil auciessen/ la on jasia pres e ligat.
E cat foren dins la pson/ ab destral donare li al cap/ e axi auciere lo.
Ayço ctanamet en lo sant baro que el meyns psaua. Mas a demostrar
la sua glia/ no defallire miracles diuinals. cor en la hora queda d la
nit. cant de psalmodia fo oyt entorn del cors del rey martir. e p ayço fo
rey ustadetamet co a martir. Encara hi foren uistes tortes cremas/ e di
uses lums. les exequies fore molt sollepnes p aqls sans bisbes e ca
pelans/ e clergues celestials fetes. p que lo cors del sant fo en gran
reuerencia als faels. lo pare lo maluat e homicida sabe ayço/ e fo dolet
del fet. mes p tot ayço no uec a estamet de la sta fe. Cor cat que el co
negues la ueritat de la sta fe catholica. p paor de la sua get a esperordir

(c) 2006 Ministerio de Cultura

no ac gracia de uenir ala unitat de la sca fe. cor mes ama la honor del reg
ne el pfit temporal que el espiritual. el romas en sa error e en sa folia. lo
rey aqst quant que el estagues aytant quant uisc en sa error. empo quant
se dec morir comana son fil Rretharedon qui succey al regne al honrable
baro leandro bisbe. al cal auia fetes moltes uylanies. per tal quel dit
leandro lo conuertis ala fe catholica. axi com auia conuertit son frare. leandro
reselc en sa comanda lo fil del rey. el rey mori. apres la mort del qual
Rretharedo no uole seguir pas son pare infasel. ans segui son frare
martir. e conuertis de la maluestat arriana a la sca fe catholica. e puys tota
la gent dels uuisigotz en tant conuerti ala uera fe. que no lexa nuyl hom usar
de caualeria ne delcuna honor en tot son regne. qui fos per la malua
da heretgia enamic al regne de deu. E no es maueyla si es fet preica
dor del regne de deu aqst qui es frare del martir glorios. cor los meritz da
qst ajuden que el pusca moltz amenar ala sca fe. Cor certanament deue
creure que el en ayço no fora bastant si hermjnildo rey frare seu no fos
mort per ueritat. cor escrit es. Sil gran del forment qui cau en la terra no
mor tot sol esta. mes si mor aporta gran fruyt. Aquest fet que uesem
en los membres lo qual fet saben en lo cap. cor en la gent dels uuisigotz
nes .j. mort per tal que moltz ne uisquin. cor .j. gran faselment casec a com
seguir la fe. moltes messes de aies se leuaren :- Pere.

Ayço es cosa maueylosa en los nostres temps. Gregori .xxxij. capitol.

En lo temps del emperador iustinia se leua gran persecucio contra los fa
sels catholics per los uuandels arrians en affrica. los quals uua
dels encarceraren e malmenaren alscuns bisbes qui molt uirtuosament esta
uen per defension de la sca fe. lo rey daquesta mala gent uesen que ne per
paules ne per dons nols podia tirar ala sua error. nels pogues fer ces

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sar de picar e cuydas q̄ ab turmēs los ueces els trencas. e mipossals silenci q̄ no parlassen de la uitat de la fe. mes ꝑ aço els no uolgren calar. car si ho faessen cōsentirē ala error ho o semblara. ans fortmēt cridaren cōtra la maluada heretgia. ꝑ que lo rey encās ꝑ oradura feu lus arrancar les lengues. ueges cosa marauellosa e amoltz conegudа. q̄ enaxi parlauē ꝑ defension de la uitat aꝑs meyns de lengues. cō fahien abans cant auyē les lengues. e estegren fort axi cō sauyen acustumat:- Peir.

Ayço es cosa de gran marauella e de gran plaer. Gregori.

Escrit es. p. del fil del subiran pare. En lo comēçamēt era la paraula e la paraula era deus. e deu era la paraula. de la uirtut del qual se seguex totes coses son fetes ꝑ el. e sens el nient es fet. donqs q̄ns marauejam si poc sens lenga formar paraules la paraula q̄ feu la lenga.

A tot ço q̄ dig. e plau me molt. Peir.

Aquests bisbes eslengatz uegren a cōstantinoble. Gregori.

E en lo tēps que yoy anc al princep ꝑ les faenes de lesgleya. aqui auia .j. bisbe uey qui dehia q̄ el los auia uistz sens lengues parlar. e cridauē ab la boca oberta. uejatz q̄ nos no auē lengues e parlam. .j. dels casec aqui en ꝑcat de luxuria. e aytan tost ꝑde lo don del miracle. e ayço uēc ꝑ dret iudici de deu. q̄ pus que el no uolia ꝑuar cōtinēcia de carn. no agues paraules de uirtut sens lenga de carn. ara abasta ço q̄ auē dit cōtra la heretgia arriana. uuymes tornē parlar dels miracles qui son fetz no ha gayre de tēps en ytalia. Gregori. xxviij. capitol.

Sent Eleuteri del qual dessus he feta memoria pare del meu monestir de sen marcħ euangelista. lo qual es en la orta despolet. estec lonc de tēps ab mi en esta ciutat en lo meu mo-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nestir e aqui mori. del qual cõtaue los seus discipols q̄ oram auia resus
citat .j. mort. e par ben uer q̄ el era de tanta simplicitat e de tantes de
lagremes e de tanta cõpunccio. q̄ no es dupte q̄ aqueles tantes lagre
mes qui erien de tan humil e de tan simpla pensa. no poguessen a
cabar moltes coses ab deu tot podos. Daquest te cõtare yo .j. miracle
q̄ el me atorga. Una uegada q̄ el era en uiatge. e .j. nit no ac un posas.
el uẽc a .j. monestir de dones en lo qual auia .j. enfant qui cascuna
nit era turmẽtat per lo demoni. e les dones pregaren lo dit barõ de deu
q̄ uolgues que aqł enfant estagues ab el aqla nit. El lo resebe benig
namẽt e jac ab el aquela nit. lo matin les mõges demanarẽ al dit
barõ si neguna res auia esdeuegut al emfant. el sa maueja dyço cor
fort curosamẽt ho demanauẽ e respos q̄ no. adonqs eles li declararẽ qł
demoni lo turmẽtaua cascuna nit. per quel pregauẽ quel sen menas ab si
al seu monestir q̄ no podiẽ mes soferir ne ues lo seu trebay. lo barõ ho
atorga e lenfant al monestir sen mena. e quãt ac estat lonc de temps san.
.j. dia lo baron de deu tot alegre e mes q̄ no deuia dix als mõges. frẽs
lo demoni iugaua ab aqłes mõges per aquest enfant. mes depuixes q̄
el es ab los seruidors de deu no ses gosat acostar a el. dita la paula aquesta
aytan tost lo demoni pres lenfant e turmẽtal denãt totz. lo uey qui ayço
uiu comença a plorar. e quãt molt ac plorat los frẽs lo uolgrẽ cõsolar
e q̄ calas. ores el respos creesetz me que per cert no entrara uuy pan en
boca de negũ de nosaltres entro q̄ aquest enfant sia deliurat del de
moni. aytan tost totz los frẽs se posaren a la orõ. e nõ leuarẽ tro qł
enfant fo deliurat. e fo tãt acabadamẽt gorit que depuis auãt lo de
moni no ac poder en el :- Pere.

Creu q̄ alcuna poca de superbia lauia tocat. per que deus uolc quels

seus discipols fossen participans en lo miracle seu. — Gregori.

Axi es. car com el no pogues portar lo pes del miracle tot sol. parti lo
ab los fres e axil porta. yo mater phe en mj mater de quina uirtut era
la oro daquest baro eleuteri. car com yo era en lo monestir e auja la ma
lautia del trencament e del defalimet del cor e de les entramenes. la cal
malautia apelen los mõges agrigese sincopis. la qual p cascuna hora
me portaua ala mort. e si no fos p uianda cõfortat del tot me defalia le
pit. e com ayçom uegues la vigilia de pascha la cal deiune los enfans
petitz. e yo uis q no posqs deiunar comece a defalir. mes p lo plor q p
la malautia quat que fos gran. mes lo coratge trist tost acorla con
seyl. lo baron de deu me mene en loratori secretamet e soplegue li q
pgas deus p mj que donas uirtut q posqs dejunar aquel dia. e axi fo.
el sen entra en loratori e ab grans lagremes el se dona ala oro. e apres
pox q ac cõplida la oro el sen exi. e ala ueu daqsta bndiccio lo meu es
tomac resebe tan gran uirtut. q de la mja memoria fuse e menjar e ma
lautia. yom comece amarauejar qui era e qui era estat. agui cura del
monestir tro al uespre. e ben lauores trobem tam fort q sim uolgues
yo pogre passar tro alendeman seus menjar. e axi yo prohe en mj ma
ter q uer era ço q auja oyt dir del baron de deu. Pere.

Car tu as dit que aqst baron era de tan gran cõpunccio. uolria lar
gamet apendre qna es la uirtut de lagremes. p qe pc que tum de
clars qntes manes son de cõpuccion. Gregori. xxxiiij. capitol.

Compuccion es departida en moltes manes e natres. car los
penidens plajen lurs colpes. Jheremies en psona dels penides
dir. lo meu uyl ha gitades diuisions daygues. mes empo. ij. linat
ges son de cõpuccion pncipalmet. car aia sedejan deu primamet es

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pucta e tocada p temor e aps p amor. Primamet se dona a lagremes. cor can li mebra de sos mals ha paor q no sia p aqls liurada a penes pp̃etuals. e quat p longa anxietat de plor la sua fortelesa sera cosumida. una santitat nex de psupcio de uenia el coratge es enflamat en amor dels gogs celestials. e aquel qui primamet plorava p tal q no fos menat a turmet. puxes plora molt amargosament cor tant es alongat del regne. cor la pensa cotempla q son aqls chors dels angels. q es la copaynia dels espitz benoyratz. q es la magestat de la etnal uision de deu. E mes playn cor no ha los bens etnals. q no plorava p paor dels mals pp̃etuals. Enaxis fa que pfeta copuccio de paor tira lo coratge a copuccion damor. la qual cosa es demostrada e figurada en la sca istoria. que diu q ala fila de caleph sesen sobre lasen suspira. el pare dix li q as. ela li respos donem la tua bndiccio pare. Tu mas donada tra en secam doneme en regadiu. el pare dona li regadiu subiran e regadiu jusan. axo seu sobre ~~lo seyn~~ lasen. car lo coratge seyoreja sobre los bestials mouimes de la sua carn. la qual suspiran demana tra regadiua. cor al nre creador ab grans sospirs deuem demanar gracia de lagremes. Cor son ne moltz qui ja an resebut en don q parlen p iusticia q defene aqls qui son trebaiatz a tort. he an don de donar p amor de deu tot ço q an e an ardor de fe. mes no an gracia de lagremes. Aquestz an tra secana mes no la an regadiua. car en les bones obres posatz en les quals son grans e podoses he ardens lus couen p força que p paor de pena ho p amor del regne celestial ploren los mals q an fetz. mes tot axi co ja he dit. ij. maneres de compuccio. e p ço li dona son pare lo regadiu sobiran el regadiu jusan. Regadiu sobiran reseb la aia cant si mateixa

(c) 2006 Ministerio de Cultura

affligs e turmenta en lagremes per desirer del regne celestial. Rega diu iusan reseb can ploran tem los turmens dinfern. E per cert primament es donat lo iusan regadiu, e puys lo sobiran. Empero cor lo sobiran es pus digne, abans fa mencio del, que del iusan. e puys dec fer memoria del iusan:— Pere.

Plau me ço que dius. mes volria saber si son ara daytals barons en lo mon com lo notable baron eleuteri de qui as parlat. Gregori.

Florido bisbe de ferentina auia · xxxv. capitol:—

ab si .j. capelan qui auia nom amancio lo qual era de marauellosa simplicitat, qui ha aytal uirtut. que ala custuma dels apostols, posa la man sobre los malautz. e aytan tost goreyen per fort gran malautia que agen. Encare ha altre gran gracia que totes serpens per grans que sien aucit ab lo senyal de la creu que fa ab lo dit, axi que esclaten per lo uentre. e si la serp es fuyta dins forat. ala boca del forat fa lo senyal de la creu, ela serp cau fora del forat morta. Aquest baron uolgui yo ueser, e fiu lo estar en la enfermeria per alscuns dies, per par si auia gracia de gorir los malautz. Aqui auia .j. frenetic qui tota la nit cridaua axi con desanat. e no lexaua dormir los altres malautz. ans auie totz bona part del seu mal. Can lo dit capelan viu ayço. e ac escoltat .j. bona peça, el se leua de son lit, e tot gint anassen al lit del frenetic. e posa li les mans sobre lo cap, e ora. e aytan tost lo pacient se senti meyorat. e puys puiasl sen en altra casa, e aqui posas en oro. e cant ac .j. peça orat, el lo retorna al lit san e gorit. per ço que yo viu cresegui ço que auia oyt dir. Pere.

Gran edificacio es de uida, ueser axi barons obrans en terra.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

la celestial ihrlm en los seus ciutadans. gregori · xxxvi · capitol ·

NO celarè lo miracle q̄ deus tot podos uolc mostrar sobre maximian singular seu qui ara es bisbe de çaragoça. e la uoires pare del meu monestir. Cant yo era p manamēt del papa ala cort del empador a costantinoble p los negocis de lesgleya. lo dit pare maximiā p caritat de mi ab alscus de sos frēs mena la uesi. e cō sen tornaua a roma al meu monestir e fo en la mar da dri. leuas sobre gran tempesta de vens e de mar. en tāt q̄ la nau pde los timons el arbre trenca. e lentena ab la uela nana amar. e tota la esta los pde. e la nau se desclauela es desinua. e fo tota plena dayga entro ala cuberta sobirana. E lo barō de deu e totz aqls q̄ eren en la nau qui uiren q̄ no auiē altra estorta si no morir donarē pau la .j. al altre. e reseberen lo sant cors el sanc del redeptor. e recomanarē se a el que li plagues de resebre benignemēt les lurs aīēs. pus los corses liuraua a tan trible mort. Mes deus tot podos qui les lurs penses espaordi el tot naueyos sua la lur uida. Enaxi que p orde no gogitat e p miracle no ja mes acustumat lo dit baron els altres qui ab el eren conegren la pa de deu e la sua media. cor p .viij. dies la nau plena dayga tro ala cuberta feu sa via. el .ix.en dia uene al port de nichotronēsi. De la nau exiren totz sans e sals qui eren ab lo dit barō maximiā qui neri derrer. e aytan tost cō el fo fora de la nau la nau ana afons. enaxi cō si la exida dels fos carrec qui abisas la nau. E la nau qui plena domes en la mar auia portat e auia nadar. e quāt maximiā sen fo exit ab sos frēs no poc portar layga sens los homes dins lo port. p tal que deu tot podos demostras q̄ el auia ab la sua man aquesta tenguda carregada.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

la qual buyda dels homes e desempada no pot sobre les aygues estar.—
Quanta dies ha o entorn que tu Gregori. xxxvij. capitol.
uist ab mi Santulo puera del qual dessus he feta memoria. q
solia uenir a mi cascun any de la prouincia de nursia. Mes laltra dia uenc
.j. monge qui·m na porta fort desplasent missatgia e dolorosa e plena de
gran amargor. cor dix me que era desta uida passar. E si yo no me plor
de dolçor he memoria del. empero sens dupte recontare uuyl mes les sues
grans uirtutz. les quals yo apresi per relation de sans homes capelans
ueyns seus qui son homes lauraders e de marauellosa simplicitat. enaxi
com lo coratge dels entre si carament amans. dona gran ardiment de cari
tat e de familiaritat. e el request per mi moltes uegades forçat per dol
çor alcunes poques coses era forçat de torgar de ço que fet auia. de que yo
li demanaua. axi com yo sabia ja per altres. Aquest baro uenc .j. uegada
en .j. loc on auia .j. truyl doli. en lo qual longobartz premien olives.
e no podien treer ges doli. lo sant baro axi com fo entrat dins lo truyl
ab cara molt alegre axi com el era alegre de cor e de cara. el los saluda
e puys manals e dix que li omplissen lodix que portaua doli. Mes los
homes ferotges qui tot lo dia auien trebajat e no auien ges doli fet.
totz iratz els li resposen uilanament. als quals lo baro de deu respos
ab cara ia pus alegra. axi pregatz deus per mi que omplatz aquest o
dix a santulo e axi partiras de uosaltres. E com els uissen que els no
podien auer .j. gota doli de les olives com tot lo dia hi aguessen trebajat.
e lo baron de deu lus fos axi enuios ja li dixen majors uilanies. lo baro
de deu uesen que de les olives no exia ges doli ne podien .j. gota treer los
longobartz. feu se ayga aportar. e auista de totz el la senya. e ab les su
es mans el la gita en lo truyl. e daquelles olives per uirtut de la sua bendic

cion en tan gran abūdancia doli / qls longobartz qui debades auīe tre bayat / omplиren los lurs odres / el odre del barō de deu. e fasen grans gr̄es. cor aquel qui era uegut demanar oli / donan la sua bn̄diction auia ab gran larguesa dat / ço q̄ p̄mamēt auia demanat. Gregori.

Los longobartz auīe enderrocada .j. esgleya de sen lorenç. la qual lo baron de deu uolc reedificar. p que aiusta moltz masestres e moltz obres. E cō molt pan agues obs a tanta gent. e gran ne farina ne pan el no agues / ans li fos tot falit / e la obra no fos complida / els masestres reqsessen lo dinar. lo barō de deu fo molt anxios q̄ poria fer. e duna part lus debia q̄ ades aurīe lurs obs. e daltra part el era tot empatxat. Desores lus p̄metia / ço q̄ de dins li falia. e mētres que anaua ades ça / ades la axi anxios. uenc a .j. forn on lo dia passat les fembres del ueynat auīe lur pan cuyt. gorda layns si panetina hi agūe ges de pan lexat. E uui layns .j. pan sobre blanc / e fort gran. pres lo pan e portal sen. mes nol mostra als masestres. p tal q̄ si fos daquia cō no r trasqs peccar de pietat. Anassen p lo ueynat / e demanals sil pan fora lur / e totes dixen q̄ no / q̄ cascuna auia cobrat son pan del forn. Adonqs lo baron de deu sen ana tot alegre ab .j. pan a moltz obres. e amonestals q̄ faessen gr̄es a deu quils auia dat q̄ menjar / e q̄ ueguessen a taula. el lo posa lo pan deuāt / e menjarē ne assatz. e sobrals ne mes que nō auia posat a la taula. enaxi que .x. dies nagren totz los masestres els obres assatz a menjar / e sils ne sobra :- e la obra fo cōplida. E semblaua que p lo menjar dels homes lo pan cresqs en si / e sadolas los menjadors. Pere.

Ayço es cosa marauellosa. e semblant a la obra de xp̄st :- Gregori.

Pere aquel pasc p lo seu suudor moltz dun pan / qui sadola p si matex de .v. ~~milia~~ pans .v. milia homes qui aytambē multiplica

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pocs grans de semeça / en grans modelos de forment ales messes / la cal
trasc de la tera. e qui la samença e la tera de ment cera. Ores per tal que
not maraueyls dayço quel dit barō santulo ha fet de fora en uirtut
de nostre senyor. oges quin fo de dins per uirtut de nostre senyor. Un dia
longobartz agren pres .j. diaque / e tenien lo ligat / cor auien detrmenat
quel auciessen. E con uenc al uespre lo baron de deu santulo pregals
quel li lexassen / per que sen anas / la qual cosa no uolgren fer per res.
el qui uiu que en totes guises lo uolien auciure / pregals que almeys
quel li donassen agordar. Els li resposen / nos lot liurā ab aytal con
dicio / que si el sen anaua / que tu esteguesses ala mort en que el es jut
jat. la qual cosa lo baron de deu uolentment resebe. pres lo diaque en sa garda. e
a hora de myja nit quant el uiu quels longobartz dormien / desperta lo diaque
e dix li. veten / fug. deus ta deliurat. lo diaque respos. Yo placia a deu
pare que tu muyres per mi. lo baron de deu santulo forçal de fuger / e dix
li. Yo ages paor de mi. cor yo en la man son de deu. no aura poder so
bre mi si no aytant com el lus ne dara. Adonques fuse lo diaque / e la ferman
ça romas en lo nug axi com enganada. lo matin los longobartz dema
naren lo diaque. e lo baron de deu respos que fuyt era. e els dixen li. Tut
sabs que sen deu fer. lo sant respos ardidament ben ho se. e els li dixen.
Tu est bon hom / e not uolem donar gran turment / elegex cal mort
te placia. lo sant hom respos. en la man de deu son / auciets me en
aquela mort que el uuyla. Adonques totz los longobartz aordonaren
que fos decapitat / per tal que no penas en la mort lonc de temps. Car los
longobartz qui eren ⁒en contrada saberen que santulo era jutjat a mort. ⁒en aquela
anaren hi totz / per ço cor lauien aut en gran reuerencia. Ores empero con
fossen sobre cruels / ab alegria uolien ueser la mort. les hostz este

(c) 2006 Ministerio de Cultura

gren de totes partz · e lo baron de deu fo amenat en lo mig de totz · he
fo de tota la host triat lo pus fort quiy fos · del qual no era dupte q̃
en · j · colp no li leuas la testa · lonrable baron can fo en lo mig dels ho
mes armatz · correc a les sues armes aytan tost · cor demana que · j · poc
pusqs deu p̃gar / e fo li atorgat · e aytan tost el saboca en t̃ra / he ora · e
quat ac · j · poc orat / lo carnicer li dona ab lo peu / e dix li · leua leua · pa
re lo cap / e ajoneyl et · lo baron de deu se leua / e apeyla lo cap · posatz
los joneyls en t̃ra · E cant viu lespasa uenir sobre si · dix publicamēt ·
sen Johan pren la · lo carnicer tēc lespasa leuada en alt ab lo braç estes
ues lo cel / mes nol poc pus ne molt baxar · ans estec tot enregeyt · adon
qs tota la gent dels longobartz quis eren uegutz p̃ ueẽ la mort / ha gi
rada en laos de deu se comēça amaraueylar · e ab gran paor comēçaren a
honrar lo baron de deu · cor claramēt aparia de q̃na santitat era aq̃st qui
auia ligat en layre lo braç del seu enemic · fo request qs leuas / e feu ho ·
e p̃garen lo q̃ goris lo braç del seu enemic · axo denega e dix · yo en negu
na maña del mō no p̃garia deus p̃ el / si donqs nō iura q̃ ab aq̃ra ma
nuyl tēps no aucia negū xp̄ian · Mes lo longobart qui leuā lo braç
cōtra deu lauia p̃dut · forçat p̃ gran dolor q̃ soferia / iura que ia mes
no tocas x̄ian · Adonqs lo barō de deu mana li q̃ baxas lo braç · e aytan
tost lo baxa · e puys dix li / torna lespasa en lo fourre / e axi o feu · Cant
tota aq̃la maleyta de gent e ferotge agren uist aço / conexens lo barō
eēr de sobre gran uirtut / volgren li donar grans dons de bo y e de fe
des q̃ auien robades / e daltres joyes · Mes lo baron de deu nō uole res
pendre de tot axo · Mes ques lus dons de bons guardons / e dix lus · si
res me uoletz donar / datz me totz cans catius hic auetz · p̃ tal que ~~deus~~
~~deus~~ · aia p̃ que deia deus p̃gar p̃ nosaltres · axi fo fet / que totz los ca

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tus li foren liuratz. e axi aordonan la gracia sobirana / quant .i. p .i. se liu
ra a mort / moltz ne delliura de mort. Pere.

Ayço es cosa marauellosa. e quant que per altres yo ho sabes. emperço con
fes que tostemps quant mes contar / mes nouel he saboros. Gregori.

Not marauells en res de santulo. mes si potz penser qui fo aquel es
perit qui tenc aquela sua pensa tan simpla e elauada en tan gran alte
sa de uirtut / vn era lo seu coratge can detinena morir ab tan gran
fermetat per restaurar son proysme / e per la vida temporal dun seu frare. e
meyns presa la sua / e estes lo cap sotz lespasa. Quina donques força da
mor tenc aquel cor qui no ac pior de liurar si a mort per la salut dun
seu proysme. Per cert sabem quel honrable baro apenes conexia letres
ne sabia los manamens de la lig. per tal quels sabes liger. Mes cor com
pliment de la lig es caritat / el seruaua tota la lig en amor de deu / e
de son proysme. e aclo que defora no auia conegut / a el uiuia dins
en amor. e el qui per auentura nuyl temps no auia lest ço que del nostre
redemptor dix sen iohan. Cor aquel ha posada per nos la sua anima. axi
deuem nos posar les animes per los frares. lo dit baron sabia aquest ma
nament tan alt / mes per obra que per sciencia. Compare sit plau ab aquest
a e pega sciencia aquela sauiesa. e saben la sua ignorancia / uejam vn
jau aquesta nostra sciencia. e uejam vn sobrepuja en alt aquest la sua
disciplina. Nos buytz de uirtutz / parlam de uirtutz. e quax en
tre arbres carregatz de poms sentim la odor / mes non menjam. aquest
sabia pendre los fruytz de uirtutz / jatsesia que en paules el nols
sabes odorar :- Pere.

Prec te que digues per quant penses tu quels bons son axi tretz del
mon. e aquels qui podien viure ha edificacion. e no poden esser trobatz

o fort esta clar.· Gregori.

La malicia daquels qui romane merex q aqls qui podien pfit
fer/ cuytosamet hic sien leuatz. E co la fin del mo sa pisme los elegitz
hic son leuatz p tal que no uegen pijors coses. E p ayço diu lo pphi. lo
iust es perit/ e no es qui so pens en son cor. els barons de media hic son
toltz cor no es qui ho conega. It es escrit. obritz p tal que isqn aquels
qui la encalçaua. leuatz les pes de la uja. It diu salamo. Temps hia de tra
metra peres/ e teps hia de cuyer eles. Adonqs aytat co la fin del mo sa cos
ta/ aytat se coue a fer que les peres ujues sien cuyletes ala obra celes
tial. p tal que la nra ihrlm celestial cresca a mesura del seu edifici. em
po no entenem q totz los elegitz hic sien axi tretz/ qls pises hic ro
maguen sols en lo mo. cor muyl teps los peccadors no uenen a plor
de pnja. si no eren los exemplis dels bons quils tirassen a ben les
lurs penses:- Pere.

De buides me clam del eximent dels bons. pus q a foles hic ueg
exir los mals/ e a bost feta en infern anar. Gregori. xxxviij. capitol.

DAquesta cosa nor maneyls. p. cor la tua dileccio conec. Re
semur bisbe de ferentina qui fo baro de gran vida. qui fo
molt famjliar meu/ cota ami ço que el auja conegut de la fin del
mon. j. dia metres qt uisitaua son bisbat/ uec a lesgleja de sent
Eutici mr. la nit el se feu apejar en que dormjs en la esgleja del
mr. e aquis colga. e a lora de mija njt ne dormja ne ueglaua.
mes q era fort somiq. lo sant eutici mr li estec deuat qui li dix.
Resemur dorms. el li respos/ ans uegla. lo mr dix. la fin de tota
carn ven. iij. uegades ayço dit/ la uision del mr desparec. Adon
qs lo sant bisbe se leua/ e ab plor el se posa en oro. e aytan tost

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uegren aquels senyals terribles del cel qui de part daguylon partien ço
semblaua segetes de foc. e aytan tost aquela terrible e saluatge
gent dels longobartz exi de son loc, e senyoreja sobre les nostres testes.
el poble xpian qui era en esta terra en moltitut sens nombre, es tornat
a nient. Car les ciutatz son despoblades, los castels son enderro
catz, les esgleyas cremades. los monestirs dels homes e de les
fembres son destruitz. los camps son aermatz, e la terra es sens cul
tiuador, e es feta erm e bosc, e noy ha romasut habitador. les besti
es saluatges habiten per les uiles. yo no se que es en les altres par
tides del mon. mes en esta terra lo mon no tan solament denuncia
la sua fin, ans la demostra. Aytant donques es mester que nos pus
diligentment quiram les coses eternals, quant mes conexem que fugen
les temporals. Digne era aquest mon que fos menyspreat per nos, si
coses plasens ne riques nos donas. donques pus axi es flagellat, e axi
es turmentat. e pus tantes dolors nos doble, que cuida altre si no que
nol uuylam amar. Moltes coses foren dictores del fet dels sans.
mes no ho uuyl dir, car en altre enten cuytosament:- Pere.

Car yo ueg moltz xpians duptar de la uida de la anima apres la mort
de la carn. prec te que tum deges dir ço qui per rahon sen pot parlar, ho per
exempli mostrar. per tal que aquels quiy dupten sapien que la anima no fe
nex ne mor ab la carn, ans viu per tostemps:- Gregori.

Aço es obra de gran trebayl, e majorment a corage entes en
altres faenes. mes emperò si profit sen pot seguir, yo lexare la mia uo
luntat per profit de mos proismes. e aytant com la gracia diuinal ajudant yo
pore, yon mostrare en aquest quart libre que la anima uiu apres la carn:-

Explicit liber tercius dialogorum. deo gracias:-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Aci comença lo quart libre del dialogorum. prolec: primer capitol:

Pos que per sa propria colpa dels gogs de paradis fo foragitat
lo primer pare del humanal linatge. vene en la misia
la qual soferim daquest exil e ceutat. per ço cor percam de
si escampat. ja aquels gogs de la terra de paradis. los quals per
manament contemplaua. ues no pot. En paradis certanament adam
auia acustumat usar de les paraules de deu. e per la nedesa de cor
e per altre duysion intellectual era companyon dels sans angels. Mes
pus que aci fo caut el se parti daquest lum de la pensa. del qual era tot com
plit. de la carn del cal nos natz en la ceutat daquest exil. oym certanament
que es paradis. e que es la nostra region. e que son angels dequi ciutadans. oym
aytambe quels esperitz dels sans acabatz son companyons dels angels. Mes
los homes carnals cor corporalment no poden esprouar les coses no uisi
bles. dupte si es uer ço que ab los uyls corporals nos pot ueser. lo qual
dupte certanament lo primer pare no pot auer. cor foragitat dels gogs de pa
dis. ço que auia perdut remembraua. per ço cor ho auia uist. Mes aquestz no
poden les coses oydes sentir ne remembrar. cor negun no ho ha esprouat
axi com el. E es ayço per aytal manera com si una fembra preyns era mesa en
carcre escura. e aqui enfantas. E lenfant nat en la carcre sia nodrit. e
cresca. al cal si la mare diu qui la engenrat e nodrit. la claror del sol
e de la luna. e de les esteles. e li nomena puigs camps aucels uolans.
e cauals correns. e lenfant que es nat he nodrit en la carcre. no sapia
res si no les tenebres de la carcre. he oya que certanament aquestes co
ses son. Mes cor non ha esperiment no ho uuyla creure que sien uertadera
ment. enaxi los homes natz en la ceutat daquest exil. can oen que coses
subiranes e no visibles son. dupten si es uer. cor soles les coses iusa

Biblioteca Publica de Tarragona

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nes e uisibles en les quals son natz an conegudes. p que fo p deu aor-
donat e fet quel creador de les coses uisibles e no uisibles. Vn fil seu
soler de deu lo pare uengues ala redempcion del humanal linatge. e tra-
meses lo sant esprit als nres coratges. p tal que p el uinificatz cresegues-
sem les coses q encare saber no podie p esperiencia. Donques totz cans som
qui aue resebut lo sant esprit de la nra salut no duptam de la vida da-
quels q no podem ueser. Mes empero tot hom qui no es ferm en esta cresen-
ça deu sens tot dupte dar fe als ditz dels majors. e en aqls qui per lo
sant espi[illegible]nen de les coses no uisibles deuen creure. Cor trop
es fol lenfant si estima la mare dir mentida de la lum p ço cor el no co-
ney si no les tenebres de la carcera. Petr.

Plau me ço q dius. mes aqt qui no creu q coses no uisibles no sien
certanament aytal es no fasel. e aquel qui es no fasel en ço que dupte.
no demana fe ans ho fa probacion. Gregori. ij. capitol.

Verdadament te dic q sens fe neguex lo no fasel no viu. Cor si en
aqt no fasel uols demanar cal pare ho cal mare ha auda. ayta
tost respondra aqt e aqla. E si apres li demanes si sab cant fo concebut
ne si uese cant nasc respondra q nos sab. e empero ço q no sab creu. en
ayço q sens dupte confessa qui es son pare e sa mare. Petr.

Comfes q entro are yo no sabia q infasels aguessen fe. Gregori.

Per cert los infasels an fe. mes yo uolria q la aguessen en deu.
car si aqla auie no sien infasels. Mes de la una part son dignes de
reprehension de la lur infaseltat. e daltra part los deu hom tirar ala gra-
de la sca fe. Cor si del lur cors uisible cresen ço q no an uist. p que no
cresen les coses no uisibles les quals nos poden ueser corporalment.
E que apres de la mort de la carn la ana uisca. Pues p rahon la qual

(c) 2006 Ministerio de Cultura

empo es ab fe entramesclada. Gregori ·iij· capitol.

CErtanament deus tot poders ha creatz ·iij· esperitz q̇ an vida. So es assa
ber ·j· qui no es cubert de carn / ne mor ab carn. Altre q̇ es cubert
de carn / mes no mor ab carn. lo terz qui es de carn cubert / e mor ab carn.
lesperit qui no es cubert de carn / ne mor ab carn / es dels angels. lesperit
qui es cubert de carn / e no mor ab carn / es la anima dels homes. lesperit qui
es cubert de carn / e mor ab carn / es de les besties / e dels aucels. lom ena
xi doncs com es al mig creat / q̄ fos pus bax dels angels / e pus alt de les
besties. ha alcuna cosa comuna ab lo subiran. e alcuna cosa comuna ab
lo jusan. ço es assaber inmortalitat desperit ab langel. e mortalitat de carn
ab les besties. entro q̄ la mortalitat de la carn absorbesca ab gloria de re
surreccio. E aiustan se ab lesperit la carn sia perduda tostemps. el espirit ab
deu se aiustan sia perduat en deu. la qual carn empo en los repro[v]atz no fa
len los turments. car defalen esta tostemps per tal q̄ aquels qui ab lesperit
he ab la carn an peccat / tostemps uisquen essencialment. he en carn e en espe
rit sens fin moyren :— Pere.

A la rahon dels fasels plau tot ço q̄ tu dis. empo pregue te que digues
per que tu fas tan gran departiment entre lesperit dels homes / el esperit de les
besties / com salamo diga: yo he dit dels fils homes en mon cor q̄ deus los prouas
els mostras esser semblans a les besties. E per ayço ·j· es la mort del hom / e
de les besties / e agal es la condicion de cascun. la qual encara tenen vna mate
xa sinia subtilment seguexen. e aiustay / axi com lome mor / sis fan les besties.
En semblant manera moren totes coses. car lome no ha res mes q̄ les besties.
A les quals paules generalment aiusta la sua sinia dien. Totes coses son sotz
meses a uanitat / e totes coses van en ·j· loc. De terra foren fetes / e en terra
agalment retornen :— Gregori ·iiij· capitol :—

LO libre de salamo en lo qual aquestes coses son escrites ha nom
ecclia[s]tes qui propriament uol dir disputador ho enseiador. En dis
putacio la sentencia se proposa. per la qual la discordia de la gent sia refrenada.
e com moltz diuerses coses senten per la sentencia del enseiador a vna sentencia son ame
nades e concluses. Aquest libre donques per esta rahon ha nom concionator que vol
aytant dir com aquel qui pren en si rahons de diuerses persones. per ayço cor sala
mo pres en si manera de poble entre si discordant per tal que per inquisicio di
ga aqueles coses les quals a la fola pauentura per temptacion sentiria. Cor ay
tantes sentencies quar per inquisicio mou quar aytantes persones de diuerses en
si pren. O es lo concionator entender quar a manera dom qui ab la man estesa lo
brugit apaga. e aquels a .j. sentencia retorna. car ala fin del libre diu tot agal
ment oiam la fin del parlar. Tim deu e sua los manamentz daquel ayço es tot
hom. Si donques en aquest libre per lo seu parlar no auia preses persones de moltz per
que ha oyr fin de parlar ab si agalment totz amonestaua. donques per ayço en
la fin del libre diu totz agalment oiam. el es testimonj aci car en si prenen
persones de moltz no ha parlar quar tot sol. per que altres coses son qui
son mogudes en aquest libre per inquisicio. e altres coses per rahon satisfan. e
altres ~~que diu~~ coses que diu per temptacio de coratge qui es entes a delit daquest
mon. e altres coses qui son per rahon tirades. per les quals lo coratge sia alu
nyat de plases mondanals. Cor aqui diu ayço per cert me par bon que casaun
menuc e bega es don plases en ço que ha trebaiat. E apres ben aual diu. mes
ual anar a casa de plor que a casa de conuit. donques si bon es meniar e beure.
meylor cosa semblaua que fos anar a casa de conuit que ha casa de plor. per que
manifestament apar que ayço pronuncia en persona dels enfermis. ço es quant diu
ayço apar bon meniar e beure. e ayço cant diu meylor cosa es anar a ca
sa de plor que de conuit. determena per difinicio de rahon. cor aytan tost

(c) 2006 Ministerio de Cultura

destrui les rahons de son dit. E qn sia lo psit danar a casa de plor. mostra
ho car diu q en aqla es amonestada la fin de totz los homes. el hom vi
uent se cogita que li a auenir. It es escrit. alegret joue en lo teu jouent.
e apres per se seguex. Certanament jouent e delitz son coses uanes. Apar do
qs que ço q auja amonestat primament e puys ho ha repres. q quar
p carnal desirer ho auja dit. e ayço puys p iutiar de judici fina. enaxi
donqs co la delectacio de la carn exprimen relaxades totes cures denu
cia bona cosa eer menjar e beure. la qual cosa apres p rahon de judici re
pren, co diu meylor cosa es eer anar a casa de plor q a casa de conuit. ena
xi co diu q joue se deu alegrar en son jouent p deliberacio de carnals de
sirs. e empero apres p difinicio de sciencia diu. jouent e delitz eer cosa uana.
enaxi lo nre concionador. Enaxi co de pensa dels enfermes pposa sciencia de
humana suspicio car diu. Vna es la mort del home e de les besties. e en
egal es la condicio de casciu. enaxi co lome mor e aqles moren. e en sem
blant manera espiren totes coses. e res no ha lome mes q les besties. lo
qual empero p difinicio de rahon apres posa la sua sciencia dien. q ha mes
lo sauj quel fol, ne qt pobre, si no q uaja la on es sa ujda. Aquel do
qs qui dix res no ha mes lome q les besties. el mateix altra uegada
determena qt sauj ha mes. no tan solament que la bestia, ans ha mes qt
fol. ço es saber q uaja la on ha sa ujda. En les quals paules prime
rament mostra que la uida dels homes no es ayci. la qual cosa confes
sa eer en altre loc. Adonqs lom ayço ha mes q les besties, cor eles
apres la mort no ujuen. el home ladons comença a viure. car p la mort
de la carn aquesta ujda uisibla consuma. lo qual apres ben aual diu.
Tot quant por obrar la tua ma, cuytosament ho fe. cor ne obra ne ra
hon, ne sciencia, ne sauiesa sera en infern, on tu cuytadament vas. En

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qual manera donques es vna la mort de les besties e del hom en agal condicio/ ho com se pot fer/ quel home no aja mes que les besties/ com les besties apres la mort de la carn no uisquen. el esperit dels homes per les lurs males obres apres la mort de la carn menatz a infern en aquela mort no more. Mes en cascuna tan dessemblant semblança es demostrat/ quel coronador uitader/ aquela cosa per temptacio carnal dix. e ayço apres per ueritat dels espirituals determena:— Pere.

Molt me plau la mia ignorancia, per ço cor tan subtilment he apres ço que no sabia. Mes prec te que tu uuyles sofrir si yo segons la custuma del ecclesiastes nostre prenc en mi persona dels enferms. per tal que quar per inquisicio dels ueyls puscha mils profitar. Gregori:—

Per que yo no sostenria/ que tu nou enclinasses a la infirmitat de nostres proismes. com sent pau diga. yo son fet a totz totes coses. per tal que totz faça salus. la qual cosa com tu per enclinament de caritat auras complida en esta cosa. es digne de gran honor. en la qual ressembles la custuma del noble pricador:— Gregori. v. capitol.

Una uegada sesdeuenc que mi present .j. frare parlan se mori. lo qual parlan ab mi yo uesia/ e sobtosament uiu mort. mes empero si la anima ne fo exida/ ho no/ no ho uiu. E fort sembla dura cosa/ que hom cresega/ ço que nuyl hom no pot ueser. Item gregori.

Quina maneya es. p. si no uist la anima yxen del cors/ la qual estant en lo cors no ueys. penses te que ara com tu parles ab mi e no potz ueser la mia anima/ que per ayço yo sia sens anima. Certanament la natura de la anima es aytal que ueser nos pot. e axi no uisible yx del cors/ com no uisiblament esta en lo cors.— Pere.

Mes empero la uida de la anima estant en lo cors/ puse pensar per los

(c) 2006 Ministerio de Cultura

moujmēs del cors. car si la aīa no era en lo cors/ los mēbres del
cors nos porie moure. mes la uida de la aīa aps la carn/ en cals
moujmēs ne en cals obres sia/ no ho ueg. p tal que p les coses uj
sibles/ pusca culir ço q no pusc ueser:- Gregori:-

Certanamēt te dic q ayço no es de tot en semblant maria. ans
es en maria dessemblant. car enaxi cō la uirtut de la aīa uiuifica
lo cors el mou. enaxi la uirtut diuinal cōpley totes les creatures. he
les vnes coses uiuifica inspiran/ he ales altres dona tan solamēt
q sien. Car enaxi cō tu no duptes q deus no uisible es creador/ he
regidor/ e complidor/ e gordador de tot quāt es. e trespassa e soste
tot quāt es. e es sens començamēt e sens fin/ e q es no uisible.
Enaxi no deus duptar que aqst no aja fueys no uisibles. deuem
donqs aqles coses qui mostren a semblança entendre/ daquel a qui
fueren. enaxi q aqueles coses qui fueren a no uisible/ creem eēr
coses no uisibles. Quines coses donqs creure eēr aquestes sino sans
angels els esperits dels sans. Axi donqs cō considam lo moujmēt del
cors p petita cosa/ conexs la uida de la aīa estant en lo cors. enaxi la
uida de la aīa treu del cors/ deus pensar p gran cosa e alta. car aq
la pot uiure no visiblemēt. la cal coue eēr al fuey del creador no
uisible:- Pere:-

Tot ço q tu dig es ben dit. mes empo la pensa no uol creure ço
que no pot ueer ab los uyls corporals:- Gregori:-

Con lapostol diga que fe es fermetat de les coses q espam. e tr
hon daqles coses q no uesem. ayço uertadamēt uol dir eēr creegut
qui no pot eēr uist. car ço qui pot eēr uist/ no pot eēr creegut.
empo p tal que breumēt te retorn a la materia/ dic te q nula cosa uj

BIBLIOTECA PUBLICA DE TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sible no pot eer uista / si no p les coses no uisibles. Poste q totes les coses corporals ab los uyls corporals gardes. empo luy corporal no ueuria / si do qs cosa no corporal noy aydaua a uesr. cor tol la pensa la qual no es uista. e delades poses res denat los uyls qui uesien. Sostrau la aia al cors romanen obertz los uyls en lo cors. si donqs p si matex uesen / p que no uesen quat la aia nes fora. P que potz conee que les coses uisibles no son uistes / si no p les no uisibles. Posem donqs deuat los uyls de la pensa e dificar casa. grans peres leuar / e altres coses fer. deman te qui fa aqsta obra. si la fa lo cors uisible lo qual leua ab les mans les peres / ho la aia no uisible qui uiuifica lo cors. tol donqs aquela cosa qui no es uista en lo cors. e aytan tost romane no uisibles totes coses que semblaua q mogudes fossen los corses uisibles dels metals e de les peres. P qs deu hom pensar q en aquest mo res no pot eer a ordonat si no p creatra no uisible. cor enaxi co nre senyor tot podos espiran e coplen aqles coses qui an rahon. e uiuifica e mou les coses no uisibles. coplen / mouen uiuifiqn de poc en poc los corses qui son uistz :- Pere.

Per aquestes allegacions planamet son uençut. quar forçat estimar q aquestes coses uisibles no son res. que primamet en mi pnen psona dels enferms de les coses no uisibles duptaua. p qt dic q trop me plau tot ço q dis. Mes empo enaxi co la uida de la aia estant en lo cors conec p mouimet del cors / axi la uida de la aia aps lo cors p alcunes coses manifestes e testimonians cobeseg conexer :- Gregori. vi. capitol.

En aquesta cosa. p. sil cor de la tua dileccio atrop apeyat / en la allegacio no aure trebay. Con te penses qls sans apostols els sans martirs de xst aguessen aqsta psent uida meyns psada / e donades lurs aies a mort de carn / si no sabessen q pus ctana uida de les aies aps

(c) 2006 Ministerio de Cultura

se seguis. e tu mater empo no diras q la uida de la aia estant en lo cors p
los moujmes del cors conegues. Veges aquestz qui an posades lurs aies e
cresegren q apres la mort de la carn les aies uisqn casun dia resplan
den p miracles als corses mortz daqlls. los malautz ujues uene e son sa
natz. los piurs uene e son p lo demonj turmetatz. los endemoniatz hi ue
ne e son deliuratz. los lebroses hi uene e son mondatz. los mortz hi son a
portatz e resusciten. Penset donqs en qna maña ujue lay les aies dels la
un ujue los corses dels quals ayci mortz en tans miracles ujue. Si don
qs la uida de la aia estant en lo cors conejs p moujmet dels mebres p
q not penses la ujda de la aia aps lo cors aytambe p los orses mortz en
uirtutz de miracles:- Peir.

Creu q nuyla rahon en aquesta allegacio no cotrasta. en la qual p
les coses uisibles som forçatz creure ço q no uesem. Gregori. vij. capitol.

Messus te calat cor la aia dun qs meza no uist. mes ha ayço fo
colpa que ab los uyls corporals cosa no uisible uolguist uer. cor
moltz dels nres nedejans luy de la pensa ab fe pura e ab rahon complida
moltes uegades an uistes aies exir de la carn p que ara es obs que yo conte
en qual maña les aies yxens sien uistes ho cantes coses eles agen uist car
exien en tal maña que ço q complidamet a cor uaguejan rahon planamet
no satisffa exemplis lamonesten:- Gregori. vij. capitol:—

En lo segon libre daquesta obra he ja dit quel honrable baron bene
set axi co apsi recontans los seus fasels discipols estant luyn de la ciu
tat de padua la aia de sen germa bisbe a hora de mija nit en semblança da
uistamet de foc viu eer portada al cel p angels. la qual aia al cel pujan el
esgardant lo sinc de la sua pensa fo tat aramplat q quar sotz .j. raig de sol
denat sos uyls tot lo mo viu ajustar:- Gregori. ix. capitol:—

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Encara mes aglo mateys recontans apresi. que dos nobles barons he bons letratz frares germans. la .j. dels quals avia nom speciosus. el altra gregori. se mesen en la sancta congregacio de sen benesset. los quals lo dit pare posa en lo monestir qui esta costa la ciutat de tarratz. lo qual el avia edificat. los quals ditz frares avien auda molta pecunia en lo mon. mes tota la avien donada a pobres per redempcion de lurs animes. e endos estegren en lo dit monestir. Esdevenc se que speciosus fo trames per negocis del monestir costa padua. e .j. dia gregori frare seu dementres sehia a taula ab los altres monges levat per esperit. de tan luyn viu la anima de speciosus germa seu la qual fo exida del cors. la qual cosa ayta tost el dix als monges. e correc e atrobà son frare sepelit. e troba que aquela hora era passat que el avia vista la vision:- Gregori. x. capitol.

Un fasel religios quant yo era en lo monestir me contà que alscuns venien de cicilia a roma. e cant foren amija mar. els viren que angels sen pujaven al cel la anima dun ser de deu qui estava reclus en .j. loc qui a nom samna. e cant foren a port. encercaren la ciutat del ser. e troberen que aquel die era passat lo sant hom. en lo qual els viren quels angels ne pujaren la anima al regnes del cel:- Gregori. xi. capitol.

Encara quant yo era en lo meu monestir per recontament dun honrat baron conegui ço que dic. contava quel honrable pare que avia nom fires edifica monestir en lo loc apelat camp plasent qui es luyn per .vi. milles de la ciutat de mursia. e nostre senyor deus tot poderos fiu en aquest gardal del batiment perpetual. e fiu en el gran aspresa e gran gracia. e quant lagues amat flagellan primerament mostra lio apres el goren. cor per .xl. ayns estec en tenebres de cecitat. en tant que no viu poc ne molt. oyas com nuyl hom sens la gracia de deu en trebayls no esta ferm ne pacient. ans del flagel fa son pro per pecat de impaciencia. e dela un deuria esperar fin de peccatz. si ne acreiment.

e p rahon dayço deus uesen les nres enfermetatz en los seus batimens mes
cla gorda. E enaxi en los trebayls als fils ara fa iusticia ab medicina. p tal
que els sien tals q pus dreteramet lus aja medicina. e dequi fo q lo sant
ueyl uolc affligir p tenebres foranes mas nuyl teps de la luu ne de la
luu de la aia no fo desempat. ans aytant co fo flagellat defora en lo cor
s p lo sant espit gordat e consolat de dins en lo cor. en tant que quant fo co
plit lo teps de .xl. ayns en la cecitat lo senyor li rete la uista corporal. e li
denuncia que breumet exiria de la uida. el amonesta q als monestirs qui
li eren entorn la paraula de uida picas. Enaxi q recobrada la uista corporal
uisitatz los fres obris lo lum del cor. a la qual cosa el uolentosamet obey
ana p los monestirs els manamens de uida lus pica. los quals obra auia
apses. enaxi que p .xv. iorns estec en la picacio. e puys torna sen al seu
monestir. e aqui estant en lo mig dels fres serebe lo sant sagramet del al
tar. e aytan tost comença cans espitual de psalms. enaxi q dementre qls fres
psalmeiauen el se dona a oro e oran rete lespit a deu. e totz los fres qui aq
eren psens uiren que li exi de la boca .j. coloma la qual trenca la uouta de les
gleia e uesens los fres sen puia sus al cel. Rahon p que la sua aia aparec
en semblança de coloma es p tal q deus mostras qt dir sant ab coratge co
lumbin li auia seruit.— Gregori .xij. capitol.—

Encare mes te dire ço quel honrable baron esteue abat lo qual no ha
gayre passa desta uida en esta ciutat. lo qual tu ben coneguist. lo
qual me dehia q en la puincia de nursia auia .j. capelan lo qual ab gran te
mor de deu regia la sua esgleya qui li era comanada. lo qual del teps a en
ça que fo ordonat la sua capelana amaua axi co a sor e gardaua se de la axi
co denamic a si no la lexaua acostar p neguna rahon. Cor ayço an propri
los sans que moltes uegades ço quils es legut fugen. p tal q en ço q nols

es legut no cagen. p que lo sant p tal q no pogues caser en neguna colpa
negu fuey quat que li fos necessari dela no nolia pendre. Aquest donqs
honrable pare baron co lonc teps santamet agues uistut. la yn coreten dt
seu orde de fort febra malaut ala fin sa costa. e cat ayço viu la capelana
ela sa costa ala cara del p ueser si respiraua. la qual cosa el senti. e cat q
no agues a penes ges despit ne pogues parlar. tot son esforç feu que po
gues parlar. e p lescalfamet del espit comença a cridar. partex te de mi
fembra. encara viu lo foguet osta la paja. la fembra sen parti e el co
bra uirtut del cors. e comença a cridar ab gran gog. ben sien uegutz los
meus senyors p qual rahon uos plau uenir al pobre uře suidor. uag ne
uag ne gres faç gres faç. E demetre q soue ayço dehia demanaře li aqls
qui en torn li estaue aqui ho debia. als quals tot mauejos respos. e no
uesetz los sans apostols qui son uegutz los benoyratz sen. p. e sen pau pri
ceps dels apostols no gordutz. als quals altra uegada girat el dix. ueus
qu uag ueus qu uag. entre aqstes paules el rete la aia a deu. E que ůta
deramet agues uistz los apostols mostra ho en ço qls seguj. la qual
cosa moltes uegades sesdeue als dretures q en la lur mort uesen ui
sion dels sans qui son passatz. p tal q nols faça paor la penal sina de
la lur mort. anas demetre que ala lur pensa la copaña dels celestials
ciutidans es demostrada del auistamet de la lur carn sens enug de
dolor e de paor sien partitz :– Gregori. xiij. capitol.

P Er esta rahon no calare ço que p bus suidor de deu tot podos
qui es abat del monestir quia no venat qui es en esta ciutat de
p bo aoncle seu bisbe de rieta me cota e dehia q cant lo dit bisbe sa cos
ta ala fin de la sua uida greu malautia lo pris. la qual cosa quat son
pare viu qui auja no oxarimo feu uenir metges si pauetà li poguesse

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ajudar. mes totz diven q̄ el no podia escapar. e cant fo hora de sopar / e fos ho
ra tarda. lonrable bisbe anyrias mes de la salut dels altres q̄ de la sua. e
amonestals q̄ puiassen sopar ab son pare / e que pensassen dels matexs.
enaxi q̄ totz sen partire exceptat. j. enfant qui encare es viu. lo qual de
mētre q̄ estaua costa lo lit del bisbe. soptosamēt el viu alscūs barōs ves
titz de blanc entrar al sant bisbe. e auiē les cares trop luens. la qual
cosa cant lenfant viu / demana qui ere. p lo crit del qual lo bisbe sestre
meti / e gorda qui eren aqls. e conec los / e comēça a cōsolar lenfant e dix
li / no ages paor. q̄ sen iuiunal / e sent eleuteri martirs son aquestz qui
son uegutz. Mas lenfant no poc sofferir la claritat / e fuse defora. e dix al pa
re e als metges ço q̄ auia uist. los quals curiosadamēt denalare el malaut
mort atrobarē. car aqls lo sen auiē menat / la uista dels quals auia
lenfant espauentat :— Gregori. xiiij. capitol.

Apres ayço aun apar q̄ yo no deja calar ço que p relacio de bo
nes psones he fasels he apres. En lo tēps dels gotz Galla noble do
zela desta ciutat fila de simac cōsular / al tēps de la sua creença fo dona
da a marit / e dins. j. any ela fo uidua. la qual cō escalfan la abūdancia
del mōt / e riqses e iouēt la apelassen ha altra marit. elegi mes p espi
rituals noces eēr ab deu aiustada / en les quals comēça plor / e finalmēt
ue hom a gogs pdurables. q̄ no feu a noces carnals / les cals comēcen en
plasers / e feneren ab plor. E cō aquesta fos de natura trop calda / dixen li
metges q̄ si no tornaua ha abraçamēs dome / que p rahon de la grā calor /
q̄ lo seu cors era contra natura femenyn / q̄ axi cō hom auria barba. la qual
cosa axi finalmēt sesdeuenc. Mas la sancta fembra nō teme res q̄ cant a defo
ra mal li estagues. car la belesa del espos de dins caramēt amaua. ne feu
força si ayço en ela sen seguia / q̄ al seu espos celestial ne ha ela ne plasia :—

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Axi donqs que aytan tost com son marit fo mort lexa uestadures seglars he donas al servey de deu en lo monestir qui es en lesgleja de sen. p. e aqui per molts ayns ela se dona a gran oro ab simplicitat de coratge. e feu molt largues almoynes als pobres. E cant nostre senyor deus ac aordonat que per sos trebayls li retes goardon perpetual. a ela uenc malautia de cranc en la mamela. e ela auja aytal custuma que de nits fasia cremar dos lums denant son lit per ço cor era de luu e no tan solament ahirava tenebres espirituals ans aytambe ho fahia corporals. la qual com una nit ela jagues tota hujada e trebayada per rahon de la malautia. vin sen. p. denant lo seu lit estar entre en dos los lums. e no fo espaordida ans per amor pres ardiment. e tota gojosa dix li. que es senyor meu son me perdonatz mos peccatz. E aquel axi com es benigne ab cap clin seja li e dix li. Tots tos peccatz te son perdonatz vine. e axi per ço cor en lo monestir auja .j. monge que ela sobre totes amava dix aytan tost. prec te senyor que sor beneyta uega ab mi. e sen. p. respos. no aquela mes aytal ueta ab tu. e aquela per que pregues seguir ta al .xxx.en jorn. ayço dit lapostol desparec. e la santa feu se uenir labadessa e dix li tot ço que auja uist ne oyt. e al tercer dia ab aquela que sen. p. auja dit ela passa desta uida. e laltra per que ela auja pregat la segui al .xxx.en jorn. lo qual fet es en memoria en lo dit monestir enaxi com si ades era estat fet lo miracle :—

Gregori. xv. capitol :—

Mes encara deuetz saber que moltes uegades sesdeue que a les animes dels elegitz cant ixen del cors dolçor de cans celestials lus es donada. per tal que can aquela dolçor oen dolçament lo departiment de la anima e de la carn negun greuge no sente. Don me membra que yo he dit en les homilies del euangeli que en aquel portxe qui es deuant lesgleja de sen climent fo .j. qui auja nom Servulo. lo cal tu coneguist. lo cal era pobre de riqueses.

mes era rie de nitz. E per longa malautia era desp[o]derat. cor depuys que nos lo coneguem jac despoderat al lit. que dixe que no podia de peys estar. ne al lit seser. nes podia peyer. ne al lit per si girar. mas auja mare he frare qui li servien. per la man dels quals tot ço qui per almoyna li era dat als pobres el ho fasia donar. e cant que el no agues apreses letres ne sabes. em pero libres auja conpratz de la santa escriptura. e per religioses e pelegrins los quals en son alberc resebia la santa escriptura liger se fasia. en tant que segons la sua manera la santa escriptura conplidament apres. con de tot en tot letres el no conegues. estudiaues en les dolors que soferia fer gracies a deu. e entendre a loar deu de dies e de nitz. ores cant auenc que per tan gran paciencia degues resebre guardon la dolor li puja al cor qui era en los mebres defora. e quant conec que prop era de la mort el sona als pelegrins que hostelejaua que se leuassen. e que per rahon del eximent del esperit que esperaua cantassen salms. E dementre que el ab els ensems cantaua. soptosament en aquels qui cantauen el dix ab espauent de gran clamor calatz. no oyts cantes laors de deu caten al cel. E dementre que el estaua tot eleuat en escoutar los cans celestials. aquela santa anima fo de la carn deliurada. la qual dementre yxen tanta flayror de bona odor aqui fo escampida. que totz cels qui aqui eren foren de sobre gran suauesa sadolatz. per tal que per ayço coneguessen clarament que les celestials laors auien aquela santa anima resebuda. Ala qual cosa fo .j. monge nostre que encara es viu. e ab grans plors comta que entro que son cors fo sepelit la odor nols exi del nas :- Gregori. xvi. capitol.

En aquestes homilies recorte vna cosa la qual speciosus capelan meu sab ben. En aquel temps quant yom mesi en orde. vna ueya qui auja nom redepta qui era en abit de religio estaua en esta ciutat costa lesgleya de santa M. aquesta fo decebla daquela Rendula qui fo dona de grans

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uirtutz e fahia uida hermitana als pugs de panestre. Aquesta redempta auja dues deixebles en semblant abit. la una auja nom romula laltra nom se com sa nom mas la conec per cara. aquestes totes .iij. estauen en .j. caseta e fasien vida pobra de coses temporals e rica de bones custumes. Aquesta romula per grans merits de vida passaua sa companyona. era de gran obediencia e de subirana paciencia e tenie silenci en sa boca. e continuament entenja a oracio. Empero cor moltes uegades sesdeuen que aquels los quals los homens estimen perfetz. encara en los uylls del subira masestre an alcun defaliment. enaxi com homens qui poc saben creent uesen .j. segel qui no es encara complidament format comencen lo a loar enaxi com si auja tot son compliment. empero lo masestre los esgarda. el lima el bat ab lo martel. e si be lou loar no esta que el nol lim e nol bata. Aquesta romula que dita he uenc a malautia de despodament. e per moltz ayns jac en lo lit de totz sos membres despoderada. mes per impaciencia en ela no poc pendre per negun trebayl. cor lo destruyment dels seus membres li crec a creximent de uirtutz. cor aytant pus fort era encesa a oracio com era daltres negocis lunyada cor als fer no podia. E cant uenc una nit ela sona a la sua masestra na redempta la cal nodria en dues les deixebles a mana de files e dix li. mare vin mare vin. la cal ab laltra deixebla tost se leua axi com eles en dues ho deyen e jo e daltres ho sabem. E cant a hora de mija nit estaguessen deuant lo lit de la. soptosament lum del cel tramesa ompli tota la casa. e resplandor de tanta claritat que totz aquels quiy eren entren quax de seyn. e comensaren oyr brugit de tan gran multitut que entrauen per les portes de la caseta enaxi com si molta gent hi entras. e per la pressa la .j. casegues sobre laltre. E empero quant que sentissen la multitut dels entrans per lespauent del lum e per

paor q̄ auie espauetades no ho podien ues. Apres del lum se seguj marauellosa odor en tant que la paor del lum lus fo p la paor en plaser conuertida. E com encare no poguessen soferir la claritat. comença la dita romula consolar la sua mare e masestra e dix li. mare no ages paor q̄ no morre ara. E quant ayço sou lj dixes de poc en poc la luu qui era del cel ueguda sen ana. mes la odor romas e dura p. iij. dies. e la .iiij.a nit ela apela altra uegada sa masestra e cant fo ueguda demana li uianda. e cant ac mejat e encara sa masestra nos fos del lit partida ne laltra derebla. soptosament deuant les portes de la caseta en la plaça defora estegren dos corş de cantas de uens domes e de fembres. los homes començauen los psalms e les fembres responien. E com deuant les portes de la caseta se fahien exequies celestials. aqla sca aia fo de la carn deliurada. la qual al cel portada aytant com pus alt sen montauen les ueu meyns eren oydes. enaxi que de poc en poc les ueus e la odor en alt leuada fo fenida :— Gregori. xvij. capitol.

Alcunes uegades sesdeuen que a la consolacion de la aia isen del cors sol aparer aqll maestre qui es curiment e gordonador de uida. e remembrem ço q̄ de Tarsilla matia jo dixi en les homilies. la qual sobre dues sors sues sobremontaua en uirtut de continua oro. e en granesa de uida e en singularitat de abstinencia. en tant que uench en altesa de santat. En aqsta aparec p uision feliu mon auj qui fo papa e mostra li la gloria celestial e dix li. vine q̄ en esta masion estaras. la qual la nit seguent agreujada de febra al derrer dia uench. e axi com es custuma q̄ moltz uenen uisitar los nobles p consolar los amjcs. en aqla matexa hora del seu eximent. moltz homes e moltes fembres estegren entorn del seu lit. E com soptosament ela gardan ues lo cel uiu ihs uenjr. e ab fort regirament de son cor come

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ca acudar en aqlo qui en torn li estaue. partitz vos hic partitz vos
hic qt saluador ihs uen. E co a el enteses q uehia aqla sca aia
exi del cors. e soptosamet tan gran flayror de maueyosa odor fo
aqui escampada q aqla suauesa atotz demostras qt feador de sua
uesa era aqui estat e uegut. E cat agren descubert lo seu cors qt
lauassen axi co es acustumat. aparegre los coldes els seu ioneyls
q fossen de camel tan grans cals si foren fetz p lo gran us dora
cio. e co qt espit viu auia fet mostra la carn mortal. Gregori :–

Encaret diu co q lo dit pbus fuidor de deu .xviij. capitol.
tot podes me cota de sa sor musa donzela poca. diu q .i. nit
en uisio li aparec madona sca .m. e mostra li enfantes del seu gran de
blanc uestides. e la enfanta uolies ab aqtes mesclar mes no gosa
ua. p que la mare de deu li demana. si uolia estar ab aqtes enfantes
e eer al seu fuey. ala qual cosa lenfanta respos q oc uolenta. e ela li
mana q dequi auat no fases neguna leugia ne enfantia ne jugas
ne ries. cor p cert al .xxx. jorn sia ab aqles uges al seu fuey. per les
cals coses uistes lenfanta ses mudada en totes ses custumes. e gita
de si tota leugla de iouetut ab man de gran honestat. E cat son pare
e sa mare uire ayco q aytal mudamet ac pres demanare li q era estat.
e ela respos lus co q sera esdeuegut. e apres al .xx. e .v. dia. a ela uene la
febra. E al .xxx. dia co sacostas ala fin ela viu madona sca .m. ab aq
les enfantes q ja auia uistes en la pmera uisio uenir a si. e apela la
si sen uolia ab ela anar. e lenfanta comenca ab gran ueu a cridar.
madona uag ne madona uag ne. en la qual ueu ela rete lespit a deu.
e axi del cors uge p hitar ab les uerges :– Pere.

Con lumenal linatge sia plen de moltz e de quar seno nobre de ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

as e a aqls sia sotmes. amj apar q ihrlm celestial p la major partida sa ha omplir denfans :- Gregori .xix. capitol.

Esi creure deue que totz los enfans batejatz qui moyre en enfante sa entre en padis. empo no deue creure q totz los enfans q saben parlar hi entre. cor en alscus enfans es tancat lo regne celestial p los pares e p les mares dels si mal los nodriren. Cor .j. hom hi en esta ciutat de roma axi co moltz saben qui tres ayns ha passatz auja .j. fil de .v. ayns segons que pens lo qual nodria mal cor trop lamaua carnalment. enaxi quel enfant aytan tost co res li contrastaua auja acustumat de blastomar deu. la cal cosa es fort dura de dir. lo qual en la mortaldat qui en tayn hic fo fo ferit enec ala mort. e metre q son pare lo tenia al braç. axi co dien aqls qui psens hi eren lenfant crida q uesia espitz maligne. e deya. ostals pare ostals pare. e gira la cara p tal q's amagas en la faula del pare. e co lo pare li dires q ueya. el li respos q homes negres son uegutz quil sen uolen portar. e cant ayço ac dit aytan tost blastoma deu. E mori p tal q deu tot poder mostras p qual peccat era als demonis liurat. e cor lo pare nol uole castigar iouent lexal moyrent estar torna deu blastomar. e q mostras al pare que p ayço era dapnat cor el nol auja daquel mal nodriment castigat. Ara ayço lexem e antra matia retorne. Gregori .xx. capitol.

Recontas lo dit pbus e p moltz daltres apsi co q's segueix del honrable pare esteue. q fo de tanta pobretat que res no auja res no qria sola pobresa qria. ab deu gran paciencia auja. companyia de seglars fugia. e a oro continuament entenia. del qual contare .j. bona cosa p tal q p aqsta moltes altres ne sien pensades. .j. dia les messes q ab la sua ma auja segades ala era aporta. e altra cosa no auja a si ne a sos dexebles de q uisquessen de tot layn. alcun maluat hom p lo demoni estigat mes foc

.e. contra pueros.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

al blat e crema tot. e .j. altre qui ayço viu al sant hom ho denuncia e dix li. fort es mal ꝑs paire car axi as ton gran ꝑdut. al qual lo sant respos ab cara plasent e dolça. en aqt es mal vengut qui ayço ha fet. q̄ yo dayço quant anj none cura. En les cals paules es demostrat en q̄na altesa de virtut estava aqt qui ab tan segura pensa ꝑdia ço de q̄ aqt ayn el ab sos cōpanyos devia viure. e major cōpassion avia daqt quil peccat avia fet q̄ de si matex quil don sostenia del ꝑcat daqt. ne avia cura de ço q̄ el avia ꝑdut defora. mes daço q̄ aquel avia ꝑdut de dins en la sua aīa ꝑ colpa. Quāt lo dia de la mort sa costa moltes bones ꝑsones si aiustaren. ꝑ tal q̄ atan sca aīa yren daqst mō recomanassen les lurs aīes. e mentre q̄ estavē devāt lo seu lit. alscūs virē angels entrar. mes no pogrē res dir. daltres nj ac q̄ res no virē. mes empo totz axi espaventatz q̄ noy ac nuyl hom qui de pes pos qs estar cāt la axi del cors. e aꝑs quāt foren al seyn tornatz totz fusquen. e aqls quils angels avie vistz e qui nols avie vistz dona entendre cal era aqla virtut q̄ la aīa yren resebia. leximent de la qual nuyl hom sofertr no podia :— Gregori. xxi. capitol. xxi

Mes encare devē saber q̄ alcuna vegada lo mīt de la aīa no apar en lo seu eximent del cors. e daxi qls sans martirs sofenrē terribles turmēs. los quals depuxes als seus orses morts ꝑ moltz miracles resplayen :— Gregori. xxij. capitol :— xxij

Or valent hom de vida honrada qui fo abat del meu monestir. lo qual ja avia regit lo seu en la ꝑvīcia de nursia. en lo cal monestir longobartz vengren e dos seos monges en .j. arbre penjaren. e lo dia matex morirē. al vespre les aīes dels ab clares veus comēçarē a cantar. en tāt q̄ aqls quils avie mortz cāt oyren les veus forē trop espaorditz. les quals veus totz los catius qui aq̄ eren oyren. e del lur cāt fasen depuys testimo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nis. mas aquestes ueus dels esperitz uolc deus tot poderos a les oreyles dels oens uenir. per tal quels uiues en carn apresessen que si a deu uolen seruir/ apres la mort pus ueraderament uisquen:- Gregori. xxii. capitol.

Cant era en lo monestir me contaren alscuns homes dignes de fe. que en lo temps dels longobartz costa la prouincia quia no Sura fo .i. honrable abat dun monestir/ lo qual pare auia nom Suran. lo qual pare tot cant auia en lo monestir dona a catius/ e en aquels qui eren robatz per los longobartz. e no li basta ayço/ ans dones despres les sues uestadures/ e dels seus frares. e puys tot cant auia en lo celer/ e en lort. e cant ne fo tot anat/ los longobartz li uengren/ e demanaren li quels donas or. e per ço car el nols ne dona/ cor no li auia res romas. menaren lo sen en .i. gran bosc/ e aqui auciren lo. e aytan tot lo pug el bosc ses commoc/ e feu gran terra tremol. enaxi com si no pogues soferir lo pes de la santitat del sant que aqui era degolat. ayço aytamben uiu .i. hom que estaua en .i. çoca darbre amagat:- Gregori. xxiiii. capitol.

Aytambe en la prouincia dels marsons fo .i. diaque de uida honrable. lo cal fo per los longobartz pres. e cant lagren pres .i. ab lespasa tolc li lo cap. e tan tost com lo cap fo en terra caut/ aquel qui lauia escapçat/ fo endemoniat. e casec als peus del sant que lauia escapçat. e per ço cor auia el mort lamic de deu/ fo al enamic liurat:- Pere.

Pree te que digues que uol dir ayço/ per que nostre senyor deus tot poderos los seus lexa axi morir. e puix apres la mort/ no lexa celar de quina santitat son:-

Gregori:-

Con la santa escriptura diga. en qual que mort moyre lo dreturer/ la sua santitat no li sia tolta. Certanament los elegitz qui uan ala vida perpetual/ quels nous si .i. poc dura mort sostenen. e par auentura fan alcunes uegades per rahon dalcuna colpa dels ia sesia que sia petita. la qual se deia delir en la mort delo. E dequi ue quels maluatz agen poder sobre los ele

(c) 2006 Ministerio de Cultura

gitz uiues. mes quant aquels moire lo poder de lur crueltat que sobre els an aut/
sia greument per deu uenjat. e per ayço lo carnicer qui lo sant diaque ac poder dau
cure. no ac plaser que sobre lo mort gayre salegras. axi ho diu la escriptura sancta.

Por lo baron de deu trames contra Gregori. xxv. capitol.
Samaria qui per inobediencia menja en lo camin. aquest auci lo leo
en aquex camin. mes aytan tost es aqui estat. Estegues lo leyo costa la se.
e no menja lo leyo del cors del home de deu. per ques demostra quel peccat de
desobediencia en la mort fo relexat. car lo leyo quant que agues licencia daucu/
re lo propheta/ no ac licencia de menjar lo seu cors. car aquel qui era estat
colpable en sa uida per desobediencia/ fo iustificat en sa mort. car la inobe/
diencia fo punida. lo leyo donques qui primament auia morta la uida del pec/
cador. gorda puxes lo cors del dreturer :- Peir :—

Plau me ço que dius. mes uolria saber si ara abans de la resurreccio dels
corses/ sien resebudes en lo cel les animes dels dretures. Gregori. xxvi. ca/
Ayço. p. ne de totz los dretures podem atorgar/ ne de totz ho pitol.
podem denegar. car son animes dalscuns dretures qui son alongades a temps
de les mansions celestials per defalliment de complida iusticia. Empero clara cosa
es que les animes dels complitz dretures/ aytan tost com daquest segle yxen/ en les
cadires celestials son resebudes. ala qual cosa lo saluador qui es uertat
fa testimoni cant diu. la vn sia lo cors/ aqui sajustaran les aguyles. car
sens tot dupte la vn es lo redemptor corporalment/ aqui sajusten les
animes dels dretures. E sen pau desira esser desliat de la carn/ e esser ab Xrist.
Aquel donques qui no dupte que Xrist sia en lo cel/ no dupte que la anima de sen
pau no sia en lo cel. lo qual diu aytambe del desligament del seu cors.
e de la habitacion de la patria celestial. diu sabem per cert que si la casa nostra ter/
restre daquesta habitacio es desliada/ que edificacio auem de deu. casa no per

ma feta ans eternal en los cels:- Pere.

Si donqs ara son en lo cel les aies dels dretes. q es q aquel dia del iudici recobrara goardon de lur iusticia:- Item gregori:-

En ayço sens dupte lus pfitara lo iudici / q co ara no agen benoyrança si no les aies / ladons la aura en los corses. p tal qs alegren en aqsta carn / en la cal sofferiren dolors e trebayls p nre senyor. p aqsta dobla benoyrança e glia es escrit. En lur tra posseyran dobles bens. e es aytalen escrit de les aies dels sans. ans del dia de la resurreccio donades lus son sengles uestadures blanqs e·ls dit ques reposen encare .j. poc de teps. entro q sia coplit lo nobre dels lurs fres e copayons. Aqls donqs qui ara an psos sengles estoles ho uestadures. lauores les aura dobles. cor ara tan solamet an glia de les aies / e lauores la aura de les aies e dels corses:-

Ayçous atorc. mes uolria saber co se fa. Pere:-

La uirtut de la aia alcunes uegades. Gregori. xxvij. capitol.

Lueu p subtilitat alcunes coses ans q ueguen. e alcuna uegada cat deue exir del cors p reuelacio conexe ço qui es esdeuenidor. alcuna uegada can son en exir q desempare lo cors / p lo sant espit illuminades en los diuinals secretz / tramate luu de la aia. e aqla uirtut de la aia p subtilitat conesca ço qui es esdeuenidor. apar p ayço q .j. auocat dos dies ha mori en esta ciutat p dolor de costat. e abans .j. poc q moris / apela son siruidor e dix li. que li apeylas les uestadures p anar defora. e co lo siruidor no ho uolgues fer / cor se cuydaua q fos fora del seyn p la força de la dolor. el se leua es uesti e dix. p lo carrer dapia sen ua a lesgleya de sen sist. enaxi q apres p puyamet de la malautia co el fos passat / fo aordonat quel seu cors fos mes en lesgleya de sen gener mr qui es en la uia pdestina. Enes co ayço aparagues trop lonc en aqls quil seu cors portaue. soptosamet

(c) 2006 Ministerio de Cultura

agren de cōseyl quel mesessen en lesgleya de sen sist axi cō el ho auya dit. Jar
se fos q̄ els no sabessen que el ho agues dit. E cō lo dit hom fos donat tot
al segle e als guayns terenals. don per el dir ço qui li era esdeuenydor al seu
cors. si no q̄ la subtilitat de la aīa denāt uesia ço qui al seu cors deuia esde
uenir. Que aytambe souē sesdeuēga quels homes diguē ço qui es esde
uenydor ꝑ reuelaciō podem ho ꝓuar ꝑ les coses fetes en los nr̄es mones
tirs. car en lo meu monestir .x. ayns ha passatz auia .j. frare q̄ auia nō ge
rays. lo qual cō fos en greu malautia posat uiu en vision de nitz homes
uestitz de clares uestadures dalt deualar en lo monestir. los cals estegrē
deuāt lo lit daq̄st qui iahia e dix la .j. dels. ꝑ ayço som uēgutz en lo mo
nestir de gregori ꝑ tal q̄ alscuns fr̄es trametā ala caualeria. e dix a .j. al
tre e manā escriu marcel ualenciā anyello e daltres qui nō mēbren. e
cāt so fet el li dix. escriu aytambe aq̄st q̄ns gorda. ꝑ la qual uision lo fr̄e
certificat lo matin el ho manifesta als fr̄es. e dix qui eren aq̄ls qui deuiē
morir del monestir e puys el quils seguiria. E axi lo dia uinēt los frares
comēçaren a morir la .j. aps laltre axi cō era estat dit. A la fin mori el qui
ho auia uist e denūciat. It en la mortaldat qui entayn fo en esta ciutat
~~de roma~~. en lo monestir de la ciutat de portz fo .j. mōge qui auia nō meler.
he era joue mes era de marauejosa simplicitat e humilitat. lo cal sacosta ala
mort. la qual cosa uēc assaber al honrable pare felix bisbe del loc. lo cal
ho dix amj. e anay e cōfortal q̄ no agues paor de la mort. e promes li
lonc teps de uida la medica de deu aydant. mas el respos ayço quel seu
teps era complit. car .j. joue li era uēgut en uision qui li auia .j. letra apor
tada e dix li. obri la letra e lig la. e axi ho feu. e uiu e troba en les letres
si mateix escrit e totz aq̄ls q̄l bisbe auia batejatz en la festa de pascha. el
seu nō era primer. ꝑ que el crec ꝑ ferm que el e totz aquels adonques

(c) 2006 Ministerio de Cultura

passaren desta uida. e axi fo complit que el mori primer e pures los altres. en tant que dins pocs dies moriren totz aquels axi com era estat dit. los quals sens dupte viu escritz ab letres dor. a dar a conexer que los noms eren escritz en lo libre de la claritat eternal. Enaxi donques com per reuelacio poden les animes les coses esdeuenidores conexer/ enaxi a les uegades poden los secretz diuinals no per sopiment ans uegilan manifestar. cor ans de aço era a mon temps monge del meu monestir/ lo qual tu coneguist ben. lo qual monge auia auda muyler la fila de ualeri aduocat desta ciutat. j. uegada ac .j. macip qui gordaua bestiar/ lo qual era molt simpla e humil. e com en la casa del aduocat se fos mesa gran mortaldat/ lo macip fo malaut a la mort/ e mori. e resuscita. e feu uenir son senyor/ e dix li. yo son estat en lo cel/ e aqui he conegut que deu morir desta casa. aytal e aytal deuen morir/ mes tu no ages paor/ cor no morras ara. Mas per tal que tu sapies que yo uertadament sia estat en lo cel/ yo he aqui apres totz lengatges de parlar. Tu sabs ben que yo no se parlar greguesc/ empero ara lon parlare/ per tal que conegues si dic ueritat que sapia totz lengatges. al cal lo senyor parla en grec/ el joue li respos en aquela lenga molt ben. e ac ni .j. altre qui li parla altre lengatge molt estrayn. e el li respos en aquel matex lengatge/ quant que fos nat e nodrit en ytalia. de la cal cosa se maraueylaren totz aquels qui ho oyren. axi que conegren que aytambe parlaua altres lengatges com auia aquels dos/ de qui eren certz que no sabia. e uisc .ij. dies. e no sab hom per qual amagat judici de deu/ ab les dens les mans els braces se menjaua/ e axi mori. e apres la sua mort totz aquels moriren de qui el ho auia dit/ e no negun altre :- Pere :-

Molt terribla cosa es aquesta. que el qui aytal don auia resebut/ en aytal mort moris. Gregori :-

Qui es aquel qui pusca saber los iudicis de deu amagatz. aqueles

(c) 2006 Ministerio de Cultura

coses q̄ no podem entendre en lo iudici diuinal / deuem mes duptar que encerquar :- Gregori. xxviij. capitol :-

Per tal que aço q̄ auē conecgat de les aīes xrens cō conexē mol tes coses / conexcam / vuyl dir ço q̄ yo he oyt dir ha moltes bones psones de Theofanio cōte de la ciutat centū celencas. el fo hom de gran pietat / e qui entes a sctes obres / e majormēt a hospitalitat. pcuraua les faenes del cōtat / mes p complir son deute / q̄ no fasia p plaser pprii. E cāt sacosta ala mort fahia tan gran tēpestat / q̄ nuyl hom no podia defora anar. e la muyler ploran dix li. yo mesquina q̄ fare ne cō te pore sepelir / cor no puse lo peu fora gitar. ala qual el respos. Nōt plors fembra q̄ aytan tost cō yo se passat lo tēps sia eselarit. aps la cal paraula la mort se seguj. e la mort segui la clartat del tēps. Itē aparegrē en el al tres senyals. cor el auia auda tanta podagra en les mās e en los peus / q̄ totz li corrien de uerin. E cāt lo cors agrē descubert p lauar / aparegrē les mās els peus axi mūdes / cō si nuyl tēps noy agues aut mal. e enaps so terraren lo. e aps. iiij. dies la muyler uolc lo transladar. e cāt nagrē leuada la pera qui estaua sobre lo cors / tan gran odor exi del cors de ungueens pciosos / cō si en loc de uerms la carn donas tātes bones odors. dayço fuy certificat p los masestres de pera / e p altres quiy foren psens. Pere :-

A la mja demanda as satisfer cōplidamēt. mes empo encare es en lo meu cor en torba. q̄ cō sia dit dessus q̄ les aīes dels sans sien en lo cel. couē p força q̄ les aīes dels maluatz sien en infern. Cor enaxi cō los dretures prenē guardon de les bones obres en glīa / enaxi couē q̄ls maluatz hy ho semblaria. e dayço uolria saber la uitat. p ço cor estimacio humanal no enten q̄ les aīes dels pcadors sostenguē turmēt ans del dia del iudici / cor son de la carn partides. Gregori.

Dogen eer en ifern

Bip satisfaccio

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Si p satisfacció de la sca escriptura as cre | gg. xxix. capitol.
segut que les aïes dels sans sien en lo cel. coue a fer p força q
en totes guises creseges que les aïes dels maluatz sien en ifern. Cor
enaxi co los dreturers prene goardon de les bones obres en glia. enaxi co
ue quels maluatz sien p lurs peccatz turmetatz. co axi co la benoyrança
fa los elegitz alegrar. axi deus creure qls repatz del dia de la mort a
nat sien p foc cremat:– Peir.

Per quina rahon se pot fer nes pot creure. quel foc qui es cosa cor
poral puga ten aturada la aïa qui es sens cors. gg. xxx. capitol.

Sil espit del hom uiuet no corporal es retegut en lo cors. p que
aps la mort no sia retengut en lo foc corporal:– Peir.

En lo cors uiuet es lespit sens cors retengut en lo cors p ço cor
lo uiuifica:– It gregori.

Si lespit no corporal es tengut en ayço q uiuifica. p que. p. no se
ria aturat a pena la on es mortificat. diem te quel espit es aturat en
lo turmet que uisca el senta. cor p cert en ayço q el veu lo foc en ay
ço es turmetat. e cor ueu ql foc crema el se sent cremar. Enaxis fa que
la cosa corporal dona turmet ala cosa no corporal. p ço cor dolor he ar
dor no uisible es trat del foc uisible. p tal quel foc corporal crem la
aïa no corporal ab flama no corporal. jatsesia q no podem entedre p los
ditz del euageli q la aïa sofer lo foc no tan solamet uesen anas ayta
ben espvoan e sinten. Cor la ueu de uitat diu ql ric fo en imfern so
trat. e q la aïa soferis e sentis la pena del foc mostra ho en la veu
del ric pregan abraam can diu. Tramit lazer q muyl lo cap del dit
menuel en layga p tal que refret la lenga cor turmetat son en aqsta fla
ma. Mentres donqs que la uitat dona testimonj ql peccador ric dapnat

(c) 2006 Ministerio de Cultura

en lo foc. qual sera cel sauj qui diga que les aĩes dels repatz no sien re
tengudes en focs infernals :- Pere :-

Per rahon e ꝑ testimonj lo meu coratge sa molesa a creure. mes em
ꝑo encara torna ala sua rigor. cõ se pot fer q̃ cosa incorporea sia atura
da e retenguda e turmẽtada ꝑ cosa corporal. car ayço yo no enten :-

Tot deman. p. sils esperitz renegatz qui casegren del cel. Gregori :-
te penses si son corporals ho no corporals. Pere :-

Nuyl hom sauj no diria quels espitz sien corporals. Gregori.

Encaret demã si creu ql foc sia corporal ho no corporal. Pere :-

Yo no dupte quel foc infernal no sia corporal. en lo qual los corses
dels maluatz san turmẽtatz :- Gregori :-

Si dongs ala fin del mõ la uitat dira als repatz anatz en lo foc in
fernal qui es apeylat al diable he als angels seus. e cõ lo diable nels
seus angels no agen corses. apar maĩfestamẽt que els son en lo foc ĩ
fernal retẽguts. ꝑ que no es marauella si les aĩes son turmẽtades abãs
que recobren lurs corses. Pere :-

La rahon es clara. ꝑ que de la questio no cal duptar de qui auãt.

Pus que a tan gran torbayo creu ço que yo te dit. creu. Gregori :-
q̃ encara ho creuras myls ꝑ ço q̃ yot comtare. ſt. gg. xxxi. capitol :-

Iulian ꝑcurador de lesgleya de roma de la qual yo son ꝑuidor ꝑ
la gr̃a de deu. lo qual morí .vij. ayns ha passatz cõta amj mẽtra
yo era en lo monestir. car souẽ uenia amj ꝑ parlar del ꝓfit de la aĩa
dix me. j. dia q̃ en tẽps del rey Theodoric lo pare ~~del mon~~ ꝑdecessor demot
uenia de cicilia on era anat ꝑ leuar les rendes. e la nau ꝑs port en
la yla quia nõ liper. en la cal .j. sant hermita faya santa uida. e mẽ
tre qls notxers adobauẽ la exarcia de la nau. lo dit pare demot prede

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cessor sen ana al dit sant ermitan p tal q̄s recomanas ales sues santes oracios. lo sant hom lo resebe molt graciosamet. e entre les altres coses q̄ls dix. el lus demana si sabie res del rey theodoric. he auda lur resposta el finalmet lus dix q̄ mort era p cert. car lo dia passat a hora nona ps e ligat les mas dertera desant e descalç en aquest loc denat. car p Johan papa e simac patris p endos els fo donada snja q̄ fos gitat en la ola de mōt bolcan. lo dia e la hora fo escrita p els. e cā fore en ytalia els atrobare que aql dia e aqla hora lo rey passa desta uida ql sant auja dit. E p ço car lo dit rey auja mortz los ditz sans. lo papa en pson el altra p glay. fo digna cosa que p els fos dignamet a dapnacio etnal dapnat. car el a gran peccat los auja uirjatz :— Gregori. xxxij. capitol.

En aql teps can yo entenja als desires de laltra uida. j. honest baro ueyl qui auja nō danda me cōtaue car era fort amic. e eu esperi al q̄ en lo teps dels gotz. j. noble hom qui auja nō reparat uec ala mort. e cā ac lonc de teps jagut enregeit e cō a mort e totz lo plorassen. sop tosamet torna. e les lagremes fore tornades a maucyes. e aytan tost el dix q̄ anas hom a lesgleja de sen lorenç de maste. e q̄ sabes hom cō esta ua tiburç capelan e q̄ tost lin aportas hom resposta. lo qual dit tiburç era hom de uida carnal axi cō moltz ho saben encara. Enaxi que cō lo dit missatge anas al dit capelan e el lo trobas mort torna tan tost e dix q̄ mort era. e aql qui era resuscitat recōta q̄ el auja uist lo dit capelan he conegut. en ifern e q̄ j. gran foc fo apeylat el dit tiburç capelan fo laïns gitat he cremat. Viu encare q̄ altra foc sapeylaua tan gran q̄ entro al cel pa ria q̄ tocas. e fo cridat p qui sapeylaua. e aytan tost lo dit repat qui era resuscitat mori. lo missatge qui fo trames uec e dix q̄ auja lo capelan trobat mort. car apar donqs quel dit repat als locs de les pe

fo gitat

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nes sia menat. e cant les ac uistes / torna. e recota ço q̄ auia uist. e puys
mori. q̄ anos ho diu aci / ꝑ tal q̄ nos nos corregiscam de nr̄es mals. vn
fort apeylar unfern. no pas q̄ leya si crem ꝑ tal quey aia foc. mes co
ta ho en aq̄la guisa en la qual nos tenē foc. car en altra guisa nos no
ho poriē breumēt entendre. e que ꝑ les coses acustumades / aiam pa
or de les no acustumades qui son en les penes īfernals. Gregori. xxxiij.

Encara recotare ço q̄ sesdeuenc en la ꝓuīcia de vale capitol:—
ria / axi cō dix lonrable barō Maximja bisbe de saragoça. lo
qual estec lonc tēps / e regi lo meu monestir. En esta ciutat auia. j.
hom de cort / lo qual lo dissapte sant de pascha fo padrin de batejar
duna iouencela. lo qual apres lo dejunj venc ala sua casa / he sopa. e
quāt fo embriagat / mana ala sua fiola q̄ romases ab el en la sua
casa. e aq̄la nit el la deflora. la qual cosa es orribla de dir. lo mati
cāt fo leuat / el se pensa q̄ ꝑ la maluestat q̄ auia feta / sen anas als
bayns. axi cō si laygua dels bayns / li degues lauar la taca del pccat.
Anay donqs e lauas. e estec duptos si iria a lesgleyia. mes empo si
aq̄l dia no anas a lesgleyia / fora li gran vgoya dels homes. e siy ana
ua / auia dupte de la pena diuinal. Mes empo mes per la vgoya dels
homes q̄ la temor de deu. anassen alesgleyia vn estec ab gran paor.
e ades ades espaua quel demonj lo pses / e denāt totz lo turmetas.
e atota la missa el estec ab gran paor del iudici de deu. empo axis pas
sa aq̄l dia / e exi de lesgleyia ab gran goig. el altra dia ia assegurat
torna alesgleyia. e puys ꝑ. vi. dies el ana segur e alegre. car pēsas
q̄ nr̄e senyor deus ho no agues uist lo pccat q̄ auia fet / ho quel li
agues ꝑdonar. E al. vij.ᵉⁿ iorn el mori de mort sobtana. e cāt fo sotrat
lonc de tēps a uista de tot hom exia del sepulcre gran flama de foc.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

e cremaua totz los orses e la carn e la tra de la fossa. la qual cosa ha feta nre senyor deus tot podos a demostrar qna pena sofer la sua aia en lo loc amagat. pus quel seu cors es p foc cosumat denat los uyls dels homes. e p donar a nos qui ayço oym exempli de gran paor. e ques pensem qn turmet soferra la aia uyuen. pus que aytal turmet es dat als orses mortz :- Peir :-

Volria fort saber si los bons conexen los bons en lo regne. ne si los mals conexe los mals en infern :- Gregori. xxxiij. capitol :-

La sina desta cosa es manifestada molt clarament p les paules de nre senyor qui diu q .j. hom era ric e uesties de porpra e de bis e menjaua cascu dia ricament. e era .j. pobre q auia nom lazer qui jahia ala porta del ric tot bubelos. e desijaua q agues .j. sadol de les miques q cahien de la taula del ric. e nuyl hom no lin donaua. mes los cans uenie e lepaue li les bubes. e seguex se q el pobre mori. els angels portaren lo en lo sin de abraa. e mori lo ric e fo sepelit en ifern. e cat fo en los turmes leua sos uyls e uiu abraa de luyn e lazer en lo seu sin. e cridan dix. pare abraam ages mce de mi. e tramet lazer e muyl lo cal del dit en ayga qm refret la lenga. al cal abraa respos. fil remembret q tu as resebutz moltz bens en ta uida. e lazer aytambe mals. lo ric desespat de la sua salut pensa procurar salut als seus e dix. pc te pare quel trameses ala casa de mo pare. cor .v. frares he e q lus ptest q no uenguen en lo loc daquestz turmes. p les cals paraules se mostra qls bons conexe los bons. els mals conexe los mals. cor si abraa no conegues lazer no dixera al ric la miseria q auia en est mo soferida. E si los mals no conexie los mals ja lo ric posat en tmes no agre memoria de sos fres absens. Con se poria fer q no conegues

(c) 2006 Ministerio de Cultura

los psens / pus que p los absens de qui auia mebrança pgaua. En la
cal cosa es significada altra cosa q tu no as demanada. q los bons co
nexe los mals / els mals / los bons. cor lo ric conec abraa / el pobre la
zer. la qual cosa es feta p acreximet de goardon. p tal quels bons
agen major gog / cor uesen ab si en glia aqls q an amatz. els mals
en tristor / cor son en tristor turmetatz ab aqls que an amatz cotra
la uolentat de deu. Enaxi q son turmetatz p la ppia pena / e per la
pena daqls. En los sans elegitz es .j. cosa trop maueylosa. cor els co
nexen no tan solamet aqls que an uistz en aquest mo / ans conexe
los bons q no an uistz deça. cor co els agen uist en la etnitat / los pa
res antics p uision los conexen / cor p obra los an conegutz. E p ay
ço cor en comuna clartat totz uesen deu. co se poria fer q no uissen
totes coses aqls quis uesen aql qui totes coses ueu e sab. Gregori.

Cor .j. nre religios hom de molt alta uida q mori .xxxv. capitol.
.iiij. ayns ha passatz / axi co moltz quiy fore ho coten. q en la
hora del seu passamet uiu los pphetes. e p lur no les nomenaua. els ape
laua seyors. ço es a saber Jonas / e ezechiel / e daniel. e metre que el lo
fabia reuerencia / e fortmet a els se humiliaua / el rete lespit a deu. p la
qual cosa nos es donat a entendre claramet quina conexeça sa en la
uida etnal. pus q en carn corruptible aqst baron posat / conec los sans
pphetes q nuyl teps no auia uistz :- It gregori :-

Moltes uegades se sol esdeuenir / q la aia cat deu del cors exir / co
nex aquels qui li son semblans e egals. sia en ben / sia en mal. p rese
bre agaltat de colpa / ho de goardon. cor lonrable baro heleuteri antic
del qual he dites moltes coses en lo libre terz. me cota q en lo seu mo
nestir auia .j. seu fre qui auia no Johan. lo cal p .xiiij. jorns denat dix

(c) 2006 Ministerio de Cultura

la sua fin. e quant ne foren passatz .xi. la febra lo pres. e en la hora de la mort resebe lo sant sagrament del altar. e puys apela los frares que cantassen he loassen deu. e mentre que els psalmejauen el comença. aperite m portas iusticie et ingressus i eas cofitebor dno hec porta dnj iusti intrabunt p eam. qui uol dir obritz me les portes de dretura e cant fe dins loare. aqsta es la porta de nre senyor los dretures entrara per ela. Enaxi co los frares qui li estaue deuat psalmejauen lo frare ab gran veu e clara crida. oys vin ne. la qual cosa dita rete la aia a deu. e los frares se marauelyaren cor no conexien aquel aqui auja cridat. De la sua mort ac gran tristor en lo monestir. e aps alscus dies alscus frares agren anar p faenes a .j. monestir qui era luyn daq. e cant foren en aqt monestir trobaren totz los monges daqt monestir fort tritz. demanaren lus p que eren axi tristz. e els respossen que plorauen la destruccio del monestir. cor .j. frare qui es passat .iiij. dies ha qui auja nom orsdonaua crida al monestir. e demanaren de la hora. e trobaren q aquela hora passa en la qual fo apelat p lo frare lur iohan. P que apar quel guardon den dos fo agal e en sems lus fo donat. enaxi co en sems sic exiren en sems foren glificatz en padis:- Gregori .xxxvi. capitol.

En escara dire ço q sesdeuen en aqsta ciutat delscus uehins meus. mentre yo era joue he encara estaua en la mia casa qui fo de nostre pare. vna uidua qui auja no Galla estaua de prop mi. e aquesta auja .j. fil joue qui auja no Eumorfi. costa del qual nestaua altra qui auja no Esteue adoptio. lo qual eumorfi uenc ala mort e crida al seu siruidor e dix li. ve tost e digues en esteue adoptio q uenga espesegadament q la nau es apejada q ane en cicilia. e lo siruidor noy uolc anar. car pensaues q no parlas ab seyn. e el trop fort quey anas q ab son

seyn ho dehia. enaxi lo macip sen ua e cant fo a mig cami troba .j. hom qui li demana vn anaua. e el dix li. vaig sonar an esteue optio de part de mo senyor. el home respos yon uenc e ades es passat. el macip tornassen a eumorfi son senyor e trobal mort. enaxi q trobaren que comtat lespay del cami. en .j. moment passaren en dos :— Peir :—

Terribla cosa es ço q dig. mes prec te que digues per que aparec ala anima nau cant dec exir del cors. ne per que abans que moris dix que en cicilia deuien anar :— Gregori :—

Anima no ha mester nauili. mes no es marauella si al home qui encara era posat en lo cors aparec ço q per lo cors auia acustumat ues. per tal que donas a entendre en qual loc la anima pogues esser menada espiritualment. Rahon per que dix q en cicilia deuien anar es per ço cor en aquela terra aparen pus manifestament oles ~~de foc~~ flamejans de foc infernal. les quals segons q dien aquels qui ho an uist se axamplen en tant que aytant com mes dapnatz hi van los locs mes se axamplen. La qual cosa ha deus uolguda demostrar ha correccio dels uiuens en aquest mon. per tal quels infasels qui no creen q sia infern uegen lo loc dels turmens infernals. q si no uolen creure als altres que al meyns lurs uyls propis lus en façen fe. Deuen aytambe creure que sien los bons sien los mals q axi com foren semblans en uida e en obres axi son semblans en pena ho en gloria. e posem q exemplis nos falissen deuria nos bastar les paraules de ueritat q diu en lauangeli. En la casa del meu pare ha moltes habitacions. si donques en la eternal benoyrança no auia diuerses goardons no diria moltes mansions ans diria vna. donques moltes son les mansions en les cals son diuerses ordens de sans. e empero totz los trebayans prenen .j. diner. qui en

(c) 2006 Ministerio de Cultura

moltes masions son departitz. cor la benovrança q la reseben es vna. e la quantitat del goardon es diusa / la cal reseben p diuses obres. la qual ditat denuncian lo dia del iudici dix. Adonqs dire als messegues. Cuyletz lo juy / e ligatz lo p garbes a cremar. ~~can los agals~~. los messagues cetanamet son los angels qui ligue en farctz los juys a cremar. los agals en males obres mete en agals turmes. p tal que erguyloses ab erguyloses / luxioses ab luxioses / auars ab auars / enganadors e mocenagues ab lurs semblans. enuejoses ab enuejoses / i fasels ab infasels creme. Cant donqs semblans en colpa son menatz a semblans turmes / los angels qui los mete en los locs penals quar ligue ferctz de juy a cremar :- Pere :-

A la mia demada as satisfer p la tua responsio rahonable. oxes pre te que digues q es que alscus almes uegades quar p error son tretz del cors. en tat q cat son mortz torne / e die que no eren els apelatz ans ho eren altres :- Gregori . xxxvij . capitol.

Pere ayço can se fa no ue p error / ans es amonestamet qui be ho garda. Cor la diuynal pietat p la gran larguesa de la sua misericordia / a ordona q alscus aps lur passamet / soptosamet retorne al cors p denunciar als no cresens les penes infernals. e q els qui p oyr no ho cresien / almeys ho cresegue p uista. A ayço fa ço que conta .j. monge del meu monestir q auia nom illiricia. dehia q cant el estaua en lo desert .j. monge q auia nom .p. nadiu de ybernia era copayon seu en lo desert q auia nom euasa. lo qual dit .p. abans q entras en lo desert malaut uec ala mort / e mori. mes aytan tost resusitat e dix / q auia uist infern / e moltz locs plens de foc. en los quals viu moltz poderoses

daqst segle aqui penjatz en les flames. enaxi q co ja fos en ayço que el hi volien gitar. soptosament uec .j. angel resplandent quil deliura del foc e dix li. ix tu. e puix te garda co deges deq auant viure. e el donas a tantes vigilies e dejunis que posem q el no parlas dayço q auja uist. la uida q fahia ho mostraua coplidament. Aqsta gra li feu deu en la mort temporal p tal q no moris de mort etnal. oxes cor la duresa del cor humanal es trop greu de la uista de les penes infernals. no fan totz lur pfit agalment. Cor nesteue qui era de gran paratge lo qual tu ben coneguist me conta de simatex q el estec en costantinoble e foy malaut e mori. e p ço cor nos troba qui obris el untas dels engues. estec tot aqt dia e la nit q nol sotterren. el fo menat a infern e moltes coses el vui q no auja uolgudes creure cat uiuja. e cat fo al iutge psentat no fo p el rebut. ans dix yo no demanaua aqst. ans ho fahia esteue ferrer q anaua costa el. aqta matexa hora mori. p que fo puat q uer era ço que auja oyt del dit esteue. Caytamben laltra ayn en la pestilencia qui despobla esta ciutat en la qual ab uista corporal ueya hom sagetes del cel uenir qui ferie les gens. axi co tu sabs lo dit esteue mori. e .j. cauualer qui fo ferit mori. e puys torna e conta ço qui li era esdeuegut. en psencia de moltz dehia q .j. pont era de sotz lo qual passaua .j. fluuj negre e caliginos gran boyra ho nuu tan pudenta q res no la podia soferir. e passat lo pont auja pratz udejans he delicioses. ornatz de flos odoras derbes. en los quals locs paria q agues couens domes uestitz de blanc. e auja tanta odor de suauesa q de la odor eren totz sadolatz totz aqls q aqui estaue ney anaue. Aqui auja cases molt grans e beles plenes de gran clartat. aqs fahia .j. mayson trop fort bela qui semblaua ques

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fases de petes dor / en loc de peres / e de teules . mes no poc conex dequi era.
Sobra la riba del fluuj auja alscunes hitacions de les quals alcunes
ere tocades de la nuu de la pudor del fluuj . e auja nj daltres qui sol no
eren tocades . En lo dit pont auja aytal prova / q si alcu peador volgues
dela passar p el / aytan tost cahia en lo fluuj pudent e tenebros . los
dreturers qui no auye alcuna colpa / passaue leugamet e segura alo
locs deliciosos e plasens . Vehia aytamben q auia uist al loc tenebros
en .p. qui fo maior sobre la companya ecclesiastica ligat ab grans cadenes
de ferre . e qnt demana p q era en aytal pena / fo li respost / q p ayço q
ja nos conexie en el cat uyuja . E ayço era q quat el auja a fer iusticia
mes la fahia p plaß de crueltat / q p obediencia de iusticia . Aytaben
viu .j. prevera pelegri / lo qual cat vec al pont / passa ab aytan gran
actoritat / ab quata sinceritat ayci auja uiscut . En lo dit pont viu nes
teve del qual auyem dessus parlat / lo qual cat vec que vole passar
lo pont / lo peu li alenaga . e estec mig p lo pont aual / e mig dessus.
e uegren demonis en forma domes negres qui eren exitz del fluuj . q
p les cuxes lo tirave aual . e daltres bels jones quil tirave a amot p
los braces . dura aquesta luyta qls bons espitz lo tirave en amot /
els mals lo tirave a aual . aqst qui ayço vehia / torna al cors . e axi
nos sabe qs fo del dit esteve . P la qual cosa nos es donat a entedre
q la sua vida era estada carnal e almoynera . p qs cobatia lalmoy
na ab la carnalitat sua . cor cat que el amas fer almoyna / empo no
cotrastaua copliamet a uicis carnals . Empo ne aqst qui la uision
viu / ne nos no sabem qn feu lo destret iudici de deu . Es cert que de
puys quel dit esteve axi co demot es dit ac uist lo loc dinfern / e

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fo al cors tornat no corregi la sua uida. p qs pua q la demostracio de
infern es en alsquns a profit e en alsquns a testimonj. p tal qls bons
sen garden. els mals sien pus fort punitz. p ço cor no agren paor
de ço que ja auyen uist:- Pere:-

Pree te que digues q uol dir q en los locs delitoses se edificaue
cases ab teules dor. cor no par ver que en la vida etnal aja ho obs
daytals metayls:- Gregori.

Nuyl hom qui bon seyn aja no enten q aqui aja mest or ne ar
gent ne aytals coses. mes uol dir aytant que p ayço se demostra q es
ço q aci fa aquel aqui aytal mayson se fa. cor aquel qui p mijtz de
largues almoynes aci obra fa la sua casa dor. Recontaua lo dit caua
ler qui auia uista la uisio q aquels teules dor de qs fahia la may
son aportaue ueyes e jouens e enfans mascles e fembres. p ques
mostra q aquels parie obres la als quals es feta lalmoyna ayci:-

Ayci costa nos estaua .j. bon hom. gg. xxxviij. capitol.
qui auja nom deude qui fahia çabates. del qual fo a .j. altre ho
reuelat q la sua casa se obraua. mes noç obraua sino lo dissapte. la
cal cosa oyda yo diligenmet encerque la sua uida. e trobe que tot
cant li sobraua de son trebayl oltra la sua uida la setmana donaua als
pobres lo dissapte a lesgleya de sen. p. E ayço es la rahon p que lo dis
sapte se edificaua la sua casa:- Pere:-

Daquesta cosa mas ben satisfet. ores pe te que digues q uol dir
q les hitacions delsemes eren tocades de niu e de pudor. e auyen ha
bitacios delsquns q no podia tocar. encare q uol dir que uiu lo pont
ne lo fluuj:- Gregori:-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Pere ꝑ la ymage de les coses / nos pensam los mitz de les rahons.
ꝑ lo pont viu passar los sans alo locs deliciosos. ꝑ ço cor fort es estre
ta la via qui mena a vida ꝑdurable. e viu lo fluvi pudent corrent / cor
abax decorria tot dia ayci la pudridura dels vicis. E la nuu de pudor toca
va les habitacions dels sants. e daltres q̄ no podia tocar. cor moltz son qui bones
obres fan / e encara son tocatz de vicis carnals en delitz de lur cogitació.
ꝑ que es gran rahon q̄ aqls qui ayci son tocatz de pudor de delectació
carnal. Esgordan ayço lo sant hom iob ceṽt en pudor dix dels homes
luxurioses / donan cōtra els sinia. la dolçor dels sien verms. Oras aqls q̄
ꝑfetament garden lur cor de tota delectació carnal / son segurs q̄ nuu
de pudor no tocara la lur habitació. E deuetz saber q̄ la pudor aparec
en semblança de nuu / cor sens dupte la delectació carnal escurase ꝑ
la pensa / la cal corrump. ꝑ tal q̄ no puscha veer la claritat del ũ lũ.
en tant q̄ aytant cō se delita en les coses iusanes / aytant sia escureyt
en les coses subiranes :- Peir:-

Ayço q̄ dix porries ho mostrar ꝑ actoritat de la sāta escriptura. ço es sa
ber q̄ les colpes dels carnals sien punides ꝑ nuu de pudor. Gregori

Ayço ben se pot ꝑuar. p. cor en lo libre de ge | .xxxix. capitol.
nesi se lig. q̄ nr̄e senyor deu ploc sobre los sodomites foc e so
fre. ꝑ tal quel foc los encesés e la pudor del sofre los escaiás. E cor ꝑ
amor corrumpuda de la carn eren enflamatz. en sems de foc e de pudor
periren. ꝑ tal q̄ coneguessen en lur pena que els sien ꝑ lur vil delit
liuratz a pudor de mort etrnal:- Peir:-

Trop son ben certificat / en ço de que avia duptat. Gregori:-

Alcunes vegades sesdeuē que les aīes estāt en lur :
cors / vesen alcunes penes dels espitz. e ayço sesdeuē a alsūs

(c) 2006 Ministerio de Cultura

alur pfit. he alcunes uegades a pfit daqls qui ho entene. cor co ja he dit en les homelies dena lo poble. Theodoru enfant mal nodrit segui son frare en lo meu monestir/ mes p necessitat q p deuocio/ ne p bona uolutat. lo qual joue era daytal condicio. q ne fer ben ne oyr no podia. ne podia sofferir q hom li parlas de salut de la sua aia. ans escarnia tot hom qui fases ben. En la pestilencia qui fo en esta ciutat/ la qual dissipa la major partida del poble/ el fo ferit en los engons/ e uec ala mort. e cat fo al passar/ los monges estegre dena el p pgar deo p el. e ja era mort p totes les partides del cors/ exceptat tan solamet lo cor. e aytat mes los frs pus fortmet sessorçaue de pgar deu p el. co mes lo uehien ala mort acostar. Comença lo macip soptosamet a cridar als frs qui dena li estaue. e destorbar lur oro dien. partitz uos hic q ueu q donat son al drac p deuorar. e p la ura psencia el es embargat. jam ha lo cap dins la sua gola glotir. fetz loc p tal que no turmet/ ans faça de mi ço q sena a fer. si ha el son donat p deuorar/ p que ho destrigatz. Adoncs li diren los frs. q es ço q dis frr. seyer del seyal de la sca creu. e aql respos ab grans critz. ja ho uuyl fer/ e no puc. cor lescata del dragon me ten pssat. E cat los frs oyren ayço/ gitare se en oro. e ab grans lagremes començaren deu pgar sobre fortmet p lo deliurer daqla aia. E ueo q soptosamet comença lo malaut en alta testa cridar dien. gres adeu. ueo qt drac qm deuia deuorar fug. fora gitat p les ures oracios no y ac pot estar. Clam uos mce q preguetz p mos pcatz/ cor apejut son que couertesca. e uuyl lexar de tot en tot uida seglar. Apar doncs axi co as oyt quel home qui ja era quax mort/ tornat a uida/ de tot son cors ses adeu couertit. e puxes mudat en la sua pensa/ lonc de teps fo flagellat p trebayls. e puys passa desta uida:—

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Et p lo contrari fo de Crisauri axi com xpbus qui li era acostat del cal ja he feta mencio me solia contar. lo dit crisauri fo en aqst mont hom molt apte e couinent. e aytant empo plen de vicis com de coses temporals. inflat p erguyl sotzmes a delitz carnals. enflamat de foc de auaricia. ores com deu agues determenat q donas fin a tans mals. feril de malautia corporal. lo qual uenc ala fin. e axi com dec passar ab los uyls obertz el viu esptz sobre negres deuant si estar. e a el acostar quel sen portassen en unfern. El comença a tremolar e a suar e descolorir. e ab grans critz demanar alongament. e cridar a son fil qui auia nom maximo. lo qual yo viu depuxes monge ab terribles critz apelar. Maxime cor ajuda cor nuyl temps not fiu mal / resib me en ta fe he en ta garda. Aytan tost lo dit maximo fo aqui. e tota la compayia sauista. los espt malignes els ueser no podien si no en los contortamens del malaut lo qual tirauen a si. Giras a des deça aqui eren. a des de la aquil tenien. no podia sofrir lo lur esgart. giraues ues la paret aytan tost eren aqui. de naguna part nols podia escapar. cant se viu tan costret. comença a cridar a alta veu. aja alongament tro al matin aja alogament tro al matin almenys. en les quals paules la anima fo de la carn arrancada. p que apar q ayço viu p nos no p si. p tal q la sua visio fos a nos pfitosa. los cals la diuinal pietat he paciencia longament espera. cor q li pfita que ans de la mort el uys esperitz negres e demanas alongamens los cals aui no pot. Sanct gregori :—

Encara es ab nos athanasi capelan de sauria qui recomta que acom en lo seu ~~monestir~~ temps sesdeuenc vna cosa fort terribla. aqui ço diu a uia .j. monestir qui auia nom tongolatz. en lo qual auia .j. monge de gran estimacio. e molt aparia bon en custumes e en sos fetz. ores com aparec en la fin luyn era deço q aparia. cor cant aparia que de

unas ab los altres fres / el mejaua en amagar. la qual cosa los fre.
no sabie. a el uee malautia e acostas ala fin. e cant los fres uiren q
ala fin sacostaua / auistare se totz deuant el / cor el tenjen p sant.
als cals el affligit e espaordit / fo forçat de declarar e manifestar
los seus fetz. p los cals el deuia morir / e eer liurat al enamic de
deu. Cant yom feyna dejunar ab vosaltres / yo mejaua amagadament.
he ara ueg q son liurat al drac p deuorar. qui ab la sua coua
ma les mans els peus ligatz. em met lo seu cap dins la mja boca / e
absorbex lo meu espit / el me arranca de les mjes entramenes.
Cant ayço ac dit / aytan tost mori / e fo al drac liurat. p que apar
que ayço no vin a son pfit / mes aprofit dels romanes. Petr.

Apendre uolria si aps la mort es foc de porgatori. ne si ho deuem creure:— Gregori. xl. capitol:—

Nostre senyor diu en lauegeli. anatz demetre auetz clartat. e diu p lo pphta. en teps couinent te exausit / e en dia de salut te aydat. la cal cosa espone sen pau diu. ara es teps acceptable e couinent / ara son dies de salut. e salamo diu. Tot cant pot fer la tua man / cuytosament ho fe. cor ne obra ne rahon / ne saujesa / ne scia sera en infern / vn tu cuytosament corres. e dauid diu. Tosteps es la sua media. p les cals sentencies es ver / q aytal com hic ix cascu / aytal sera al iudici psentat. Mes empo delcunes leuges colpes deuem creure eer foc de porgatori. p ço cor la uitat diu. Cor si alcu aura dit blasphemja contra lo sant espit / ne en aquest segle li sera pdonat ne en laltre. En la cal sentencia se dona a entendre q alcunes colpes se poden pdonar en aquest segle / he alcunes en laltre. Cor ço qs denaga de la .j. sa torga del altre. Empo axi com ja he dit / ayço sa entendre e creure de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

peccatz petitz e menutz. axi com es acustumar a paraules ociosas / o despratris / o peccat de regir les coses temporals / que apenes se pot fer sens colpa de ignorancia / e coses leuges. o cant hom es negligent a fuger ço que deu esquiuar. cor totes aquestes coses agreugen apres la mort / si en esta uida no son perdonades. Cor com sent pau diga / crist es fonament. he puys hi ajota. si alcun edificara sobre aquest fonament / aur / argent / peres preciosos. arbres / fen / rostoyl. lo foc prouara la obra de cascun quina sera. e si la obra dalcun estara / la qual sobre edificada resebran gasardon. E si la obra sera cremada / soferra destruyment. empero el sa salo. enaxi empero quax per foc. e jatsesia que ayços pusca entendre de foc de tribulacio en esta uida sostengut. Empero si alcun pren ayço del foc de porgatori esdeuenidor en laltra segle. fort se deu hom pensar que dix / que aquest pot esser saluat per foc. no pas aquest qui sobre aquest fonament ha edificat ferre / aram / ho plom vol dir peccatz majors e greus. e per ayço son pus durs / per que no poden fondre. oxas lenya / fen / rostoyl. vol dir peccatz leuges e pocs. los quals foc leugament consumex. Deuem empero saber que no aura la porgatori / si merita es en esta vida no merex ayço per bones obres que la ho obtenga. ggr. xlj. capitol.

Con encara yo fos joue / e en estament aytal / hoy contar en aquels qui ho sabien que pascasi diaque desta seu. del qual auem libres molt bons e bels del sant esperit. fo baron de marauyosa santitat. e majorment entenent a obres dalmoyna / e coltiuador de pobres / e menyspresador de si matex. Oxes empero aquest en aquella contenço qui fo entre los fasels per raho de la eleccio / entre simac e lorenç. e elegi lorenç a papat. e apres ben can fo sobrat per los altres / el estec en sa sentencia / entro al dia de la sua mort. aman aquest / e ment auant. lo cal los bisbes auien rebujat / e lexat. Enaxi que com aquest pascasi fos desta uida passat / el portasse sepelir.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

.i. endemoniat toca la dalmatica qui era sobre lo seu cors e aytan tost fo
gorit. Empero apres molt de temps metges donaren consell a german bisbe de
padua del cal ja dessus he feta mencio. que anas als bayns dangles.
e can fo aqui dins los bayns el troba lo dit pascasi estant en la calor
e suia en aquels quiy venien. E can lo viu estec fort maravellat
e demana li el qui tan gran hom era que fahia aqui. al qual el respos que
per neguna altra cosa el no era en aquela pena posat si no car auia
tenguda la part de lorenç contra simac. Oras prech te que prechs deu per
mi. e en ayço coneyras que seras exausit si quant hic tornaras no hic
trobes. Per la qual cosa lo baro de deu german fortment se dona a oro.
e apres pocs dies el hi torna el dit pascasi noy troba. E car per malicia
no auia peccat ans ho auia per ignorancia poc esser porgat del peccat
apres la mort. E deuen creure que ayço ac per la larguesa dalmoynes que
fetes auia que posques merir perdon en lo temps que res no podia obrar.—

Que es ayço que en aquest temps derrer apareen tan grans . Pere.
coses de les animes qui al temps passat eren amagades. en tant que per cla
res reuelacions e demostracions demostren quel segle esdeuenidor
es prop es acosta.— Gregori. xlij. capitol.

Axi es car aytant com lo segle present sacosta a la fin aytant es
lo esdeuenidor pus prop es mostra per senyals pus clars. car en
aquest no vesem les cogitacions dels altres. car en laltre veuren clara
ment los coratges lo hu dels altres que apalaren aquest segle si no nit.
El esdeuenidor si no dia. Oras enaxi com la nit es fenida lo dia come
ça a exir denant quel sol isca en semps. en alcuna manera son les tenebres
entremesclades ab la lum entro que les tenebres sien conuertides en la lum
del dia. Enaxi la fin daquest segle es mesclada ab lo començament del

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ça
ac
P
sol
s
I
m
ioh
gels.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

w

otz

or

l

s

al.

nana

çar:~

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Si alcu deuia que per ayço ha deus posades aytals menaces. Peir.
per tal que·s refrenen de peccatz que nols facen. Gregori.

Si fals es ço que ha menaçat per tal quels corregesca de peccar /
fals es ço que ha promes per tal que·ls enduga a iusticia. mes cal fol
se pot ayço pensar. Peir:–

Fort uolria saber quina iusticia es / que peccat finit / sia sens fin
punit. cor gran crueltat apar que sia. Gregori:–

Ayço se poria dir iustament / si·l dreturer iutge gordaua les obres /
e no los coratges. los maluatz ab fin peccaren / cor ab fin uisqueren.
cor els volenters aguen sens fin viscut / per tal que sens fin peccassen.
mostren sens dupte que tostemps desigen viure en peccat / aquels qui
nos tolen de peccat mentres viuen. donques ala gran dretura del iutge se
pertayn / que nuyl temps no sien sens turment / aquels qui en esta vida
nuyl temps no uolgren esser sens peccat:– Peir:–

Uer es. empero que nuyl dreturer nos sadola ne ha plaser de cruel
tat. e per ayço lo sotmes peccan / per lo senyor dreturer del es reptat / per
tal que de sos mals se corregesca. per ayço donques lo fer quel castic. los
maluatz donques liuratz als focs dinfern si a correccio no uenen. en
quina guisa sens fin tostemps cremaran:– Gregori:–

Deus tot poderos cor es piados nos delita en lo turment dels mesquins.
e cor es dreturer no cessa de punir los maluatz en per tostemps. mes em
pero los maluatz deputatz a turment perdurable per lur iniquitat son punitz.
e empero per alcuna rahon cremaran. ço es assaber per tal que totz los iustz
en deu uegen los gogs que prenen / e en los dampnatz uegen los turmens
de que son escapitz. per tal que puys fort conegue la obligacio que an ala
gracia diuinal. en ço que uesen los peccatz esser punitz / dels cals son esca

(c) 2006 Ministerio de Cultura

putz p aiutori de deu. els an uençutz :- Peir :-

Eço se pora fer que sien fet sans si no pguen p lurs enamics q ueura cremar. als cals fo dit pregatz p ures enamics :- Gregori :-

Preguē p lurs enamics en aquel tēps en lo qual los podē tirar a pnīa fructuosa e p la pnīa saluar se poden. no deu hom als pgar p sos enamics si no ço q diu lapostol. ço es saber q deu lus don penedimet a coneyxer uitat. e qs desligue dels laces dels demonj quils tencatius ala sua uolentat. donqs con pgara hom deu p els adonqs cāt en neguna guisa no poden de lur iniquitat eer mondatz en obres de iusticia. p aytal rahon estan de pgar p los homes dapnatz. p la cal estan de pregar p los demonis. E p aytal rahon matexa estan los sans homes q no pguen p los infasels mortz. cor ben saben q la lur orō no sia a deu plasent. donqs si los iustz en esta uida uiuēs no an pietat dels infasels dapnatz ne dels maluatz. cō encara sentē moltes coses en si dignes de juy. Con nauriē pietat cāt sian deliuratz de tota corrupcō. e la lur uolentat sia ab la uolentat de deu de tot en tot aiustada. nos pot fer. cor no poden desirar res q a deu sia desplaset :-

Die te q tant es clara la tua rahon q no he res que puscā dir. Peir. Mes pre te quē digues cō se pot fer que la aīa sia dita no mortal pus es cert q mor en foc ppetual. Gregori. xlvj. capitol :-

Per ço cor es dita uida en dues manes. si ses dita mort en .ij.es manes. cor altra cosa es viure en deu. e altra cosa es viure en ço q son. vol aytant dir q altra cosa es viure en benanança. e altra cosa es viure en sa essencia. donqs aīa e es mortal e es no mortal. es mortal cor pert ben viure. es no mortal cor la sua essencia e natura no pot morir quāt que sia en ppetual pena posa

(c) 2006 Ministerio de Cultura

da. cor aqui posada ha pdut lo breu viure. e no ha pdut son eer natural.
P la qual cosa apar q es mort sens mort. e defalimet sens defaliment.
e fin sens fin sostenga. p tal q mort li sia no mortal. e defalimet no
defalent. e fin no fenida :- Pere:-

QUi es q nos espauet cant uen ala fin co no sapia qna sina rese
bra de sos fetz. qui san subtilmet iutiatz. Gregori. xlvij. capitol:-

AXi es ctanamet co tu dis. moltes uagades sesdeue que dels p
catz menutz sola la paor porga les aïes dels iustz cat ixen del
cors. Axi co moltes uegades mas oyt cotar du sant hom qui uenet
ala mort ac subirana paor. mes aps la mort aparec als seus disci
pols en uestadura blanca. e recotals que gloriosamet era estat rese
but p lo iutge :- Gregori. xlviij. capitol:-

Moltes uegades deu tot podos coforta les aïes dels temorosos. p
mamet p alcunes reuelacios p tal q nos espden p paor en
la mort. Cor .j. frare estaua ab mi en lo monestir qui auia no anto
nj. lo qual suspiraua ab moltes e cotinues lagremes als gogs celes
tials. e co diligenmet e ab gran feruor de desiter el pensas les santes
escriptes qria en eles no pas paraules de scia ans ho sabia plor de co
punctio e de deuocio. p tal q la sua pensa despertada sescalfas e de
lexas les coses iusanes. e uolas p cotemplacio ala region celestial.
En aqst fo dit en uision de nit. esta apareyat cor lo senyor mana q
tu isqs. e co el dixes q no li bastaue messios al uiatge aytan tost
li fo respost. si de tos peccatz te duptes not cal cor pdonatz te son. la
cal cosa co el agues oyda .j. uegada e encare de fort gran paor tremo
las. la nit uinet semblans paraules li fore dites. E aps .v. dies uec li
febra. enaxi q en psencia dels fres ploras rete lespit a deu. It. 88.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Altre frē auia en aquel monestir qui auia nō merul maueyo samēt entes a lagremes e almoynes e a orō. en tāt que nuyl tēps la sua boca no cessaua de loar deu si no cāt menjaua o dormia. en aquest aparec de nitz en uision q̄ una corona de flos blanqs deuallas del cel sobre lo seu cap. al qual uec aytan tost malautia e ab gran securtat e alegria passa desta uida. Apres de .xiiij. ayns .p. qui ara es abat en lo ~~dit mōge~~ monestir vole lo seu monumēt apeyar en lo sepulcre del dit mōge. e exin tanta odor de flos cō si totes les flos del mō hi fossen. p que apar q̄ significaua la uision de la corona de les flos. <u>Sant gregori</u>:—

Altre frē hi ac en lo monestir iohan p nō. qui passaua la sua etat p dolçor dentenimēt e p p̄gonesa dumilitat. estāt aq̄st malaut a la mort p uision de nit aparec .j. veyl. e tocal ab .j. uerga e dix li. leua dequi cor no morras ara desta malautia. mes empo esta apareyat cor no ie estaras lonc de tēps. e quāt q̄ la laguessen lexat los metges axi cō mort sopt osamēt fo gorit e fort e comta ço que auia uist. e puys p .ij. ayns sobre humana estimacio el se dona al seruey de deu. Tres ayns ha passatz q̄ en lo monestir mori .j. frē lo qual sepeliré en lo semetiri del monestir. e cāt lagrē sepelit e sen tornauē lo dit iohan axi cō pures tremolan nos dix estaua en lo semetiri el frare qui y fo sotiat crida li del sepulcre. e apꝰ .x. dies affligit de febra. rete lesperit a deu:— <u>Pere</u>:—

Molt volria saber si deuē creure ne fiar ço q̄ns es mostrat en uision de nitz:— <u>Gregori .xlix. capitol</u>:—

Deus saber. p. q̄ en .vi. manes tocā la aīa les semblances dels sompnis. cor alcunes uegades uenen sompnis p replecio de uē

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tre. alcunes uegades per trop buydament de uentre e per feblesa. Alcunes
uegades per decepcio de demonis. Alcunes uegades per cogitacions e per decepcions
de demonis en sems. Alcunes vegades per reuelacio diuinal. alcunes ve
gades per cogitacio e reuelacio en sems. les primes .ij. maneres totz les es
pam per que totz les sabem. les altres .iij. maneres trobam en la santa es
criptura. Si moltes uegades no venien sompnis per obra del demoni no di
ria lo sauj. Sompnis an fetz moltz errar. e aquels qui y posen lur fe son
enganatz. Item en altre loc diu. no guardetz oyrs ne sompnis. Et si al
cunes uegades no venien per cogitacio e per decepcio. no diria lo sauj. apres
moltes cures se segueyxen sompnis. E si alcunes uegades no uenien per
reuelacions no diria iosep que el deuia esser fet princep sobre sos frares. nel
angel no amonestara en sompnis laltre iosep espos de la uerge. [illegible] que
fugues e que portas lenfant ihesus en egipte. e si alcunes uegades no ueni
en per cogitacio e reuelacio en sems. ja no diria daniel propheta a nabugo
donosor rey cant li declara la uision. Tu rey comencest a pensar en to
lit ço quis deuia esdeuenir ~~apres~~ apres. e aquel qui mostra los secretz te
mostra les coses esdeuenidores. E apres .j. poc tu uesies. e uec vos quax .j.
estatua gran e de tan estranya estatua deuant tu e depuys les altres coses.
Donques daniel demostra que mostra lo sompni que deu esser complit. e mostra
que de cogitacio auia aut comencament. per que apar que lo sompni era engenrat
de cogitacio e de reuelacio. Mes empero aytant pus tart deu hom dar
sa fe als sompnis com pus tart sab hom de qual part uenen. Mes los
sans ab .j. saber espirital que de dins an saben destriar si los sompnis ve
nen de part de deu o del demoni. Cor cert es que si la pensa no es dis
creta enganada per lo fals espirit se acabuça en moltes vanitatz.
lo qual fals espirit sol moltes coses veres dir ans que ueguen per tal

(c) 2006 Ministerio de Cultura

q̃ ala fin pusca la aīā en alcuna falsetat enlaçar. .gg. l. capitol.

Enaxi cō laltra dia aps a .j. nre lo qual dava molt sa fe a sompnis. al qual p sopnis fo pmes q̃ viuria lonc de teps. p la cal pmessa el auista molta moneda q̃ li fuis en sa veyura. empo soptosament mori. e de la moneda res nos fuj. ne ab si nuyla bona obra no sen porta :— Peir :—

Aquel de qui parles conegui yo ben. mes pre te que parte daço q̃ auie cometat. prec que digues si es pfitos a les aīes cā los lurs corses son sepelitz en les esgleyes. Gregori. lj. capitol :—

Aquels q̃ no more en greu peccatz es pfit cāt en ayço. q̃ cant los viuis sauisten als sans locs vesen los sepulcres e pguen deu p els. mes en aqls qui more en greu peccatz nols es pfitos. ans lus es acreximēt de pena cāt los lurs corses son sepelitz en les esgleyes. E ayço mils entendre si recōtam ço qui en nostre teps ses esdeuengut :— Gregori. lij. capitol :—

Lo bisbe de portz feliu hom de gran reilencia nadiu de la puincia Sabina me cōta q̃ en aqt loc a .j. moger casta de son 240 cors mes era fort parlera e mal digol. aqsta mori e fo sepelida en lesgleya. la nit seguēt la garda de lesgleya viu p reuelacio q̃ la moge fo menada deuāt laltar e aqui fo p mig sarrada. e la .j. partida fo en foc cremada e laltra part romas no tocada. lo matin el ho recōta als fres. e anare ves lo loc. e trobare que axi aparec lo senyal del foc en les peres cō si lo cors de la fembra fos aqui cremat. p la cal cosa apar q̃ aqls aq̃ no son los peccatz pdonatz los locs sans no poden aiudar que no veguen denant lo destret judici de deu tot poderos :— Gregori. liij. capitol :—

(c) 2006 Ministerio de Cultura

En johan qui reger los locs dels p'bostz hom valeros e de gran dignitat me còta q' en la ciutat de brixia valeriā fo sotrat en lesgleya p dinerz q'n foren donatz al bisbe. lo qual valeriā auia menada vida vil e carnal en son iouēt tro ala uejesa. e no uolc posar fin a sos vias. En la nit vinēt sen faustin mr̄ de q' era lesgleya on lo ric hō era sepelit apares ala garda de lesgleya e dix li. veten al bisbe e digues li que ne gēt aqsta carunyada pudenta que ne ha mesa. e si no ho fa q' al .xxx. jorn morra. la cal vision la garda no gosa significar al bisbe tro q' altra uegada ne fo amonestat. al .xxx. jorn lo bisbe sana colgar san e alegre. e aqla nit soptosamēt mori. Gregori.

Recontans honrables barōs e dignes de fe apsi. .liiij. capitol. q' en la ciutat de Genoa mori .j. hom q' auia nō valentin defensador de lesgleya de milan qui era hom vain e carnal. lo cors del qual fo sotrat en lesgleya de sen siri cōfessor. A hora de miga nit en lesgleya se moc gran brugit e grans critz. en manera cō si hom ne gitas altres rossegan. p los cals critz les gardes se desptarē. e virē .ij. diables q' auiē ligat p los peus lo dit valentin. e rossegauē lo ql gitas sen fora de lesgleya. e el triblamēt cridaua. de la qual cosa foren les gardes espauentades. e tornarē sen en lurs litz. mes lo mati obrirē lo monumēt en q' era estat posat lo dit valentin. e nol i trobarē. mes trobarē lo defora en altre monumēt ab los peus ligatz. p que apar p. q' aqls qui p lur psumpcion se fan sepelir en les esglejas qui son de peccatz carregatz son de lur psumpcio iutjatz. en tāt qls locs sans nols deliurē ans los acusen :- Gregori. .lv. capitol :-

Moltz tinters desta ciutat còten ql p'mer masestre de lur art q' fo en esta cat fo passat desta uida. a reqsta de sa muyler fo

ciutat

sepelit en lesgleya de sen gen mr. e la nit vinet lespir cada en lo monumet. crem crem. la gardi de lesgleya oy los critz e demanaa ho ala muyler. E ela feu gardar lo monumet e trobare lo suari els lançols entirs los cals se mostre en la dita esgleya per manifestar lo miracle. mes lo cors no trobare. per que podem entendre la dapnació de la ania. la carn de la qual es fora lesgleya gitada. Que dongs profita als maluatz eer sepelitz en lesgleya. e puys que per manamet de deu ne son fora gitatz. — Pere. —

Prec te dongs que digues quals sa profitos ales anies apres la mort.

Si les colpes no son mortals. Gregori. lvj. capitol. —

Oblació del sant altar sol eer molt profitosa a les anies dels passatz. en tant que eles ho requiren. E ayço se proua per ço que sesdeuet en lo bisbat de centol vn auya .j. capelan lo cal sanaua bayar alcunes vegades a hun bayns daygua calenta quiy nex. enaxi que cant .j. dia hi fo entrat el troba aqui .j. hom lo cal no conec qui li serui fort diligemet en lo bayn. E ayço fo moltes uegades. per que lo capelan .j. dia que ana als bayns el li porta .ij. corones doferenes. En lo bayn troba lom qui li seruia axi com sauia acustumat. e cant fo uestit el uolc donar al seruidor ço que li auia aportat e pregal que no lio tengues en poc. Mes que graciosamet ho preses. al cal lom respos ploran. per que pare dones ayço amj. aquest pan es sant yo nol puse menjar. yo fuy senyor daquest loc. mes per mos peccatz apres la mort son ayci encarcerat. Mes sim vols fer almoyna fe sacrifici a deu e preguel per mj. e en ayço coneyxas que sias exausit si cant hic tornaras nom hic trobes. en les cals paraules desparec. per que aparec que esperit era. lo capelan per tota .j. setmana continuamet ab lagremes offeri la santa oblació per el. e torna al loc e nol troba. per que

es maifest: qnt es pfitosa la oblacio del sant altar. en ço qls mortz
ho reqren als vius. It gregori:-

Encaret dire ço q̄ sesdeuec en lo meu monestir. aq̄ auia .j. mo
ge qui era metge lo cal ami feu moltz fueys en les mies malauties.
Aqst fo soptosamet malaut e uec ala mort. en la qual malautia li suia
.j. seu gman qui encare es viu lo cal es metge. lo qual moge co se viu
acostar ala mort manifesta a son gman q̄ auia amagatz .iij. diners dor.
la cal cosa saberen los moges. e denūciare ho ami. e yo no pusqui sofe
rir la maluestat p ço cor no era legut a negū aū ves ppri. del peccat
del fre fuy yo molt dolent. e pensem co poria puenir ala aīa del frare
qs moria q̄ porgas son pcat. e ales aīes dels fres qui romanie quen
pessen exempli. p que yo dixi al abat del monestir q̄ auia nō petios.
veten e gordet q̄ negū moge nos acost al dit just cāt se deuira morir.
ans lesquiue axi co a escomenegat. e son fre carnal diga li cāt deuira
passar desta uida qls fres nos uolen a el acostar p rahon dels dis q̄
lia hom trobatz. Ayço almeyns li fara ūgoia he li dara desplas de son
pcat. E cāt sia mort no sia sepelit ab los altres fres. ans li faça hom
la fossa en lo cagador e aqui sia sepelit. els q̄ li auetz trobatz li gitatz dinèrs
en la fossa e totz en semps cridatz. la tua pecunia sia ab tu en pdicion.
e axi lo cobritz de terra. Ayço fiu p tal q̄ fos ocasio de desplas al moriret
p qs penedis del peccat e als romanes q̄ no faessen semblant cosa. la
qual cosa se feu enaxi. cor can lo dit moge se dec morir e ab gran an
sia el se uolgues recomanar als fres e negū dels nos volguessen a el
acostar ne li uolguessen nelex parlar. Son gman li maifesta p que
los fres nos uolien a el acostar. de la cal cosa el ac sobre gran tristor e
fortmet plora. e ploran passa. e fo sepelit axi co yo auia manat. p la

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cal cosa los frēs foren fort espaordits. e tot quāt auiē cant qls fos le
gut de tener segons la regla aportarē en comū deuāt totz. p tal que
no romases ab els alcuna cosa la cal fos digne de rephensio. enaxi que
aps con .xxx. dies foren passatz. ~~co co~~ yo agui cōpassio del frē mort e
aui desplaer de la pena q̄ el soferia. e yo pensem qn remey li poria dar.
p que dixi al dit prior pare del monestir. lonc de teps ha que aqt qui
mori es en turmēt greu de foc e de pena. Nos li deuem adiutori de
caritat e en quāt puscam li deuē aydar que sia de la pena deliurat.
p que p .xxx. dies vines sens myian enaxi q̄ no fala dia q̄ no sia fet
sacrifici p el del sant cors de ihū. x̄. eaxi fo cōplit. Enaxi q̄ ala fin
dels .xxx. dies lo dit monge qui era mort .i. dia aparec a son germā
copios en vision. e es ver q̄ nos entenyem en altres coses e no auiē
cura de comtar los dies. e cāt son german lo viu demana li que es
tarē e cō vos va. entro ara dix el trop mal. mes ara molt bē cor
vuy he resebuda comunyō. la cal cosa lo dit copios ayta tost ana de
nūciar als frēs del monestir. Els frēs diligenmēt cōtarē los dies.
e la visio fo en lo dia en lo qual la tretena oblacio era estada cō
plida p el. E axi cō los frēs no sabessen q̄ auia vist son germā co
pios del. nel dit copios no sabia los frēs que auiē fet p el. e .i. ma
tex teps cō conec aqt que auiē fet aqls. els conexen q̄ auia aqt
vist cōcordan ensems la visio el sant sacrifici. manifesta cosa fo
qt frē qui era mort p la sāa hostia fo del turmēt deliurat. Pere:—
Les coses q̄ dix e son maueyoses e molt goioses. Gregori. lvij.
Per tal q̄ les paules dels mortz no sien dupto capitol:—
ses cōfermen les los fetz dels viues. Cor cassian bisbe de n
mes baron de vida honrable qui auia acustumat de offerir a deu cotidia

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sacrifici. e sacrificaua si matex per lagremes entre los secretz dels sacrifi
cis. Reseb lo manament de mon senyor per vision dun capelan seu que li dix.
fe ço que fas. obre ço que obres. no ces lo teu peu no ces la tua ma. en
la festa dels apostols ueuras am e retret ton loguer. lo qual apres .vij.
ayns lo dia de la festa dels apostols com agues acabada la sollempnitat
de les misses. e agues resebuda la sancta comunio rete lesprit a deu.—

Encara hoym dir que .j. hom fo pres. Gregori .lviij. capitol.—
per sos enamics e fortment ligat e encarcerat. per lo qual sa muyler
certs dies auya acustumat offerir. lo qual apres lonc temps torna a sa
muyler e manifesta li en quals dies lo desligauen sos enamics. e
ela conec que aquels dies eren en los quals ela offeria per el. encara per
altre fet que deuant .vij. ayns fo fet certanament se conferma. Sant gregori.

Agato bisbe panormitan axi com per certes persones yo se. Con en
temps de mon predecessor de sancta memoria fos manat que uegues a roma.
soferi sobre gran peril de tempestat. en tant que venc a despacio descapar.
mes lo notxer que auya nom varica qui usan dofici de clerecia en la di
ta esgleya regia la barca apres la nau. enaxi que la corda se trenca ab que
era fermada ala nau. e aytan tost la barca ab lome desparec entre
les grans ondes. mes la nau en que era lo bisbe apres moltz perils per tra
en la ysla dostia. enaxi que apres .iij. dies lo dit bisbe com en neguna part
de mar no vis lo notxer qui sera de la nau partit en la barcha ho
careu fo fort despagat e cresec que fos mort. e feu li ço que hom deu fer
a mort feu dir misses per la sua anima. e puys la nau tenc sa uia en ytal
lia. e cant fo a port roma el troba lo notxer viu e san. de la cal cosa
lo bisbe fo molt alegre e pagat. e demana li de que auya uiscut en la
fortuna tan gran. e el dix li en qual manera lo careu se compli dayga.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

e co se regi en el en les grans ondes. e co auia nauegat ab lo careu plen dayga. e alcunes vegades faya sotz sobra el noyt estaua sobre la carena. e cant ayço ac lonc temps soferit de nitz e de dies el poder li defalis per rahon del trebayl e per fam per qo tenc per perdut. ~~Mas la media diurnal li mostra en qual manera lo salua~~. el demostra dic en qual manera la media diurnal lo salua dic que co el fos molt defalit soptosament el fo agreuiat de gran pes del cor. en tant q nos sabe si dormia ho uetllaua. e demetres q aixi estaua soptosament aparec .j. qui li aporta pan e bona refeccio. lo qual co ac menyat el fo fortificat. e no triga gayre uenc vna nau qui leua el porta a port. la qual cosa quant lo bisbe oy troba q fo aquest dia q la santa oblacio fo en la missa per el offta:—

Ayço q tu dius sabi yo en cicilia cant hi era. Pere:—

Yo creu que per amor dayço q ayço se fa ab. Gregori. lix. ca. los viues e no sabens sia demostrat q la santa oblacio del sant sacrifici es profitosa en aquels qui no an peccatz greus e pesans. Mes em per ço deuetz saber quels sans sacrificis son profitoses apres la mort en aquels qui demetre q uiuen en aquest mon goayarē que apres la mort lus ajuden los bens qui ayci son fetz per los vius per amor dels ho daltres.

Emperço sapia q pus segura. Gregori. lx. capitol:—

Via es q cascun faça en sa uida lo ben lo qual espera que sia fet per altres apres la sua fin. Cor pus segur es per cert eixir franc que apres cant hom es en la preson querer deliurament. Deuē donques aquest mon de tot nostre cor menys presar per ço cor ja lo uesem falir. e deuem a deu sacrificis cotidians de lagremes. deuē aytamben fer lo sacrifici del seu precios cors e sanc presentar. cor singularment aquest sant sacrifici garda e salua la anima de mort eternal. lo cal per misteri

(c) 2006 Ministerio de Cultura

repsenta a nos la santa mort del fil de deu. cor jatsesia q̄ depuys q̄ el
resuscita el no pusca morir, ne mort no pusca auer en el senyoria.
empero en si matex viuen sens corrupcio e sens mort. p la repsenta
cion e p misteri del sant sacrifici el es offert p nos altra uegada. c
tanamēt lo seu sant cors es aqui resebut. la sua carn es partida en
salut del poble. lo sanc daqst sescampa en les bocqs dels fasels. e no
pas en la man dels infasels. Daçi donqs pensem nos qual es p nos
aqst sacrifici. lo qual p la nra absolucio tosteps ressemble la pas
sio del fil de deu. Cal fasel es qui deja duptar q̄ en la hora del sac
fici ala ueu del capelan no sien los cels oberts. e q̄ en aqst misteri
de ihu x. no sien psens grans copanyes dangels. en lo qual les co
ses subiranes se companyen a les jusanes. e les terenals son a les ce
lestials aiustades. e de les coses uisibles e no uisibles es feta .j.
cosa certanamēt. Mes molt nos es necessari car ayço fem. q̄ nos
matexs sacrifiqm a deu en contricion e de deuocio de cor. cor nos q̄
celebram los mistis de la passion de ihu x. deuem ressemblar ço
q̄ fem. cor veraderamēt adonqs ihu x. sa a nos psitosa hostia e sa
crifici. car aura nos altres fetz assi vertaders sacrificis. Mes deuē
pendre garda q̄ aps lo teps de la oro. aytant co deu aydāt porem
q̄ lo coratge suem en son pes e en sa força. p tal que cogitacio
carnal nos desfic ne vana alegria nos tolga a la pensa. ne per
tal que la aīa no pda p desauramēt de cogitacio maluada lo psit
de deuocio. P aqsta mania meri coseguir anna mare de samuel
ço q̄ auia demanat a deu. p ço cor apres les lagremes se seruaua
en aqla vigor de pensa en q̄ era metres faya la oro. de la qual
es escrit. la sua cara no ses deqi auāt mudada en diuses coses. e

(c) 2006 Ministerio de Cultura

p ayço cor no li oblida ço q̄ auia quest a deu. no fo defraudada del
don que li auia demanat :- · Gregori · lxj · capitol :-

Mes encara deue saber q̄ aquel dreturerament demana pdon
de son defaliment / qui primamet pdona ço que alcu ha fa
lit cotra el. cor lo don no es p deu resebut / si dongs alcuns no es dis
cordia del cor gitada. e axi ho diu la ūitat. Si offerys ton don al al
tar / e aquit remebrata q̄ ton fre ha alcuna cosa cotra tu / lexa aq̄
lo teu don dena lalter / e uet adobar ab ton fre primamet. e puys
torna e offir ton don. p que potz ues co es greu peccat / pcat de dis
cordia p lo qual sacrifici e don es rebuiat. Deue dongs a nr̄e
pisme quat que sia luyn anar ab la pensa. el nr̄e coratge sotzme
tre a el. e ab hūilitat e ab bona uolentat lo deuem assuauiar. e
axi lo nr̄e creador can ueura la nr̄a bona uolentat / ens pdonara
lo pcat / e resebra lo don graciosamet p la colpa. p boca de la ueri
tat es dit. quel ser qui deuia · x · milia basans can feu pñia ac del
senyor remission del deute. mes enpo cor a son semblant ser qui
li deuia · C · diners nols uolc lexar / tot lo deute qui li era lexat li
fo demanat. e p au la paga ne fo en carcā posat. p les quals pau
les clarament apar q̄ si nos de cor no pdonā los pcatz a nr̄es prois
mes / no pdonara deu a nos los nr̄es. ans ço quens era lexat / nos
es altra uegada demanat. Dongs mentre que espay de teps auem.
e dementre quel iutge lon sosten. e dementre q̄ aquel qui les colpes era
mina espera la nr̄a 9usacion. amolegem en lagremes la durícia de
la nr̄a pensa. e demostre gracia de benignitat a nr̄es pismes. e si ho
fem faselmet te dic q̄ aps la nr̄a fin no aurem freytā de sacrifici. si
ans de la mort nos som ītaderys sacrificis. ame :-

Esplegat es lo libre del dialogorz. deo gracias am :-

...A PÚBLICA ... TARRAGONA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Scriptū fuit p manū. Bn̄. de ollariis scriptoris Gerunde. ad opus quorundam filior suor. xv. kl's Junij. Año domini. M. ccc. xl:~

(c) 2006 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

2006 Ministerio de Cultura

101

DIALOG
DE S.GRE
PAPA.

207

Catalan

1340.

2006 Ma...